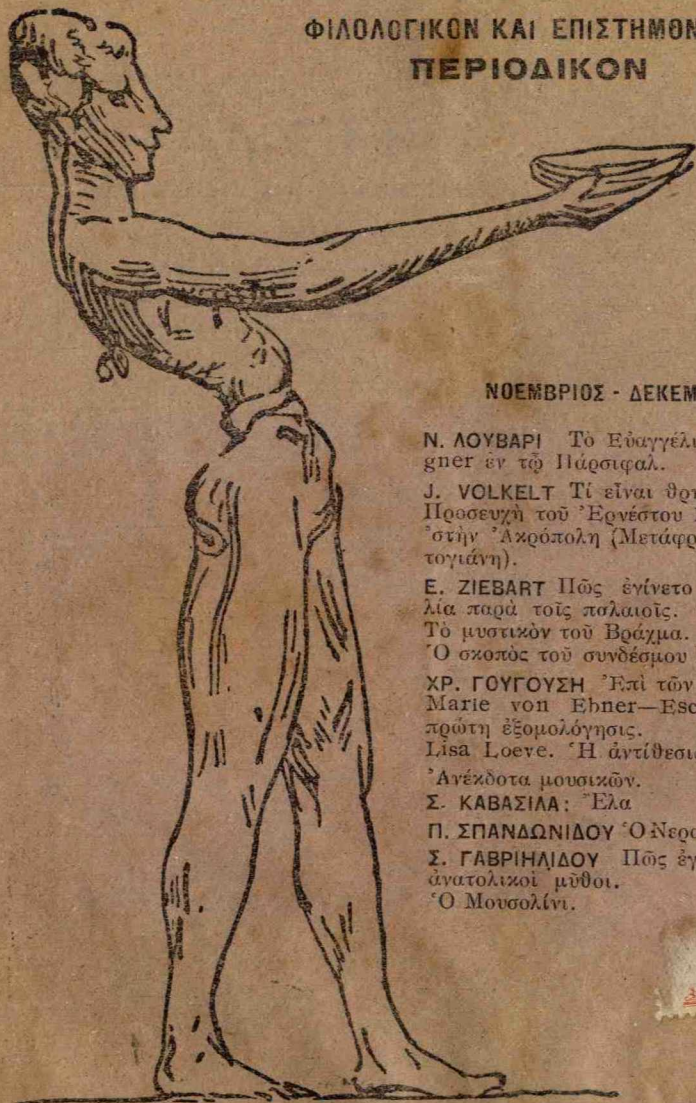

“ΑΥΓΗ”

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Ν. ΛΟΥΒΑΡΙ Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Wagner ἐν τῷ Πάρισφαλ.

Ι. VOLKELT Τί εἶναι δημοκράτια Προσευχή τοῦ Ἐρνέστου Ρενάν ἐπάνω ἐστὶν Ἀκρόπολις (Μετάφρ. Λίζας Κοντογιάννη).

Ε. ZIEBART Πῶς ἐγένετο ἡ διδασκαλία παρὰ τοῖς πάλαισι.

Τὸ μυστικὸν τοῦ Βράχμα.

Ὁ σκοπὸς τοῦ συνδέσμου Eucken,

ΧΡ. ΓΟΥΓΟΥΣΗ Ἐπί τῶν ἐρειπίων Marie von Ebner—Eschenbach. Ἡ πρώτη ἐξομολόγησις.

Lisa Loeve. Ἡ ἀντίθεσις.

Ἀνέκδοτα μουσικῶν.

Σ. ΚΑΒΑΣΙΑΔΑ Ἐλα

Π. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΟΥ Ὁ Νηραΐδοφιλημένος

Σ. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ Πῶς ἐγεννήθησαν οἱ ἀνατολιχοὶ μῦθοι.

Ὁ Μουσολίνι.

ΕΤΟΣ Α. ΤΕΥΧΟΣ ΣΤ καὶ Ζ

Τύποις ΑΘ. ΜΑΝΟΥ & ΣΙΑ

Βασιλεῖου 95, Θεσσαλονίκη

1922

"ΑΥΓΗ"

Φιλολογικὸν καὶ Ἐπιστημονικὸν

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῃ

Ἐκδότης Α. Μάνος

Διευθύνται

Στρ. Πελεκίδης, Ν Λούβαρις

Τύπος Α. Μάνου καὶ Σιῶς

Βενιζέλου 95

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΒΑΓΝΕΡ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΣΙΦΑΛ ΑΥΤΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τεύχ. Β)

Κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν τῶν φραγκικῶν φυλῶν Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀρμαθείας συλλέγει εὐλαβῶς τὸ ἱερὸν αἶμα, ὅπερ ἔρρυσεν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἰησοῦ, ἐν τῷ κρυσταλλίνῳ ποτηρίῳ, δι' οὗ ὁ Διδάσκαλος ἐτέλεσε τὸν μυστικὸν δεῖπνον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσήφ ἄγγελοι μεταφέρουσι τὸ τε ποτήριον καὶ τὴν λόγχην εἰς τὴν Λύσιν, ἐπὶ τοῦ ὄρους Montsalvat, ἔνθα ἡ φύλαξις αὐτοῦ ἀνατίθεται εἰς ἄγνους ἱππότες.

Τὸν μῦθον τοῦτον ἐχρησιμοποίησε πρῶτος ὁ Chrestien de Troyes πρὸς ἔκφρασιν ὑψηλοτέρων ἰδεῶν καὶ διαφερόντων γενικῶς ἀνθρωπίνων· ὁ δὲ Wolfram von Eschenbach ἐπραγματεύθη αὐτὸν διεξοδικῶς. Ὁ Βάγνερ παραλαμβάνει τὴν ὕλην τοῦ μύθου παρὰ τοῦ τελευταίου τούτου, διὰ δὲ τοῦ Robert de Boron γνωρίζει τὴν ὑπὸ τοῦ de Troyes ἐκδοχὴν τοῦ Gral ὡς τοῦ ἱεροῦ ποτηρίου τοῦ μυστικοῦ δείπνου καὶ τῆς λόγχης ὡς τῆς τοῦ Λογγίνου, δι' ἧς ἐκεντήθη ἡ πλευρὰ τοῦ Λυτρωτοῦ. Ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ W. von Eschenbach ἐξυμνεῖ ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ τὸ ἱπποτικὸν πνεῦμα, στηρίζει ὁ Βάγνερ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπὶ γενικῶς ἀνθρωπίνης βάσεως καὶ προβαίνει εἰς νέαν ὅλως δημιουργίαν, χρησιμοποιῶν ἰδέας καὶ θέματα τῶν πηγῶν πρὸς διασάφησιν τῆς ἑαυτοῦ κεντρικῆς καὶ θεμελιώδους ἰδέας. Ὁ πυρὴν τοῦ μύθου ἀπησχόλησε τὸν ποιητὴν δεκαετηρίδας ὀλοκλήρους. «Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος» (1848) δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς πρόδρομος τοῦ «Πάρσιφαλ»· ἡ μορφή τῆς Μαγδαληνῆς πρὸ πάντων ὑπενθυμίζει ζωνρῶς τὴν τῆς Kundry. Εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον ἔρχεται καὶ ὁ «Νιζήτης», ὃν κατέλειπεν ὁ Βάγνερ ἡμιτελῆ· ἐν αὐτῷ ἐσκόπει νὰ κα-

ταδείξη ὅτι ἄσκησις καὶ συμπάθεια δὲν εἶναι πηγὴ τοῦ θανάτου ἀλλὰ νέας ζωῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν «Τριστᾶνα», ἔνθα ἐξαγγέλλεται ἡ ἄρνησις τῆς ζωῆς διὰ τῆς καθάρσεως ἐγωϊστικῶν παθῶν. Ἀλλὰ παρὰ τὰς βουδδιστικὰς ταύτας ἰδέας εἰργάζετο ἔκτοτε ἐν αὐτῷ ὁ χριστιανικὸς Πάρσιφαλ. Καὶ τὴν 11 Ἀπριλίου 1857 μίᾳ ἡλιόλουστος πρωτὰ Μεγάλῃ Παρασκευῇ ἔκαμε νὰ ἠχήσῃ βαθέως ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὁ περὶ Πάρσιφαλ μῦθος καὶ νὰ συναισθανθῇ τὴν βαθεῖαν σημασίαν τῆς γοητείας τῆς σεμνῆς ταύτης ἡμέρας. Τὸ συναίσθημα τοῦτο ἤρην αὐτὸν μέχρι τῆς δημιουργίας τοῦ ἀθανάτου ἔργου, τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου ἀποδίδομεν ἀμέσως ἐν τοῖς ἑξῆς.

* * *

Ὁ Πάρσιφαλ, ὁ ἦρος αὐτοῦ καὶ λυτρωτὴς τῶν ἀνθρώπων, ἀνατρέφεται ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μακρὴν τοῦ κόσμου, ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῶν δασῶν, ἐπειδὴ ἡ χήρα μήτηρ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποθάνῃ καὶ ὁ υἱός, ὡς ὁ πατήρ, ἐν τοῖς πεδίοις τῶν μαχῶν. Ἀλλὰ τὸ ἔνστικτον ὁδηγεῖ τὸν νεαρὸν Πάρσιφαλ νὰ κατασκευάσῃ τόξον καὶ βέλη καὶ νὰ θηρεύῃ τὰ ἄγρια θηρία ἀνὰ τὰ ἐρημικὰ δάση. Ὅταν δὲ συνήντησε κατὰ τύχην παραπλανηθέντας ἱππότες, τόση ἦτο ἡ ἐκ τῆς παραστάσεως αὐτῶν καὶ ἡ ἐκ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν ὄπλων ἐντύπωσις, ὥστε ἐγκαταλείπει τὴν μητέρα καὶ πλανᾶται ἀνὰ τὸν κόσμον, ζῶν ἐκ τῆς θήρας, ρακένδυτος καὶ ἐλεεινός, ἀμαθὴς καὶ ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς δυστυχίας τῶν ὁμοίων του. Μετὰ πολλὰς περιπετείας φθάνει εἰς τὸ ἅγιον Graal, εἰς τὸ ὄρος Μοντσαλβάτ, ἔνθα οὐδεμίᾳ ὁδῷ ἄγει καὶ ὅπου πρὸς ἀνθρώπων ξένων πρὸς τοὺς φύλακας ἱππότες οὐδέποτε εἶχε πατήσει. Ἡ πρώτη πράξις του εἶνε ἐνταῦθα ὁ φόνος κύκνου, τὸν ὁποῖον πρῶτον συνήντησε. Συλληφθεὶς ὑπὸ ἱπποτῶν, τῶν ὁποίων ἡ σοβαρὰ ὄψις καὶ ἡ λευκὴ ἐνδυμασία ἐμποιεῖ αὐτῷ κατάπληξιν, ὁδηγεῖται πρὸ τοῦ Gurnemanz, τοῦ πιστοῦ ἀκολούθου τοῦ Ἀμφόρτα, τοῦ βασιλέως τοῦ Graal, ὅστις ἐπιτιμᾷ αὐτὸν διὰ τὴν σκληρότητα· ὁ Πάρσιφαλ κατανοεῖ διὰ πρώτην φορὰν τὴν ὀδύνην καὶ τὸν πόνον, καταλαμβάνεται ὑπὸ συγκινήσεως ἀγνώστου ἕως τότε εἰς αὐτὸν καὶ συντρίβει τόξον καὶ βέλη. Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν ἀκούεται μακρόθεν ἦχος κωδῶνων. Ὁ Gurnemanz παραλαμβάνει τὸν Πάρσιφαλ, ὅστις εἰς πᾶσαν ἐρώτησιν ἀπαντᾷ διὰ τοῦ «δὲν γνωρίζω», καὶ ὁδηγεῖ αὐτὸν ὑψηλὰ εἰς τὸ ὄρος ἐντὸς μεγαλοπρεποῦς ναοῦ ρυθμοῦ βυζαντινοῦ, ὅπου εἰς δύο στήλους παρατεταγμένοι οἱ λευχειμονοῦντες ἱππότες συμ-

ψάλλουσι μετὰ ἐφήβων καὶ παίδων, ὑμνοῦντες τὸ μαρτύριον τοῦ Σωτήρος καὶ ἀναμένοντες τὴν τέλειν του δείπνου. Ματαίως ὅμως, διότι ὁ Ἀμφόρτας, ὁ βασιλεὺς καὶ ἀρχιερεὺς τοῦ Graal παραλαβὼν τὴν φύλαξιν τοῦ ἱεροῦ ποτηρίου καὶ τῆς λόγχης παρὰ τοῦ πατρὸς Titurel, ἀδυνατεῖ νὰ τελέσῃ τὸ μυστήριον. Εἶναι ἁμαρτωλὸς· τὰ θύλητρα τῆς Kundry, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω, κατέβαλον αὐτὸν, παρέβη τὴν υπόσχεσίν του διὰ μίαν στιγμὴν ἡδονῆς, τὰ πάθη ἐνίκησαν τὸ ἰδανικὸν καὶ ὁ Kingsor, ὁ φοβερὸς μάγος καὶ κύριος τῆς Kundry, ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῶν χειρῶν του τὴν ἱερὰν λόγχην, διὰ τῆς ὁποίας ἤνοιξε χαίνουσαν πληγὴν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ βασιλέως. Διὰ τοῦτο ἡ θέα τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου καθιστᾷ τὸν πόνον αὐτοῦ δριμύτερον καὶ ἡ πληγὴ ἀντὶ νὰ θεραπευθῇ αἰμάσσει περισσότερο. Βαθὺ σύμβολον τῆς τύψεως τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς πρὸς ἑαυτὸν περιφρονήσεως, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ ἀνθρωπος ὅταν συγκρίνῃ τὴν πράξιν του πρὸν τὸ ἐν ἑαυτῷ ζῶν ἰδανικὸν, φωτεινὴν ἀκτίνα τοῦ Αἰωνίου. «Ἀμφόρτα, Ἀμφόρτα», κραυγάζουσιν οἱ ἀναμένοντες ἱππότες, «δεῖξον ἡμῖν τὸ ἱερὸν Graal». «Δὲν δύναμαι, εἶμαι ἀνάξιος», ἀπαντᾷ ὁ ἡγεμὼν. «Ἅμαρτωλὸς ἠγάπησα τὴν ἁμαρτωλὴν καὶ ὑπέκυψα εἰς τὸν πειρασμόν. Ὑποφέρω διὰ τοῦ πόθου μου καὶ ὑποφέρων ποθῶ πάντοτε». Ἀλλ' αἰφνιδίως ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ ναοῦ, ὡς ἀπὸ τάφου, ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ γέροντος Τιτουρέλ: «Ἀμφόρτα, τέκνον μου, δυστιχισμένε ἁμαρτωλὲ, τέλεσον τὸ μυστήριον πρὸς τιμωρίαν σου». Καὶ ὅταν οὗτος, ὠχρὸς καὶ ἀκουσίως προβαίῃ εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἱεροῦ ποτηρίου, τὸ ἐν αὐτῷ αἷμα τοῦ Κυρίου ἀποδίδει ἐρυθρὰς ἀναλαμπάς, ἐκ τῶν ὁποίων πορφυροῦται ὀλόκληρος ὁ ναός. Καὶ ἐνῶ οἱ ἱππότες ψυθιρίζουσι «τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμα μου» χορὸς ἀγγέλων ψάλλει ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ θόλου ἐξυμνῶν τὴν μακαριότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης.

Καὶ ὁ ἀφελὴς ξένος; Οὐδὲν ἐκ πάντων τούτων ἐνόησε, τὰ πάντα φαίνονται εἰς αὐτὸν ὡς ὄνειρον. Ἐνόμισε μόνον ὅτι ἐκ τοῦ ποτηρίου ἤκουσε θρηνώδη καὶ θλιβεράν φωνήν, μυστηριώδη καὶ ἄνευ λέξεων, ὡς μελωδίαν ἡδείας τρυφερότητος καὶ ἀρρήτου ὀδύνης. Ὅπως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν λόγων τοῦ Gurnemanz, οὕτω καὶ τώρα αἰσθάνεται, βαθύτερον ὅμως, τὴν ὀδύνην καὶ τὴν δυστυχίαν καὶ διὰ τοῦτο φέρει βιαίως τὴν χεῖρα εἰς τὴν καρδίαν, ὡς ἐὰν εἶχε καταληφθῇ στιγμιαίως ὑπὸ δυνατοῦ πόνου.

Ὁ Gurnemanz, ὅστις εἶχε πιστεύσει πρὸς στιγμήν ὅτι ἐν τῷ προ-

σώψω τοῦ ἀγνοῦ καὶ ἀφελοῦς νεανίου ἐνεφανίσθη ὁ σωτὴρ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν δεινῶν, ἐκδιώκει νῦν αὐτὸν ἀγροίκως ἐκ τοῦ ναοῦ.

Ἄλλ' ἐν τῷ ὁ Πάρσιφαλ, ἐκκληκτός καὶ σκυθρωπὸς ἐξέρχεται, ἵνα διὰ μυρίων ἀγῶνων καὶ πειρασμῶν ἀνδρωθεὶς καταστῆ ἀπολύτως ἱκανὸς ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον, οὐρανία φωνὴ ἐπαναλαμβάνει τὴν μυστικὴν ἐπαγγελίαν ἀντηχοῦσα μυστηριωδῶς ἐν τῇ σιγῇ τοῦ κενοῦ πλέον ἱεροῦ: Τὴν ἀπολύτρωσιν θὰ σοὶ κοιμῆσθαι ἕνας καθαρὸς, μία ἀπλὴ ψυχὴ, ἀπ' οὗ καταστῆ σοφὴ διὰ τῆς συμπαθείας.

Ἡ δευτέρα πράξις μεταφέρει ἡμᾶς εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Klingsor. Ἡ προσωποποιήσις αὐτῆ τοῦ σατανᾶ, ὁ δυνατὸς μάγος, ὅστις ἵνα καταστῆ ἄξιός τοῦ Graal ἠθνοίχησεν ἑαυτὸν, ἐλαίζων οὕτω ὅτι θὰ κατασιγάσῃ τὸν πόθον του, δὲν εἶναι εὐτυχεστερος τῶν ἱπποτῶν. Παρ' ὅλην τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν παρέσχε εἰς αὐτὸν ἡ πράξις του ἐκείνη, παράπονεῖται διὰ τὴν τρομερὰν ἀνάγκην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν τελεῖ, καὶ ἐν τῷ βᾶθει τῆς ψυχῆς του αἰσθάνεται δυνατὸν τὸν πόνον, διότι δὲν κατόρθωσεν νὰ περιβληθῆ τὴν λευκὴν στολὴν τοῦ ἱπποτοῦ τοῦ Graal. Ὁ πόνος του οὗτος ἐκδηλοῦται ὡς μῖσος κατὰ τοῦ ἱεροῦ τάγματος καὶ ὡς διαρκὴς ἀγὼν κατὰ τῆς ἀρετῆς. Τὸ κυριώτατον ὄργανον αὐτοῦ εἶναι ἡ Kundry, ἡ περικαλλῆς ἁμαρτωλὸς ἢ μεγαλειωδεστερὰ δημιουργία τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Βάγγερ. Ἐν αὐτῇ ζῶσι δύο ψυχαί, ἡ ψυχὴ τῆς περιπαθοῦς πόρνης καὶ ἡ τῆς ταπεινῆς μετανοούσης. Ὅταν κατέχεται ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς ἡδονῆς, οὐδὲν δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς τὴν ὀξύτητα τοῦ θριαμβεύοντος πάθους τῆς. Διὰ νὰ τὸ ἱκανοποιήσῃ γνωρίζει ὅλας τὰς ἡδυπαθείας τῆς παραπλανήσεως. Καὶ ὅταν κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς, ὅταν ὁ ἀνὴρ ἀπαλλάσσῃται τῆς ἀγάλης τῆς, τὸν περιφρονεῖ καὶ τὸν ἐγκαταλείπει μὲ γέλωτα δαίμονος καὶ καγχασμὸν κατηραμένης. Ὅταν δὲ πάλιν ἐπικρατήσῃ ἐν αὐτῇ ἡ ψυχὴ τῆς μετανοούσης Μαγδαληνῆς ἀγεται ὑπὸ τῆς ὁρμῆς ὅπως ὑπηρετῆ τοὺς ἄλλους μετ' αὐτοθυσίας καὶ ἐν ταπεινοφροσύνῃ. Τοῦτο ὁμῶς ὀλίγον διαρκεῖ· διότι ὁ Klingsor εἶναι ἀπόλυτος αὐτῆς κύριος καὶ ἐπαναφέρει αὐτὴν εἰς τὸ ὀλέθριον αὐτῆς ἔργον. Ἡ Kundry εἶναι τὸ αἰώνιον θῆλυ, ἡ γυνὴ ὡς πλανήτρια καὶ ὡς μεταμελουμένη, πλήρης πάθους καὶ ἀδύνατος, ἀλλὰ πιθοῦσα τὸν θεῖον ἔρωτα ἐν τῇ ἀβύσσῳ τῶν ἐφημέρων αὐτῆς ἐρώτων.

Σὺ ποῦ ἠσθάνθης μόνον τῶν ἄλλων τὴν ὁδὸν εἰς τὴν καρδίαν σου.
Εἶθε νὰ νιώσῃς τώρα καὶ τὴν ἰδικὴν μου.

ἀναφωνεῖ πρὸς τὸν Πάρσιφαλ.

Καὶ ἀλλαχοῦ:

ὦ! ἐὰν ἐγνωρίζεις τὴν κατάραν,
ἢ ὅποια καὶ καθ' ὕπνον καὶ ἐν ἐγρηγόρσει,
καὶ ἐν τῷ θανάτῳ καὶ ἐν τῇ ζωῇ,
καὶ ἐν τῇ ὁδύνῃ καὶ ἐν τῇ χαρᾷ,
μὲ ἐνισχύει εἰς νέα πάθη,
καὶ μὲ βασανίζει ἀτελείωτα!

Ἡ κατάρα αὕτη τοῦ διαρκοῦς πόθου καὶ τοῦ διαρκοῦς ἀγῶνος ὅπως ἀπαλλαγῆ αὐτοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, διότι ὅταν ἠτένισέ ποτε τὸν Σωτῆρα ἐκάγχασε. Τὸ βλέμμα αὐτοῦ εἰσδύσαν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τῆς διήγειρεν ἐν αὐτῇ τὸν πόθον νὰ ζητήσῃ καὶ ἐπανεύρῃ αὐτόν.

Ζητῶ αὐτὸν νῦν ἀπὸ κόσμου εἰς κόσμον

Ἐν τῇ ὑψίστῃ ὁδύνῃ.

Αἰσθάνομαι τὸ ἐλέμμα του πλησίον μου νὰ ἀναπαύεται ἐπ' ἐμοῦ.

Ἀλλὰ τότε καταλαμβάνομαι πάλιν ὑπὸ κατηραμένου γέλωτος

Καὶ ἕνας ἁμαρτωλὸς πίπτει πάλιν εἰς τὰς ἀγκάλας μου.

Διὰ τῶν λόγων τούτων ἐκφράζει ἡ Kundry τὸν αἰώνιον πρὸς ἀπολύτρωσιν πόθον, τὸν ὁποῖον ὁμῶς ἀδυνατεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ, διότι οὐδεὶς μέχρι τοῦδε δύναται ν' ἀντιστῆ εἰς τὸ πάθος τῆς.

Εἰς τὸ βασίλειον τοῦτο τοῦ Klingsor τοῦ ὁποῖου ἐπιφοβώτατον μέσον διαφθορᾶς καὶ ταπεινώσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ Kundry, ἔρχεται ὁ Πάρσιφαλ.

Ὁ μάγος διακρίνων αὐτὸν μακρόθεν διατάσσει νὰ μεταβληθῆ τὸ ἀνάκτορόν του εἰς θαυμασίον κῆπον ἐντὸς τοῦ ὁποῖου τὴν θέσιν τῶν ἀνθέων καταλαμβάνουσιν περικαλλεῖς νεάνιδες, περιβεβλημέναι ἀνθὶνα ἐνδύματα. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἠλπίζε ὅτι θὰ δαμάσῃ τὸν ἄκαμπτον νεανίαν ὅστις ἔτρεψεν εἰς ἐπαίσχυντον φυγὴν τὰ μιᾶρὰ στίφη του. Ἐὰν ὁ Πάρσιφαλ ὑποκύψῃ εἰς τὸν πειρασμὸν, ἐὰν ἀπολέσῃ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, ἐὰν τὸ ἐν αὐτῷ κρεῖσσον ἐγὼ κατανικθῆ ὑπὸ τῆς κτηνώδους ὁρμῆς, θὰ ἀπολέσῃ τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ καὶ θὰ ὑποδουλωθῆ εἰς τὸν σατανικὸν μάγον ὅπως ὁ Ἄμφορτας καὶ οἱ λοιποὶ ἱπποῖται τοῦ Κράαλ δουλεύουσιν εἰς τὴν ὑπὸ μωρφήν Kundry ἁμαρτίαν. Ἄλλ' ἡ πρώτη αὕτη ἀπόπειρα τοῦ Κλίγγζορ ἀποβαίνει εἰς μάτην διότι παρ' ὅλας τὰς θωπειάς τῶν νεανίδων, παρ' ὅλας τὰς προκλήσεις καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ ἔρωτος καὶ τοὺς ἐναγκαλισμοὺς μένει ἀπαθὴς καὶ ἀτάραχος ζητῶν νὰ ἀπαλλαγῆ αὐτῶν ὡς ὁ εἰς πυκνὸν ἀνθῶνα ἐμπλακεῖς. Ὁ Κλίγγζορ ὁμῶς ἀγρυπνεῖ καὶ αἴφνης ἐκ τοῦ μέσου τεραστίας δέσμης ἀνθέων ἀκού-

ετσι ἡδεῖα καὶ θελκτικὴ ἢ φωνὴ τῆς Κούντρυ καλοῦσης τὸν Πάρισφαλ διὰ τοῦ ὀνόματός του. Ἀμέσως δὲ μετ' ὀλίγον ἐμφανίζεται πρὸ αὐτοῦ ἐξηλωμένη ἐπὶ ἀνθίνου κλίνης. Καὶ τώρα θέτει εἰς ἐνέργειαν πάντα τὰ μέσα ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ κάμψωσι τὴν ἀνδρικήν καρδίαν. Ὅμιλεῖ πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, τῆς μητρὸς του καὶ τοῦ δάσους ἵνα οὕτω εἰσδύσῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀφελοῦς νεανίου ὡς ἡδεῖα καὶ μελαγχολικὴ ἐν ταῦτῳ μελωδία.

Καὶ ὅταν ὁ Πάρισφαλ καταλαμβάνεται ὑπὸ βαθεῖας θλίψεως ἀκούων ὅτι ἐξ αἰτίας του ἀπέθανεν ἡ ὄρφανὴ του μήτηρ, ἐπωφελεῖται ἡ Kundry τῆς στιγμῆς ὅπως ἐλύθη αὐτὸν πρὸς ἑαυτὴν ὑπισχυομένη τὸ τέλος τῶν βασάνων του διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἔρωτος, ὅστις χαρίζει τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν γνῶσιν. Ὁ Πάρισφαλ δέχεται τὸ ἡδὺν καὶ παρατεταμένον φίλημα τῆς ἀμαρτωλῆς, ἀλλ' ὁ πόθος ὅστις διὰ πρώτην φορὰν δονεῖ τὴν ψυχὴν του, τὸν διαπερῆ ὡς ὀξεῖα μάχαιρα καὶ αἰσθάνεται φρικιαστικὸν πόνον νὰ πληροῖ τὴν καρδίαν του. Ἀποσπώμενος βιαίως τῆς ἀγάπης τῆς Kundry φέρει τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους· ἡ πληγὴ τοῦ Ἀμφόρτα καίει καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον. Τὰ βέλη τοῦ πόθου, τὰ ὁποῖα τὸν διεπέρασαν, ἀποκαλύπτουσιν εἰς αὐτὸν τὸ κακὸν, ἐκ τοῦ ὁποίου πάσχει ὁ ὀλισθήσας βασιλεὺς τοῦ Graal. Ἡ ἡδονή, μήτηρ τῆς ὀδύνης, φανερώσει εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν δυστυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Μαντεύει τὸν πόθον πρὸς ἀπολύτρωσιν, ὅστις κρύπτεται ὀπισθεν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἡδονῆς, καὶ κατανοεῖ νῦν τὴν ἄνευ λέξεων, ἀλλὰ θρηνώδη φωνὴν τοῦ Σωτῆρος, τὸν ὁποῖον ἐμίαναν ἀνάξια χεῖρες. Τὰ κύματα τῆς συμπαθείας ἅτινα κατέκλυσαν τὴν ψυχὴν του καθιστῶσι αὐτὸν ἱκανὸν νὰ ἀκοῖη, νὰ ἐννοῇ καὶ νὰ γινώσκῃ. Ἡ συμπάθεια, ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους διανοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ οὕτω πληροῦται ἡ μυστηριώδης ἐπαγγελία, ἡ ὁποία ἠκούσθη ἐν τῇ σιγηλῇ ἐρημίᾳ τοῦ θουσιαστηρίου:

Διὰ τῆς συμπαθείας θὰ γνωρίσῃ
ὁ καθαρὸς καὶ ἄγνος.
Ἐλπίζε ἐπ' αὐτὸν,
εἶναι ὁ ἐκλεκτός μου.

Ἡ Kundry, ἣτις ἦτο πλέον βεβαία περὶ τοῦ θύματός της, περιπίπτει ἀπὸ τῆς ἐκπλήξεως εἰς τὸν θαυμασμόν. Δὲν ἐγκαταλείπει ὅμως τὸν ἀγῶνα· φλεγόμενη ὑπὸ τοῦ τυφλοῦ πάθους ἀκόμη περισσότερο τὴν ὥρα, πειράται ἀκόμη μίαν φορὰν νὰ κάμψῃ τὸν νεανίαν:

Τὸ εἶλημά μου λοιπὸν σοῦ ἔδωκε τὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου·
Τότε ὁ ἐναγκαλισμός μου καὶ τῆς ἀγάπης μου ἡ θέρη
Θὰ σὲ κάμῃ ἴσον πρὸς τὸν Θεόν.
Τὸ ἄξιωμα σου εἶναι νὰ γίνῃς λυτρωτὴς τοῦ κόσμου.
Γιὰ τὴν ὥρα ὅμως αὐτῆ, ποὺ θὰ σὲ κάμῃ Θεόν,
Ἄφησε ἐμὲ αἰωνίως καταδικασμένην.
Χάρισέ μου αὐτὴν τὴν ὥραν
Καὶ μὴ μοῦ θεραπεύσῃς τὴν πληγὴν ποτὲ.
Ἄρησέ με, θεῖκέ, νὰ σ' ἀγαπῶ.
Αὐτὸ θὰ εἶναι καὶ δι' ἐμὲ ἡ ἀπολύτρωσις.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Πάρισφαλ ἀποθεῖ αὐτήν, ὁ πόθος τῆς μεταβάλλεται εἰς μανίαν· διότι εἶναι πλέον βεβαία ὅτι ὁ ἔρωσ τοῦ ἀνθρώπου τούτου θὰ σβῆσῃ διὰ παντὸς τὴν δίψαν της, θὰ ἀπολυτρώσῃ αὐτήν τῆς ὑπὸ τὴν σάρκα δουλείας. Εἰς μίαν ὁμοίως παρακαλεῖ· διότι ὁ Πάρισφαλ ἔχει πλέον κατανοήσει ὅτι διὰ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν δυστυχίαν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ξηρύνῃ αὐτὴν τὴν πηγὴν, τὸν σαρκικὸν πόθον. Ἐκτὸς ἑαυτῆς τότε ἡ Kundry καλεῖ διὰ γοεῶν κραυγῶν εἰς βοήθειαν τὸν μάγον. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἀναδυθέντος πύργου τοῦ ἐκτόξευει ὁ Klingsor κατὰ τοῦ νεανίου τὴν ἱερὰν λόγχην τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἀποκομίσει ὡς λάφυρον ἀπὸ τῶν ἀναξίων χειρῶν τοῦ Ἀμφόρτα. Ἀλλὰ, γεγονός θαυμάσιον, αὕτη ἴσταται ἀκίνητος ὑπερῶν τῆς κεφαλῆς τοῦ Πάρισφαλ, ὡς εἰ ἀναγνωρίζουσα ἐν αὐτῷ τὸν Ἄγνον καὶ Δυνατὸν. Οὗτος δὲ λαβὼν αὐτήν σημειοῖ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ· οἱ πύργοι τοῦ μάγου κατακρημνίζονται μετὰ τρομακτικῶν κρότου· αἱ ὤριαι νεάνιδες μαραινόνται καὶ ἡ Kundry πίπτει συντετριμμένη ἐπὶ τοῦ ἀρχιμροῦ πλέον ἐδάφους.

(Ἀκολουθεῖ)

JOHANNES VOLKELT

τακτικό καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστ. τῆς Λειψίας

Τι εἶναι Θρησκεία

Εἰς ταύτην τὴν τετρακτὴν γνωριμωτάτων καὶ ἐπὶ διαίσθησεως στηριζομένων συμβαμάτων τοῦ ψυχικοῦ ἡμῶν βίου (συναίσθημάτων βεβαιότητος οὕτως εἰπεῖν) δεόν νὰ προστεθῇ καὶ τὸ θρησκευτικόν. Ἐν τίνι ὅμως διακρίνεται ἡ θρησκευτικὴ βεβαιότης ἀπὸ τῶν λοιπῶν εἰδῶν τῆς ἐκ διαίσθησεως πηγαζούσης βεβαιότητος; Ἐχομεν τὸ δικαίωμα νὰ εἰπωμεν ὅτι κατὰ μύριους τρόπους ἔχει πιστωθῆ ὅτι ὑφίσταται ἰδιάζουσα κατὰ διαίσθησιν βεβαιότης ἐκεῖ, ἔνθα ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀμέσως βέβαιος ὅτι συναισθάνεται τὴν ἐνότητα μετὰ τοῦ Ἀπειροῦ, τοῦ Ἀπολύτου, τῆς πρώτης πηγῆς παντὸς εἶναι, μετὰ τοῦ αἰωνίως Ἐνός.

Καὶ ἐν ἀκόμῃ ὑποτεθῆ ὅτι ἡ βεβαιότης αὕτη στηρίζεται ἐπὶ ψευδαίσθησεως, ὡς νομίζουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ τότε τὸ πραγματικὸν τοῦ βεβιωμένου τούτου τῆς βεβαιότητος δὲν ἤθελεν ἀνατραπῆ. Ὅσοι δὲ βιοῦσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸ γεγονός τοῦτο, λαμβάνουσι δι' αὐτοῦ πείραν πράγματος ὅλως διαφοροῦ τοῦ ἐν τῇ ἠθικῇ ἢ τῇ αἰσθητικῇ διαίσθησει προκειμένου. Τὰ δύο ταῦτα εἶδη τῆς κατὰ διαίσθησιν βεβαιότητος δὲν ἐξικνοῦνται μέχρι τοῦ δημιουργικοῦ βάθους τοῦ ἰδίου Ἐγώ. Ἡ ἐκ διαίσθησεως ὅμως ἀπορρέουσα θρησκευτικὴ βεβαιότης συνίσταται ἀκριβῶς ἐν τῷδε, ὅτι ἐν τῷ ζῶντι βάθει τοῦ ἰδίου ἡμῶν Ἐγώ εἴμεθα βέβαιοι περὶ τοῦ Ἀπειροῦ, τοῦ δημιουργικοῦ Ἀπολύτου, ἢ, ἵνα ὁμιλήσωμεν ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ θρησκευτικοῦ ἀνθρώπου, εἴμεθα βέβαιοι περὶ τοῦ Θεοῦ. Στεροῦσι τὴν θρησκευτικὴν βεβαιότητα τοῦ οὐνώδους αὐτῆς περιεχομένου ὅταν, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ὁ Georg Simmel, διαβλέπωσιν αὐτὴν ἀπλῶς ἐν ἐξαιρετικῶς βαθείᾳ καὶ κατανακτικῇ διεγέρσει τῆς ψυχῆς, ἀφαιροῦντες ἀπ' αὐτῆς πᾶσαν πρὸς ἀντικειμενικὸν τι σχέσιν. Εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τοῦ πεπληρωμένου θρησκευτικῆς κατὰ διαίσθησιν βεβαιότητος ἀποκαλύπτεται τὸ ἄπειρον μεγαλεῖον τοῦ Ἀπολύτου. Θρησκευτικὰ συναίσθηματα ἔχει σημαίνει ἔξαφανισμόν καὶ αὐτοσυντήρησιν ἐν τῇ ἐνότητι μετὰ τοῦ Ἀπολύ-

του. Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὃν ὑπεράνω ἑαυτοῦ συναισθάνεται ὁ εὐσεβής, εὐρίσκει τὸ πλήρες αὐτοῦ στήριγμα καὶ τὴν σταθερὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν. Τὸ γεγονός ὅτι βασιίζεται ἐπὶ τῆς ἀγίας ταύτης πηγῆς τῆς ζωῆς παρέχει αὐτῷ τὸ συναίσθημα ἀπεριορίστου ἐξασφαλίσεως καὶ ἀναφαιρέτου ἀπολυτρώσεως. Κατὰ ταῦτα τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα κέκτηται καταπλήσσοσαν ἀντικειμενικότητα. Ὁ χαρακτηρισμὸς δὲ οὗτος δὲν προσήκει μόνον εἰς ἄνδρας οἰοὶ ἐπὶ παραδείγματι ὁ Schleiermacher καὶ ὁ Σπινόζας· ἀλλὰ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν ἀπλούστατον πυρῆνα τοῦ θρησκευτικοῦ συναίσθηματος, οἷον εὐρίσκομεν αὐτὸ παρὰ τῷ Ἰησοῦ, τῷ ἱερῷ Αὐγουστίνῳ ἢ τῷ Λουθήρῳ.

Ἀλλὰ θὰ περιορίζομεν πολὺ τὸ ἐν τῇ θρησκείᾳ οὐσιῶδες ἐν ἠροκούμεθα εἰς τὴν κατὰ διαίσθησιν βεβαιότητα περὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἀπολύτου ἐνότητος, ἣν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐξεθέσαμεν. Ἀνάγκη νὰ προβῶμεν πολὺ περαιτέρω, ἐὰν λαμβάνομεν ὑπὸ σοβαρὰν ἔτιψιν τὸ συναίσθημα ἐκεῖνο τῆς ἐνότητος. Ἐρωτῶ λοιπόν: τίνας ὅροι δεόν νὰ πληρῶνται, ἵνα τὸ συναίσθημα τῆς ἐνότητος μετὰ τοῦ Ἀπειροῦ μὴ παραμένῃ ἀπλή καὶ υπερβάλλουσα ἔκφρασις ἢ συγκεχυμένη διεγερσις, ἀλλὰ ψυχικὸν φαινόμενον πληροῦν ὅ,τι προώριται νὰ πληροῖ. Τι χρειάζεται, ἵνα σοβαρῶς καὶ γνησίως αἰσθανθῶμεν ἐν τῷ συνόλῳ τῆς προσωπικότητος ἡμῶν τὴν μετὰ τοῦ Ἀπολύτου ἐνότητα, ἵνα πραγματοποιήσωμεν ἀληθῶς αὐτήν;

Καὶ ἵνα εἰπω ἀμέσως ὅ,τι ἐννοῶ: διὰ νὰ εἶναι τὸ συναίσθημα τῆς μετὰ τῆς αἰτίας τοῦ παντὸς ἐνότητος πραγματικόν, διὰ νὰ γεννηθῇ δηλαδὴ σοβαρῶς ἡ βεβαιότης ὅτι συναισθανόμεθα τὴν ἡμετέραν προσωπικότητα ζῶσαν ἐν τῇ μετὰ τῆς αἰτίας τοῦ παντὸς ἐνότητι, ἀνάγκη νὰ λάβωμεν πείραν αὐτῆς ὡς ἀπολύτου πνεύματος. Διότι μόνον ἐὰν πᾶν τὸ εἶναι ἐκπηγάξῃ ἐξ ἀπολύτου πνεύματος, μόνον ἐν τῷ ἀπόλυτον πνεῦμα αἰσθανόμεθα ὡς περιελκίον ἐν ἑαυτῷ πᾶν πεπερασμένον καὶ συνεπῶς ὡς διὰ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων Ἐγῶ διεισδύον, εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσωμεν εἰς πραγματικὴν συναίσθησιν τῆς ἐνότητος τῆς ἰδίας ἡμῶν προσωπικότητος μετὰ τοῦ Ἀπολύτου, μετὰ τοῦ Λόγου τοῦ παντὸς, μετὰ τοῦ Θεοῦ. Μετὰ πράγματος παντελῶς ξένου πρὸς τὴν φύσιν ἡμῶν, παντάπασι διαφοροῦ ἡμῶν, εἶναι ἀδύνατον νὰ συναισθανθῶμεν ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς ἐνότητα. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι εἴμεθα συνείδησις, ψυχὴ, προσωπικότης, ἔπεται ὅτι ἠνωμένους δυνάμεθα νὰ συναισθανθῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς μόνον μετὰ πνευματικοῦ

όντος, οὐδέποτε δὲ μετὰ ὄντος στερούμενου Ἐγὼ καὶ ξένου πρὸς τὸ πνεῦμα. Ὅθεν τὸ θεμελιώδες φαινόμενον τοῦ θρησκευέσθαι δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ μόνον ἐφ' ὅσον ἀποδεχόμεθα τὴν μοναρχίαν (Monismu-) τοῦ πνεύματος.

Ἐάν λ. γ. φαντασθῶ τὸν κόσμον, οἷον ὁ Λαβιδ Φρειδερίκος Strauss ἐν τῇ «Παλαιᾷ καὶ Νέᾳ πίστει», ὡς τεραστίαν μηχανήν, δὲν θὰ ἐγίνωσκον κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ φέρω τὸν προσωπικόν μου βίον εἰς ἐνότητα πρὸς τὸ μηχανοειδές τούτο τέρας. Τὸ θεμελιώδες θρησκευτικὸν συναίσθημα εἶναι ἀδύνατον νὰ γεννηθῆ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὑλιστικῆς καὶ μηχανικῆς κοσμολογικῆς θεωρίας. Ὡσαύτως ὅταν ὁ Nietzsche περιγράψῃ τὸν κόσμον τούτον ἐν τῇ «Αἰωνία Ἀναγκασίᾳ» ὡς ἄψυχον τέρας δυνάμεως, ὡς ὠκεανὸν βιαίως κατ' ἀλλήλων φερομένων, πάσης δὲ νοήσεως ἐστερημένων δυνάμεων, ἢ ὅταν ὁ Schopenhauer κηρύττῃ ὡς οὐσίαν καὶ ἐννοίαν τῆς ζωῆς ἄλογον καὶ κτηνώδη βούλησιν, τυφλὴν ζωϊκὴν ὁρμήν, φαίνεται μοι ἀδύνατος ἡ γέννησις τοῦ θεμελιώδους ἐκείνου θρησκευτικῆς συναίσθηματος. Ὅταν τὸ Ἐγὼ καὶ Πᾶν ἐμφανίζεται μοι ὡς ἄβυσσος τυφλῆς δυνάμεως, ὡς πηγὴ ἀγρίας ζωϊκῆς ὁρμῆς, δύναμαι βεβαίως νὰ συναισθάνωμαι ἑμαυτὸν ἐξηρημένον ἐκ τῆς δυνάμεως ταύτης, δύναμαι νὰ ἔχω συναίσθημα φόβου καὶ καταπλήξεως ἐναντι αὐτῆς· ἀλλ' οὐδέποτε ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ συναισθανθῶ τὴν προσωπικότητά μου ὡς ἐν οὐσάν μετ' αὐτῆς.

Πρὸς τούτο ἔλλειπει πᾶν σημεῖον ἐπαφῆς, πᾶσα συγγένεια μεταξὺ τοῦ ἰδικοῦ μου Ἐγὼ καὶ τῆς ἀλόγου ἐκείνης ἄβυσσου τῶν δυνάμεων. Ὅσοφ βαθύτερον καναυῶ τὴν προσωπικότητά μου, τόσο μᾶλλον ἀναγνωρίζω ἑμαυτὸν ὡς μετέχοντα λόγου, ὡς πεπληρωμένων ἠθικῶν ἰδανικῶν. Πῶς λοιπὸν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συναισθανθῶ τὴν προσωπικότητά μου ἠνωμένην μετὰ κολοσσοῦ δυνάμεως ἀλόγου καὶ ἄνευ νοῦ; Τὸ θεμελιώδες ἐκείνο θρησκευτικὸν συναίσθημα εἶναι ἐξ ἴσου ἀδύνατον καὶ ὅταν φαντάζομαι τὰς κοσμικὰς δυνάμεις ἐν ἐνεργείᾳ προβαίνουσιν κατὰ ἀόστηρὴν φυσικὴν ἀναγκαιότητα. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ἀδυνατῶ νὰ εἶδω ἐννοιάν τινα ἐν τῇ ἀπαιτήσει τοῦ κηρύττοντος τυχόν ὅτι πρέπει νὰ συναισθάνωμαι λ. γ. τὴν προσωπικότητά μου τὸ ἐν μετὰ τοῦ νόμου τῆς βαρύτητος. Τὸ ἀρνητικὸν δὲ τούτο συμπέρασμα ἐνισχύεται ἐτι μᾶλλον ἐὰν σκεφθῶμεν ὅτι τὸ συναίσθημα τούτο τῆς μετὰ τοῦ Ἀπειροῦ ἐνότητος περιλείπει ἐν ἑαυτῷ τὸ συναίσθημα τῆς ἐξασφαλίσεως, τῆς μακαριότητος, τῆς ἀπολυτρώσεως. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ αἰσθάνωμαι ἑμαυ-

τὸν εὐτυχῆ ἐν τῷ συναίσθηματι τῆς ἐνότητος μετὰ ἀρχῆς κοσμικῆς, ἣτις στερεῖται πνεύματος καὶ νοῦ καὶ ἣτις εἶναι βίανυσος καὶ ἀγρία.

Διὰ τῆς ἐξάρσεως ταύτης τοῦ ἀπολύτου πνεύματος ὡς τοῦ ἀντικειμένου, μεθ' οὗ συναισθάνεται ἑαυτὴν ἠνωμένην ἢ θρησκευομένην ψυχῇ, παρέχεται ἡμῖν βεβαίως ἡ γενικὴ μόνον βάσις τοῦ θρησκευτικοῦ βίου τῆς ψυχῆς. Ἡ βάσις αὕτη δύναται νὰ λάβῃ μορφὰς λίαν ποικίλας. Εἶναι δυνατόν νὰ ὀρηθῶσιν ἐξ αὐτῆς τῶν ποικίλων θρησκευτικῶν παραστάσεων καὶ συναισθημάτων λίαν διαφόρων ἀλλήλων. Πρὸ πάντων σπουδαῖος εἶναι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἀντιλαμβάνεται τις τὸ ἀπόλυτον τούτο πνεῦμα καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ σχέσιν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν δηλαδὴ ἀντιλαμβάνεται τις αὐτὸ κατὰ τρόπον παιδαριώδη, ὑλικόν, φαντασιώδη ἢ κατὰ τρόπον κηκαθαυμένον διὰ τῆς κρίσεως καὶ ἀποτετελεσμένον διὰ τῆς νοήσεως.

Συναφὲς πρὸς ταῦτα εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι οἱ μὲν διαμορφοῦσι τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν παραστάσεις μᾶλλον ἀνθρωπομορφικῶς, οἱ δὲ προσαρμύζουσιν αὐτὰς πρὸς τὰς φιλοσοφικὰς ἐννοίας. Ἄλλη συναφὴς πρὸς ταύτην διαφορὰ προκύπτει ἐκ τούτου ὅτι ἄλλων μὲν τὰς θρησκευτικὰς παραστάσεις καθορίζει ἱστορικὴ τις μορφή τῆς θρησκείας, ἐν ᾗ ἄλλοι ἀπορρίπτουσι τὴν πρὸς τὴν θετικὴν θρησκείαν σχέσιν, διαβλέποντες τὸ οὐσιώδες ἐν τῇ διαμορφώσει τοῦ θρησκευτικοῦ βίου τῆς ψυχῆς τῇ πηγαζούσῃ ἐκ τῆς ἀτομικῆς ἰδιορρυθμίας καὶ τῆς προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας ἐκάστου. Ἄλλη τις διαφορὰ παρέχεται ἐκ τούτου, ὅτι οἱ μὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν σχέσιν τοῦ θμικοῦ πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ τρόπον ὑπέρμετρον καὶ ρωμαντικόν (Jean Paul. arilyle, Rettina von Arnim), οἱ δὲ κατὰ τρόπον ἀφελῆ καὶ αὐτονόητον (Matthias Clamqius, κυρία Rat, ἐκ τῶν φιλοσόφων ὁ Fechner). Συγγενὴς δὲ πάλιν πρὸς ταύτην εἶναι ἡ διαφορὰ ἢ γεννωμένη ἐκ τούτου, ὅτι παρ' ἄλλοις μὲν ἐπικρατεῖ ἡ ῥοπή πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ μυστηριώδους, πρὸς τρυφήν ἐν τῷ Ἀκατανοήτῳ, πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς ἐκ τοῦ θαύματος μακαριότητος (Hamann, Kierkegard,) παρ' ἄλλοις δὲ ἡ ῥοπή ὅπως ἀπομακρύνωσι τὸ μυστήριον, καταστήσωσι κατὰ τὸ δυνατόν διαφανεῖς τὰς θρησκευτικὰς συναφείας καὶ ἐναρμονίσωσιν ὡς οἷον τε πρὸς τὸ λογικόν (οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς γερμανικῆς διαφωτίσεως.) Ἄλλην τινὰ διαφορὰν εὐρίσκωμεν ἐξετάζοντες ἐὰν ὁ ἄνθρωπος θέλῃ νὰ συναισθάνεται καὶ ἀπολαύῃ τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξάρτησιν αὐτοῦ, τὴν πρὸς αὐτὸν πλήρη ἀφιέρωσιν καὶ τὴν βύθισιν εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ ὑπερτάτου ὄντος ἢ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ, τὴν αὐτενεργίαν καὶ

τήν ἐφ' ἑαυτὸν πεποιθήσιν. Τῆς ἀντιθέσεως ταύτης λαμβάνομεν σαφῆ γνῶσιν εἰς συγκρίνωμεν πρὸς ἀλλήλους τὸν Schleiermacher καὶ τὸν Fichte. Τέλος ἡ ὑπόμνησις τῶν φιλοσοφικῶν ἀντιθέσεων, οἷαι τὸ ἐγκόσμιον καὶ τὸ ὑπερβατικὸν τοῦ Θεοῦ, μοναρχία καὶ δυαρχία, πανθεισμός καὶ θεϊσμός, δύναται νὰ δείξῃ ἡμῖν ὅποιον πλῆθος ἄλλων διαφορῶν, ποικιλιῶν καὶ μεταβάσεων εἶναι δυνατὸν ἐντὸς τῆς θρησκευτικότητος.

Πᾶσαι αὗται αἱ δυναταὶ περιπτώσεις περιλαμβάνονται ἐξ ἴσου ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς θρησκείας. Θὰ ἦτο μονομέρεια εἰάν τις ἤθελε νὰ ἀποκλείσῃ ἐκ τῆς σφαίρας τῆς θρησκείας τινὰ ἐκ τῶν μορφῶν τούτων. Βεβαίως αὗται δὲν κέκτηνται τὴν αὐτὴν πᾶσαι ἕξιαν. Ἄλλ' ὅμως ἐμὸν ἔργον δὲν εἶναι ἐνταῦθα νὰ ἐξετάσω ἐν συγκρίσει πρὸς ἀλλήλας τὰς διαφορὰς ταύτας δυνατὰς διαμορφώσεις, νὰ ἀσκήσω ἐπ' αὐτῶν κριτικὴν καὶ νὰ πραγματευθῶ ποία ἐξ αὐτῶν φαίνεται ὅτι ἀντιστοιχεῖ μάλιστα εἰς τὸ παρὸν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ἐπὶ τοῦ ὕψους τῆς συγχρόνου διανοήσεως καὶ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ ἰσταμένου ἀνθρώπου. Ἐμὲ ἐνδιαφέρει μόνον ἡ ἕξαρσις τοῦ οὐσιώδους, τοῦ ἀπαραιτήτου εἰς τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου τῶν χρόνων ἡμῶν.

(Ἐπεται τὸ τέλος)

Λίβας Δ. Κοντογιάννη

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΡΕΝΑΝ Ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολη

Ἡ ἐντύπωσις ποῦ μοῦκαμαν αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ δυνατώτερη ἀπὸ ὅσες ἔχω ποτὲ αἰσθανθεῖ. Ἐνας εἶναι ὁ τύπος ὅπου ὑπάρχει ἡ τελειότης· δὲν εἶναι δύο· αὐτὸς εἶναι αἱ Ἀθῆναι. Δὲν εἶχα φαντασθεῖ τίποτε παρόμοιο.

Αὐτὸ ποῦ εἶχα προστά μου ἦταν αὐτὸ τὸ ἰδεῶδες κρυσταλλωμένο στὸ πεντελικὸ μάρμαρο. Ἔως τότε πίστευα, ὅτι ἡ τελειότης δὲν εἶναι κάτι αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Μία μόνη ἀποκάλυψη μοῦ φάνηκε ὅτι μ' ἐπλησίασε πρὸς τὸ ἀπόλυτο. Πρὸ καιροῦ δὲν πίστευα πειὰ στὸ θαῦμα μὲ τὴν καθ' αὐτὸ σημασία τῆς λέξεως: ἐν τούτοις ἡ μοναδικὴ μοῖρα τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ φαινότανε ὡς κάτι ὅπως διόλου ξεχωριστό. Νά, λοιπόν, ποῦ δίπλα στὸ ἐβραϊκὸ θαῦμα ἐρχόταν νὰ σταθεῖ προστά μου καὶ τὸ Ἑλληνικὸ, κάτι ποῦ δὲν ἐπῆρξε παρὰ μιὰ φορά, ποῦ δὲν ἰδῶθηκε ποτέ, ποῦ δὲν θὰ ματαιιδωθεῖ πειά, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἐντύπωση θὰ κρατήσῃ αἰώνια· θέλω νὰ εἰπῶ ἕνας τύπος αἰώνιος ὁμορφιάς χωρὶς κανένα χρώμα ἐπιτόπιο, ἢ ἐθνικόν. Ἦξερα καλά, πρὶν νὰ ταξειδέσω, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εὗρηκε τὲς ἐπιστῆμες, τὴν τέχνην καὶ φιλοσοφία, τὸν πολιτισμό, ἀλλὰ τὸ διὰ γράμμα μοῦ ἔλειπε. Ὅταν εἶδα τὴν Ἀκρόπολη, εἶχα τὴν ἀποκάλυψη τοῦ θεοῦ, ὅπως τὴν εἶχα ἰδεῖ τὴν πρώτην φοράν ποῦ ἐνοιῶσα νὰ ζῆ τὸ Εὐαγγέλιον παρατηρῶντας τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰορδάνη ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ Casyout.

Ὁ κόσμος ὅλος τότε μοῦ φάνηκε βάρβαρος. Ἡ Ἀνατολή μὲ δυσαρέστησε μὲ τὴν μεγαλοπρέπειά της, τὴν ἐπίδειξιν, τὲς ἀπάτες της. Οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ὑπῆρξαν παρὰ ἀγροῖκοι στρατιῶτες· τὸ μεγαλεῖον τοῦ ὠραιότερου Ῥωμαίου, ἐνὸς Αὐτοκράτορος, ἐνὸς Τραϊανοῦ, δὲν ὑπῆρξε παρὰ πόζα κοντὰ στὴ χάρη, στὴν ἀπλὴ εὐγένεια τῶν ὑπερήφανων καὶ ἡσυχῶν αὐτῶν ἀστῶν. Κέλται, Γερμανοί, Σλαῦοι μοῦ φάνηκαν ὡς εἶδη Σκυθῶν χρηστῶν μὲν, ἀλλὰ μὲ κόπο πολιτισμένον.

Εὗρισκα τὸ μεσαίωνα μας ἄχαρο καὶ ἄκομφο, μολυσμένο ἀπὸ ἄτοπη περιφάνεια καὶ σχολαστικισμό· οἱ ἱππότες μας μοῦ φάνηκαν

χοντράνθρωποι, γιά τοὺς ὁποίους ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης θὰ χαμογελοῦσαν.

Ἐπὶ τῆς λαοῦ ἀριστοκρατιῶν μία δημοκρατία, ἡ ὁποία εἶχε ἀντιληφθεῖ παραλλαγῆς τῆς τέχνης τόσο λεπτῆς, πού καὶ οἱ πειρὸ ἐκλεπτυσμένοι ἀπὸ μᾶς δύσκολα διακρίνουν.

Ἦταν λαὸς ἱκανὸς νὰ νοιώσει τὴν ἐντύπωσι πού δίνει ἡ καλλονὴ τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Παρθενῶνα. Αὐτὴ ἡ ἀποκάλυψη τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ἀπλοῦ μεγαλείου μὲ κινήσει πολὺ βαθειά. Ὅ,τι εἶχα γνωρίσει ἕως τότε μοῦ φάνηκε ἀδέξια προσπάθεια μιᾶς τέχνης ἰησοῦτικῆς, ἕνα ὀρθοκὸ ἀποτελούμενον ἀπὸ ἀνόητη ἐπίδειξη, σαυλατανισμὸ καὶ γελοιογραφία.

Ἐπάνω στήν Ἀκρόπολη κυρίως ἐνοιῶσα αὐτὰ τὰ αἰσθητήματα. Ἐνας ἔξοχος ἀρχιτέκτων, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχαμε συνταξιδεῖσαι εἶχε τὴ συνήθεια νὰ μοῦ λέει, ὅτι γι' αὐτὸν τὸ ἀληθινὸ τῶν θεῶν ἦταν ἀνάλογο πρὸς τὴν αἰώνια ὠμορφιὰ πού γι' αὐτοὺς εἶχαν ἀνυψώσει. Ἄν κριθεῖ ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Ἀθηναῖος θάναί ἀνώτερος κάθε ἀνταγωνισμοῦ. Αὐτὸ πού, πράγματι, μαγεύει εἶναι ὅτι τὸ καλὸ ἐδῶ δὲν εἶνε παρὰ ἡ ἀπόλυτη τιμῆς, ἡ δικαιοσύνη, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν θεότητα. Τὰ ἀφανῆ μέρη τοῦ ναοῦ εἶνε μὲ τὴν ἴδια ἐπιμέλεια χτισμένα, ὅσο καὶ κτεῖνα πού φαίνονται. Κανένα ἀπὸ τὰ ξεγελάσματα πού στὲς ἐκκλησίες μας ἀπόμωρα εἶνε σὰν μιὰ ἀδιάκοπη προσπάθεια νὰ ἐξαπατήσουν τὴν θεότητα γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ἀπερρώματος. Αὐτὴ ἡ σοβαρότης, αὐτὴ ἡ εὐθύτης, μ' ἔξαιμαν νὰ κοκκινήσω, γιὰτὶ πολλὰ φορὲς ἐθυσίασα σ' ἕνα εἶδωλο λιγότερο ἀγνό. Οἱ ὄρες πού περνοῦσα στὸν ἴσθμὸ λύφω ἦταν ὄρες προσευχῆς.

Ὅλη μου ἡ ζωὴ ξαναπερνοῦσε σὰν μιὰ γενικὴ ἐξομολόγησι, μπροστὶ στὰ μάτια μου. Ἀλλὰ τὸ παρῆνε εἶναι πού ἐξομολογούμενος τὰ κρίματά μου, καταντοῦσε νὰ τ' ἀγαπῶ.

Ἐνα παλῶ χαρτὶ πού ξαναβρίσκει ἀνάμεσα στὲς σημειώσεις τοῦ ταξιδιοῦ μου περιέχει αὐτὴ ἐδῶ:

Προσευχὴ πού ἔκαμα ἐπάνω στήν Ἀκρόπολη, ὅταν ἔφθασα στὸ σημεῖο νὰ νειώσω τὸ ἀπελύτως καλὸ.

«Ὁ εὐγένεια! ὦ κάλλος ἀπλόκι ἀληθινὸ! Οὐὰ τῆς ὁποίας ἡ λατρεία σημαίνει δικαιοσύνη καὶ φρόνησις, σύ, τῆς ὁποίας ὁ ναὸς εἶνε ἕνα μάθημα ἀθάνατο τῆς γνώσης καὶ τῆς εὐλιχρίειας, φθάνω ἀπὸ γὰ στὸ κατῶφλι τῶν μυστηρίων σου, φέρνω στὸ βῆμά σου πολλὴ μεταμέλεια. Γιὰ νὰ σ' εὐφω μοῦ χρειαστήκανε ἀτελεύτητες προσπάθειες. Τὴ μυσταγωγία πού δίνεις στὸν Ἀθηναῖο πού γεννιέται ἀπὸ-

να χαμόγελο, ἐγὼ τὴν ἀπόκτησα ὑστερα ἀπὸ πολλὴ σκέψη καὶ μεγάλες προσπάθειες. Γεννήθηκα, γαλανόφθαλμη θεά, ἀπὸ γονεῖς θαρβάρους κοντὰ στοὺς Cimmerieux, καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀνθρώπους πού ζοῦν στὴ ὄχθη μιᾶς θάλασσας σκοτεινῆς, γεμάτης ἀπὸ βράχους, πάντοτε βαρεῖας ἀπ' τὲς καταιγίδες. Μόλις ἐγγώρισαν τὸν ἥλιο ἄνθη ἔχουν τὰ φύκια καὶ τὰ χρωματιστὰ καγγύλια πού βρίσκει κινεῖς στὸ βάθος τῶν ἐρημικῶν μπουγαζιῶν. Τὰ σύννεφα φαίνονται ἄγροα καὶ αὐτὴ ἡ χαρὰ εἶνε κάπως θλιβερὴ· ἀλλ' ὅμως πίδακες μὲ χρυσο νερὸ ἀναβλύζουν ἀπὸ τοὺς βράχους, καὶ τὰ μάτια τῶν κοριτσιῶν εἶναι σὰν αὐτὲς τὲς πράσινες βουσοῦλες πού στὲς κυματοειδεῖς πρασινάδες τῶν καθρεφτίζεται ὁ οὐρανός. Οἱ γονεῖς μου εἶχαν ἐπιδοθεῖ σὲ μακρυνὰ ταξίδια στὲς θάλασσες, πού οἱ Ἀργοναῦτές σου δὲν γνώρισαν. Ἄκουσα, ὅταν ἤμουν νέος, τὰ τραγούδια τῶν πολικῶν ταξιδιῶν. Νανοῦριστῆκα μὲ τὴν ἀνάμνησι τῶν πάγων πού ἐπιπλέουν, τῶν φουρτουνισμένων θαλασσῶν, πού μοιάζουν μὲ γάλα τῶν νησιῶν, πού κατοικιοῦνται ἀπὸ πουλιὰ πού κελαδοῦν καθένα στήν ὄρα του καὶ πού πετώντας ὅλα μαζί σκοτεινιάζουν τὸν οὐρανό.

Παπάδες μιᾶς ξένης θρησκείας ἀπ' τὴν Παλαιστίνην ἀνέλαβαν νὰ μὲ μορφώσουν. Οἱ παπάδες αὐτοὶ ἦσαν σοφοὶ καὶ ἅγιοι. Οἱ ναοὶ τοὺς εἶναι τρεῖς φορὲς ψηλότεροι ἢ τὸν δικό σου, ὦ Ἐδουθμία καὶ μοιάζουνε μὲ δάση.

Μονάχα πού δὲν εἶνε στερεοί. Γίνονται ἐρείπια σὲ πέντε—ἕξι αἰ. ὄνες. Εἶνε φαντασιες βερβάρων πού θαρροῦν πὼς μπορεῖ νὰ κάμουν κάτι καλὸ, ἔξω ἀπὸ τοὺς κανόνες πού ἔχεις χαράξει στοὺς ἐμπνευσμένους σου, ὦ Φρόνηση.

Ἀλλὰ οἱ ναοὶ αὐτοὶ μ' ἐθαριστοῦσαν· δὲν εἶχα μελετήσει τὴ θεία σου τέχνη· εὐρισκα σ' αὐτοὺς τὸ Θεό. Ἐπαλλαν ἐκεῖ ψαλμοὺς, πού τοὺς θυμᾶμαι: «Χαῖρε ἀστέρη τῆς θάλασσας..... βασίλισσα αὐτῶν πού στενάζουν σ' αὐτὴ τὴν κοιλίδα τῶν δακρύων» ἢ, καλύτερα, «Πνευματικὸ τρίαντάφυλλο, λευκὸ πυργέ, χρυσοῦ παλάτι, πρῶινδ ἀστέρη.....»

Ὁ θεά, ὅταν ξαναθυμᾶμαι αὐτοὺς τοὺς ψαλμοὺς, ἡ καρδιά μου γεμίζει ἀπὸ πίστη, γίνομαι σχεδὸν ἀποστάτης.

Κ' εἶπαι ἂν ἤξερες πόσο δύσκολο ἔχει καταντήσει νὰ σὲ ὑπηρετεῖ κινεῖς! Ὅλη ἡ εὐγένεια ἔχει ἐξαφανισθεῖ. Οἱ Σκύθες κτεκτεσαν τὸν κόσμο. Δὲν ὑπάρχει πειὰ δημοκρατία ἐλευθέρων ἀνθρώπων· δὲν ὑπάρχουν πειὰ παρὰ μεγαλειότητες γιὰ τὲς ὁποῖες θὰ μειδιῶσες.

Βαρεῖς ὑπερβῆροι οὐρανοῦ ἐλαφρόμυαλους αὐτοὺς πού σὲ

ὑπηρετοῦν. Ἕνας συνασπισμός ὄλων τῶν ἀνοησιῶν ξαπλώνει στόν κόσμο ἕνα σκέπασμα μολυβένιο καί πνιγηρό. Κι' αὐτούς ἀκόμη πού σέ δοξάζουν πόσον θά τοὺς οἰκτείρεις. Θυμᾶσαι τὸν Calabonieur —πᾶνε τώρα πενήντα χρόνια πού γκρέμισε τὸ ναό σου μετ' τὸ σφυρί γιὰ νὰ τὸν μεταφέρει στὸ Julé, ἔτσι κάμνουν ὅλοι..... Ἔγραφα μὲ τοὺς κανόνες π' ἀγαπᾶς, ὦ θεονόη, τὴ ζωὴ τοῦ νέου θεοῦ πού ὑπηρέτησα στὰ παιδικά μου χρόνια' μὲ λογαριάζουν γιὰ ἐφημέριο, μού γράφουν γιὰ νὰ μ' ἐρωτήσουν τί σκοπὸ ἔχω στὸ νοῦ μου' δὲν συμπαθοῦν παρ' ὅ,τι χρησιμεύει πρὸς εὐδοκίμηση τῶν τραπεζιτικῶν των γραφείων. Καί γιὰ γράφεται ἡ ζωὴ τῶν θεῶν, ὦ οὐρανέ, εἶν δέν εἶνε νὰ μᾶς κάμει ν' ἀγαπήσουμε τὸ θεῖο πού ὑπῆρξε σ' αὐτούς· καὶ νὰ δείξει πὼς τὸ θεῖο αὐτὸ ζῆ ἀκόμα καὶ θὰ ζήσει αἰώνια στήν καρδιά τῆς ἀνθρωπότητος;

.
.
.
.
.

Θεὰ τῆς τάξης, εἰκόνα θαυμαστῆς στερεότητος, ἦταν σφάλμα νὰ σ' ἀγαποῦν, καὶ σήμερα πού ὕστερα ἀπὸ εὐσυνείδητη ἐργασία τύχαμε νὰ σὲ πλησιάσωμε, μᾶς κατηγοροῦν, ὅτι ἀμαρτήσαμε στὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, σπάζοντας τὲς ἀλυσίδες ἀπὸ τὲς ὁποῖες ἐπέρασε ὁ Πλάτων. «Σὺ μόνη εἶσαι νέα, ὦ Κόρη, σὺ μόνη εἶσαι ἀγνή, ὦ Παρθένα, σὺ μόνη εἶσαι ἀγία, σὺ μόνη εἶσαι δυνατή, ὦ Νίκη. Τὶς μεγάλες πόλεις σὺ τὲς φυλάττεις, ὦ Πρόμαχε. Ἡ εἰρήνη εἶνε ὁ σκοπός σου, ὦ Εἰρηνικὴ Νομοθετικὴ πηγὴ τῶν ὀρθῶν Συνταγμάτων, Δημοκρατία, τῆς ὁποίας τὸ θεμελιῶδες δόγμα, εἶνε, ὅτι κάθε καλὸ προέρχεται ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ ὅτι παντοῦ ὅπου δὲν ὑπάρχει λαὸς γιὰ νὰ τροφοδοτῆ καὶ νὰ ἐμπνέῃ τὴν ἰδιοφυΐα δὲν ὑπάρχει τίποτε, δίδαξέ μας ν' ἀνασπάσωμε τὸ διαμάντι ἀπὸ τοὺς ρυπαροὺς σωρούς. Πρόνοια τοῦ Δία, θεῖα ἐργάτρια, μητέρα κάθε μορφώσεως, προστάτρια τῆς ἐργασίας, σὺ πού ἀποτελεῖς τὴν εὐγένεια τοῦ πολιτισμένου ἐργάτη καὶ τὸν θέτεις τόσο πῶς ψηλὰ ἀπὸ τὸν ὀκνηρὸ Σκύθη, Φρόνησις, σὺ, τὴν ὁποίαν ὁ Ζεὺς ἐγέννησε ἀπὸ τὴ σκέψη ἀφοῦ ἀνέπνευσε βαθεῖα, σὺ

πού κατοικεῖς στόν πατέρα σου, ἐνωμένη ὀλοκληρωτικῶς μὲ τὴν ὑπαρξή του, σὺ πού εἶσαι ἡ σύντροφος καὶ ἡ συνείδησή του. Ἐνέργεια τοῦ Δία, σπῖθα πού ἀνάβεις καὶ συγκρατεῖς τὴ φωτιά στούς ἥρωες καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος, κάμε ἀπὸ μᾶς πνευματοδόξους τελείους.

Τὴν ἡμέρα πού οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ρόδιοι ἀγωνίστηκαν γιὰ τὴ θυσία, διάλεξες νὰ κατοικήσεις μὲ τοὺς Ἀθηναίους σὰν μὲ πειρὸ σοφούς. Ὁ πατέρας σου ἐν τούτοις κατέβασε τὸν Πλάτωνα σ' ἕνα χρυσὸ σύννεφο στήν μεγαλόπολη τῶν Ροδίων, γιὰτι κι' αὐτοὶ εἶχαν ἀποδόσει τιμὲς στήν κόρη του. Οἱ Ρόδιοι ἔγειναν πλούσιοι, ἀλλὰ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβαν πνεῦμα, ἦτοι τὴν ἀληθινὴν χαρὰ, τὴν αἰώνια εὐθυμία, τὴ θεῖα παιδικότητα τῆς καρδιάς.

Ἄς τρέξωμε, ἄς ἔλθωμε ὅλοι μαζί. Ποιὰ ἡμέρα θὰ εἶνε ὀμορφότερη ἀπὸ ἐκείνη πού ὄλες οἱ πολιτεῖες οἱ ὁποῖες πῆραν ἀπὸ τὰ λείψανα τοῦ ναοῦ σου, Βενετία, Παρίσι, Λονδῖνον, Κοπεγχάγη, θὰ ἐξιλεωθοῦν γιὰ τὲς κλοπὲς των, θὰ σχηματίσουν θεωρίες ἱερὲς γιὰ νὰ ξαναφέρουν τὰ λείψανα πού κατέχουν λέγοντας;

«Συγγώρησέ μας θεά. Τοῦτο ἔγεινε γιὰ νὰ σωθοῦνε ἀπὸ τὰ κακὰ πνεύματα τῆς νύχτας» θὰ ξαναχτίσουν τὰ τείχη σου παίζοντας τὸν αὐλό, γιὰ νὰ ξεπλύνουν τὸ κρῖμα τοῦ ἐπονεϊδιστοῦ Λύσανδρου. Ἐπειτα θὰ πᾶνε στὴ Σπάρτη ν' ἀναθεματίσουν τὴ γῆ πού ὑπῆρξε χώρα σκοτεινῶν πραγμάτων καὶ νὰ τὴν γλευάσουν γιὰτι δὲν ὑπάρχει πειά. Σταθερὸς σὲ σένα, θ' ἀντισταθῶ στὲς ἐπικίνδυνες συμβουλευτρίες μου, στὸ σκεπτικισμό μου πού μὲ κάμνει ν' ἀμφιβάλλω γιὰ τὸ λαό, στήν ἀνησυχία τοῦ πνεύματός μου πού κι' ὅταν βρεθεῖ ἡ ἀλήθεια, μὲ κάμνει νὰ τὴν ζητῶ ἀκόμα, στήν φαντασίᾳ μου, πού κι' ἀφοῦ ἡ κρίση τῶχει εἰπωμένο δὲν μ' ἀφήνει νὰ ἠσυχάσω. Ὡ ἀρχηγέτη, ἰδεῶδες πού ὁ ἀνθρώπος τοῦ πνεύματος ἐνσαρκώνει εἰς τὰ ἀριστουργήματά του, προτιμῶ νάμαι ὁ τελευταῖος στὸ σπῖτι παρὰ ὁ πρῶτος ἄλλου. Ναί, θὰ προσκολληθῶ στὸ σκαλοπάτι τοῦ Ναοῦ σου. Θὰ ξεχάσω κάθε πειθαρχία ἔξω ἀπὸ τὴ δική σου· θὰ γίνω στηλίτης στὲς κολῶνές σου· τὸ κελί μου θάναί στὸ ἐπιστύλιό σου. Κάτι πειρὸ δύσκολο. Γιὰ σένα, θὰ γίνω, ἂν ἤμπορέσω, μισαλλόδοξος, μεροληπτικός.

Δὲν θ' ἀγαπῶ παρὰ σένα. Θὰ μάθω τὴ γλῶσσα σου, θὰ ξεμάθω ὅλα τᾶλλα. Θὰ γίνω ἄδικος δι' ὅ,τι δὲν σ' ἐνδιαφέρει. Θὰ γίνω ὁ ὑπηρέτης καὶ τοῦ τελευταίου τῶν πιστῶν σου. Τοὺς δραστήριους κατοίκους τῆς γῆς, πού ἔδωκες στόν Ἐρεχθεά, θὰ τοὺς ἐκθειάσω,

θὰ τοὺς κολακεύσω. Θὰ προσπαθήσω νὰ τοὺς ἀγαπήσω μέχρι καὶ τῶν ἐλαττωμάτων των. Θὰ πείσω τὸν ἑαυτό μου, ὅτι κατὰγονται ἀπὸ ἥρωες ποὺ πανηγυρίζουν ἐκεῖ ψηλά, στὰ μάρμαρα τοῦ διαζώματός σου τὴν αἰώνια γιορτὴ των. Θὰ ἀποσπάσω ἀπὸ τὴν καρδιά μου κάθε φλέβα, ποὺ δὲν εἶνε Δίκαιο καὶ Τέχνη ἀληθινή. Θὰ παύσω ν' ἀγαπῶ τὰς ἀρρώστειες μου, νὰ εὐχαριστοῦμαι στὸν πυρετὸ μου.

Ἐποστήριξέ με στὴ σταθερὴ μου ἀπόφαση, ὦ Σώτεια, βοήθησέ με σὺ ποὺ σώζεις. Πόσες δυσκολίες πράγματι προβλέπω. Πόσες συνήθειες τοῦ πνεύματος θάπρεπε ν' ἀλλάξω. Πόσες χαριτωμένες ἐνθύμισες θὰ πρέπει νὰ ξεριζώσω ἀπὸ τὴν καρδιά μου. Θὰ δοκιμάσω. Ἀλλὰ δὲν εἶμαι βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Ἀργὰ σ' ἐγνώρισα Καλλονὴ τέλεια.

Θάχω μεταβολές, ἀδυναμίες. Μὴ φιλοσοφία, χωρὶς ἀμφιβολία διεστραμμένη, μ' ἔκαμε νὰ πιστεύω, ὅτι τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ, ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη, τὸ ὄμορφο καὶ τὸ ἄσχημο, ἡ φρόνηση καὶ ἡ τρέλλα μεταβάλλονται αἱ μὲν εἰς τὰς δὲ μὲ παραλλαγὰς ἀδιόρητες, σὰν τὰς παραλλαγὰς τοῦ καιμοῦ τῆς περιστροφῆς. Τίποτε νὰ μὴν ἀγαπᾶ κανεὶς, τίποτε νὰ μὴ μισεῖ ἀπολύτως καταντᾶ τότε φρόνηση.

Ἐάν μία κοινωνία, ἔάν μία φιλοσοφία, ἔάν μία θρησκεία ἀπόχτησε τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια, αὐτὴ ἡ θρησκεία θὰ νικήσει τὰς ἄλλες καὶ θὰ ζήσει μόνη στὴν ἐποχὴ τῆς. Ὅλοι αὐτοί, ποὺ ἕως τώρα πίστεψαν πὼς εἶχαν δίκην, εἶνε λαθασμένοι, τὸ βλέπουνε ὀλοφάνερα. Μποροῦμε χωρὶς τρελλὴ ὑπερηφάνια νὰ πιστέψουμε πὼς τὸ μὲλοζ δὲν θὰ μᾶς κρίνει καθὼς κρίνομαι ἡμεῖς τὸ παρελθόν.

Νὰ οἱ βλασφημίες ποὺ μοῦ ὑπαγορεύει τὸ πνεῦμα μου, τὸ βαθειὰ διεφθαρμένο. Μὴ φιλολογία, ἡ ὁποία, ὅπως ἡ δική σου, θάταν ἐντελῶς ὑγιής, δὲν θὰ ἐνέπνευε παιὰ τώρα παρὰ τὴν πλήξῃ εἰμεθα διεφθαρμένοι· τί νὰ γείνει; θὰ πάω μακρότερα, θεὲ ὀρθόδοξος, θὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἐσώτατη διαφορὰ τῆς καρδιάς μου. Νοῦς καὶ εὐθυγκισία δὲν ὑπάρχουν. Ὑπάρχει ποίησις στὸν ἐλάχιστον Στυμόνα, στὴ μέση τῆς Θοάκης. Θὰ ῥηθοῦν αἰῶνες κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ ὀπαδοὶ σου θὰ θεωρηθοῦν οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἐκκλησίας. Ὁ κόσμος εἶνε μεγαλύτερος παρ' ὅσον πιστεύεις.

Ἐάν εἶχες ἰδεῖ τὰ χιόνια τῶν πόλων καὶ τὰ μυστήρια τοῦ μεσημβρινοῦ οὐρανοῦ, τὸ μέτωπό σου, ὦ θεά, τὸ πάντοτε ἥρημο, δὲ θάταν τόσο γαλήνιο ἢ κεφαλὴ σου, πλατύτερη θὰ ἀγκάλιαζε διαφόρου λογῆς ὀμορφιές. Εἶσαι ἀληθινή, ἀγνή, τέλεια. Τὸ μάρμα-

ρό σου δὲν ἔχει κανένα ψεγάδι, ἀλλὰ ὁ γλῶσσος τῆς Ἀγιά—Σοφιάς ποῦνε στὸ Βυζάντιο γεννᾷ ἐπίσης μιὰ θεία ἐντύπωση μὲ τὰ ψηφιδωτά του. Εἶνε ἡ εἰκόνα τοῦ οὐράνιου θόλου. Θὰ γκρεμιστεῖ.

Ἀλλ' ἔάν ἡ αἰθουσά σου ἦταν τόσο πλατειά γιὰ νὰ περιλάβει ἕνα πλῆθος θὰ γκρεμιζόνταν καὶ αὐτή. Ἐνας ἀπέρριτος ποταμὸς λησμονησιᾶς μᾶς παρσύρει σὲ μιὰ ἄβυσσο χωρὶς ὄνομα.

Ὁ ἄβυσσος, σὺ εἶσαι ὁ μόνος Θεός. Τὰ δάκρυα ὄλων τῶν λαῶν εἶνε τὰ ἀληθινὰ δάκρυα. Τὰ ὄνειρα ὄλων τῶν σοφῶν κλειοῦνε μέσα τους ἕνα μέρος τῆς Ἀλήθειας. Τὰ πάντα δὲν εἶνε ἐδῶ κατὰ παρὰ σύμβολο καὶ ὄνειρα. Οἱ θεοὶ γερνοῦν σὰν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὲ θάταν καλὸ νᾶσ' ν αἰῶνιοι. Ἡ πίστη ποὺ εἶχαν σ' αὐτοὺς δὲν πρέπει ποτὲ νὰ γίνῃ ἀλυσίδα· εἶνε ἐξωφλημένοι ἀπέναντί τῆς ὅταν τὴν κύλισαν ἀταλά στὸ πορφυρένιο τῆς σάβανο ὅπου κοιμοῦνται οἱ νεκροὶ θεοὶ.

Πῶς ἐγίνετο ἡ διδασκαλία

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΠΑΛΑΙΟΙΣ (I)

Πλὴν τῶν πλουσίων περὶ διδασκάλων καὶ μαθητῶν εἰδήσεων παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς συχνὰ τὰ ἀρχαῖα διδακτήρια ἀκόμη καὶ σήμερον πληροφωρίας περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐγίνετο ἄλλοτε ἐν αὐτοῖς ἡ διδασκαλία. Καὶ ἀληθῶς μὲν δὲν ὑπάρχει πλέον ἀναγεγραμμένον ἐπὶ τῶν τοίχων τὸ ὄρολόγιον πρόγραμμα, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ χρησιμεύουσιν ἡμῖν αἱ ἐπιγραφαί, αἵτινες διηγοῦντι εἰς ἡμᾶς τὰ ἀποτελέσματα τῆς διδασκαλίας, οἱ *πίνακες τῶν νικητῶν*, τ. ἔ. κατ' ἄλλοι τῶν μαθητῶν, ὅσοι ἐτιμήθησαν διὰ βραβείον κατὰ τὰς ἐξετάσεις. Οἱ κατ' ἄλλοι οὗτοι κατὰγονται βεβαίως κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ τρίτου καὶ δευτέρου π. Χ. αἰῶνος.

Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ συνοψίσωμεν ὅσα ἄλλοθεν εἶναι ἡμῖν

(I) Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ σοφοῦ ἔσθον καὶ ὀραίου βιβλίου τοῦ περιφανοῦς καθηγητοῦ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Ἀμβούργου, κ. E. Ziebarth (Aus dem griechischen Schulwesen, ἐκδ. 6. 1914).

γνωστὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας παρ' Ἑλλήσιν, ἵνα οὗτοι κταστώσιν οὗτοι καταληπτοί.

Ἐναρξῆς ἔκθεσις τῆς παρ' Ἑλλήσιν διδασκαλίας κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους φαίνεται ἀδύνατος ἕνεκα τῆς καταστάσεως τῶν πηγῶν, τὰς ὁποίας κατέχομεν. Ἄλλ' ὅμως σκηρὰς τινὰς ἐκ τοῦ σχολικοῦ βίου δυνάμεθα νὰ μάθωμεν ἐκ γραπτῶν παραστάσεων. Πᾶσα στοιχειώδης διδασκαλία παρὰ τῷ γραμματιστῇ ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς τῶν γραμμάτων γραφῆς.

Ποίαν ὄψιν εἶχεν ἡ αἰθουσα τῶν παραδόσεων ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος δεικνύουσιν αἱ ἐκ τῆς διδασκαλίας σκηναί, τὰς ὁποίας διέσωσεν ἡμῖν τὸ περίφημον ἀγγεῖον τοῦ Δουριδὸς τὸ ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου ἀποκείμενον. (1) Ἐνταῦθα βλέπει τις τὸν διδάσκον ἐπὶ τῆς ἕδρας του, ἠτις ἔχει καὶ ἐπίκλιτρον, οὐτινος στεροῦνται τὰ μικρὰ καθίσματα τῶν μαθητῶν. Ὅπισθεν τοῦ μαθητοῦ ἴσταται ὁ παιδαγωγὸς, ὅστις ὀδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὸ σχολεῖον.

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναγνώσεως ἢ τῆς ἀπαγγελίας ὁ μαθητὴς εἶναι ὄρθιος πρὸ τοῦ διδασκάλου, ὅστις ἔχει ἀνὰ χεῖρας κύλινδρον περιέχοντα τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ, τοὺς ὁποίους λέγει ἀπὸ στήθους ὁ μαθητὴς. Ἄλλας ὥρας ἀναγνώσεως ἐκ μεταγενεστέρων χρόνων ἐπραγματεύθη ὁ Birt (Die Buchrolle in der Kunst σελ. 139 ἔξ.). Δὲν ἔχει εἰσέτι καθορισθῆ ἔιν οἱ μαθηταὶ εἶχον ἀλφαβητάριον. Ὡς μέσον διδασκαλίας ἐχρησιμοποιοῖ ὁ διδάσκαλος ἀντὶ τῶν σημερινῶν πινάκων ὄστρακα ἢ πλίνθους, ὧν μία ἀνευρέθη ἐν Ἀθήναις περιέχουσα ἀσκήσεις ἐπὶ συλλαβῶν, ὡς *αρ βαρ γαρ δαρ ερ βερ γεο δερ κ. λ.* (2) Εὐχρηστα ἦσαν καὶ γράμματα ἐξ ἐλέφαντος ἢ πύξου. (3) Τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας περιγράφει ὁ γραμματικὸς Διονύσιος καὶ ὁ Κοῖντιλιανὸς (Instit. orat. I 1, 24.) Οἱ παῖδες ἐμάνθανον κατὰ τὸν Διονύσιον ἐν πρώτοις τὰ

(1) Πολλάκις ἀποτυπωθὲν, λ. γ. παρὰ Baumeister, Antike Denkmäler, ἄρ. 1652, ἀκριβέστατα δὲ περιγραφέν παρὰ Girard L' education athenienne, ἔκδ. 8. σ. 103 ἔξ.

(2) Ἐδημοσιεύθη ἐν Φιλίστορι IV σ. 327 ἔξ. Cumont, Arch. miss. acient. et liti. VI 1871 405. Girard ἔνθα ἀνωτ. σ. 131.

(3) Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τῆς ὡς ἐν παιδιᾷ ἐκμαθήσεως τῶν γραμμάτων, «εἶδος τινὸς φρεβελιανῶ συστήματος τῆς διδασκαλίας», ἐχρηστέμενον πιθανῶς οἱ πολύγονοι περσοὶ μετὰ τῶν γραμμάτων τῆς ἐλληνικῆς ἀλφαβήτου ἐκ παιδικῶν τάφων, οὗς ἐδημοσίευσεν ὁ F. von Steon ἐν Kinderleben in den grieshischen Kolonien.

ὀνόματα τῶν γραμμάτων, ἔπειτα τὰ γράμματα αὐτὰ μετὰ τῆς σημασίας των, τέλος συλλαβὰς, ἀσκούμενοι μετὰ ταῦτα εἰς τὸ κατὰ συλλαβὰς ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν.

Εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ παρακολουθήσῃ τις τὴν πορείαν τῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς κατ' ἐκιστον ἐν τοῖς εὐρεθεῖσιν ἀρχαίοις μαθητικαῖς τετραδίοις. Τὴν πρώτην μεγάλην συλλογὴν ἐδημοσίευσεν ὁ C. Wessely ὑπὸ τὸν τίτλον «Einige Reste griechischer Schulbücher» ἐν ταῖς περὶ τῆς παλαιογραφίας καὶ παπυρολογίας μελέταις αὐτοῦ. (1) Ἐκ τῶν τετραδίων τούτων, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ ἔκτου μ. Χ. αἰῶνος, βλέπομεν πῶς οἱ παῖδες ἐδιδάσκοντο πρῶτον τὰ κερικία, μετ' αὐτῶν δὲ ἠσκούντο εἰς τὸν σχηματισμὸν συλλαβῶν καὶ λέξεων, διερῶρον ἐναλλαγῶν συμφώνων καὶ φωνηέντων, καὶ πῶς πρὸς τούτοις ἐξιμέτρως δύσκολοι λέξεις ἐγράφοντο πολλάκις πρὸς ἀσκήσιν. Ὡσαύτως ἐφρόντιζον καὶ περὶ ἐκμαθήσεως τῆς γραφῆς τῶν μικρῶν γραμμάτων. Περισσότερα περὶ τῆς βιβλίου τύτης τῆς διδασκαλίας μινθίνουμεν ἐκ τῶν Relics of graeco—Egyptian Schools, ἅπερ ἐξέδωκεν ὁ I. G. Milne ἐν τῇ Journal of hellen. Studies 1908 σ. 121 ἔξ. Οἱ μαθητὰ διδασκάλου τινὸς ζῶντος ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Karkan κατὰ τὸν δευτέρου μ. Χ. αἰῶνα ἐκτελοῦσι τὰ πρῶτα αὐτῶν περὶ τὴν γραφὴν γυνάσματα οὐχὶ ἐπὶ φύλλων παπύρου, ἀλλὰ ἐπὶ ὄστρακων λόγῳ ἐλλείψεως ἄλλης γραφικῆς ὕλης. (2) συνήθους εἰς τὴν ἐλληνικὴν σχολεῖα. Περὶ τὴν ἀλφάβητον ἀσκούνται ἐκ τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ τέλος, ἐκ τοῦ τέλους πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ σπορῶδην, ἀκριβῶς ὡς ἀναφέρουσιν ὁ Κοῖντιλιανὸς (ἐνθα ἀνωτ. I. 1, 25) καὶ ὁ Ἰερώνυμος (Ad. Ierem. XXV 26.) Τὸ πρῶτον δηλαδὴ ὄστρακον ἔχει ἀναγεγραμμένα τὰ γράμματα Α—Μ κατὰ σειρὰν καὶ παρ' αὐτὰ ἀναδρομικῶς τὰ Ω—Ν, ὁ δὲ Milne παραπέμπει εἰς τὸ ἐνδιαφέρον γεγονός ὅτι καὶ ἐν Σπάρ-

(1) Ἐκλογὴν ὄρα παρὰ Ziebarh, Aus der antiken Schule. Συλλογὴ ἐλληνικῶν κειμένων ἐπὶ παπύρων, πινάκων καὶ ὄστρακων. Ἐκδ. 6. Βιέννη 1913. Πρὸς τούτοις H. Diels, Antike Schulknabenscherze auf einem sizilischen Ziegelstein, 1913.

(2) Πρὸς τὸν Διογ. Λαερτ. VII 174. Τοῦτον (δηλ. τὸν Κλεάνθη) φασὶν εἰς ὄστρακα καὶ βοῶν ὠμοπλάτας γράφειν ἅπερ ἤκουε παρὰ τοῦ Ζήνωνος ἀπορία κερμάτων ὅτις ὠνήσασθαι γὰρ τὰ. Τοιαῦτα φιλοσοφικὰ ὄστρακα εἶναι τὰ παρὰ Wiiken Ostraka ἄρ. 1147, 1140, 1488 πρὸς δὲ τούτοις Reinach, Un ostrakon litt. méi. Perrot 2 1.

τη εὐρίσκωμεν τὴν ἀλφάβητον ἀναγεγραμμένην ἐπὶ στήλης ἐκ κωνοῦ μαρμάρου κατὰ τὴν αὐτὴν διάταξιν. (1) Περιττόν ἐνετυπώθη ἡ ἀλφάβητος διὰ συλλαβῶν. Μετὰ τὰς συλλαβὰς ἠκούοντο καὶ εἰς λέξεις, κατ' ἀρχὰς μὲν μονοσυλλάβους, ἔπειτα δὲ πολυσυλλάβους, πρὸς δὲ τούτοις καὶ εἰς ἐξαιρετικῶς δύσκολα συμπλέγματα συλλαβῶν (πρβλ. Ziebarth ἐνθ' ἀνωτ. ἀρ. 6), ὡς δεικνύει τὸ ὑπ' ἀρ. 2 ὄστροκον. Ἄχιλλεὺς Βίων Γάτος Δίων Ἔρωσ Ζήνων Ἡζων Θέων (ὁμοίως καὶ ἐν Tebt. Pap. II 278). Ἐκαστον σύμφωνον συνεδέετο πρὸς πάντα τὰ φωνήεντα, πρβλ. ξα ξε ξη ξι ξο ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 3 ὄστροκῷ. Τὴν ἀντίστροφον ἄσκησιν, ἕκαστον φωνήεν συνδεδεμένον πρὸς σύμφωνον *αν εν ην ον υν ων* δεικνύει ὁ Wessely ἐν πίνακι V. Ἐγένοντο δὲ ἀσκήσεις καὶ ἐπὶ δύο φωνηέντων, ὡς *οα οε οη οο* (Migne σ. 130), τέλος δὲ ἐπὶ δύο συμφώνων μετὰ παρεπίπτοντος φωνήεντος, ὡς *φαβ βεβ βηβ βιβ βοβ βυβ βωβ γαγ γεγ* (Wessely πίναξ XII). Πρὸς τούτοις ἔγραφεν ὁ διδάσκαλος τὰ ἀρχικὰ γράμματα τὸ ἐν ὑπὸ τὸ ἄλλο, ὁ δὲ μαθητὴς ἔπρεπε νὰ σχηματίσῃ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν λέξεις ληγούσας εἰς *οῦς*, ὡς δεικνύει τὸ ὑπ' ἀρ. 4 ὄστροκον (2).

Λίαν παρεμφερῆ πορείαν τῆς διδασκαλίας δεικνύει τὸ σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου διασωθὲν τετραδίον χριστιανῶν μείζονος μαθητεύοντος ἐν ἐθνικῇ σχολῇ (3-4 αἰ. μ. X.), συγκείμενον ἐξ ἑνδεκα φύλλων συγκρατούμενων διὰ κλωστής κατὰ τὴν κάτω ἀριστερὴν ἄκρην (0,09:0,08 χιλ.) καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ τῶν P. Jouguet καὶ P. Perdrizet ἐν ταῖς Μελέταις περὶ παλαιογραφίας καὶ παπυρολογίας τοῦ Wessely VI, 1906, 148 ἔξ. ὡς πάτερρος τοῦ Bouriant (πρβλ. Ziebartli, Aus der antiken Schule ἀρ. 46)³. Ἀρχεῖται ἀπὸ καταλόγου λέξεων, αἵτινες εἶναι διατεταγμέναι τὸ μὲν κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν, τὸ δὲ κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν ἐν ἐκάστη ὁμάδι. Ἐν ἀρχῇ τίθεται ἀνὰ μία λέξις, ἀρχομένη ἀπὸ πάντων κατὰ σειρὰν τῶν γραμμάτων τῆς ἀλφάβητου, ἔπειτα δὲ ἀνὰ τέσσαρες μετὰ τῶν αὐτῶν ἀρχικῶν γραμμάτων. Πολλὰ τούτων ἐγράφησαν προφανῶς κατ' ὑπαγόρευσιν τοῦ διδασκάλου, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν σφαλμάτων τῶν μαθητῶν. Ὁ Crönert διέγνω ὅτι ὁ διδάσκαλος ἐχρησιμοποιοῖε κατὰ τὴν διδασκαλίαν ταύτην γραμματικὸν τι βοή-

(1) Ὁρα Ann. of the British School at Athens XII σ. 476

(2) Τοῦτο πραγματεύεται διεξοδικῶς ὁ Beudel, σ. 11 ἔξ.

(3) Διεξοδικῶς ὁ Beudel σ. 11 ἔξ.

θημα, φέρον ἴσως τὸν τίτλον «Περὶ μονοσυλλάβων ὀνομάτων», ὁ δὲ Beudel ὅτι ἐξέλεγε τὰ κύρια ὀνόματα ἰδίως ἐκ τοῦ Ὀμήρου καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν σημασίαν αὐτῶν. Ὁ μαθητὴς τελειῶναι ὡς ἐξῆς: [Γένοιτο εὐτυχῶς τῷ [τοῦτο] ἔχοντι καὶ τῷ [σπουδῇ] ἀναγινώσκοντι ἔτι μᾶλλον δὲ τῷ [πάντα] νοιοῦντι (κατὰ τὴν ὑπὸ Crönert γενομένην συμπλήρωσιν παρὰ Wessely ἐνθ' ἀνωτ. σ. 185). Μετὰ τὴν κατὰ τὸν τρόπον τούτον ἐκμάθησιν συλλαβῶν καὶ λέξεων, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἐγένοντο καὶ ἀσκήσεις εἰς τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων καὶ ρημάτων (Ziebarth ἀρ. 49, 22—24), προέβαιναν ἡ διδασκαλία εἰς τὸν σχηματισμὸν φράσεων ἐκ τῶν λέξεων. Τὰ πρῶτα παραδείγματα τιοῦτον φράσεων ἐλαμβάνοντο ἤδη ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ Κοϊντιλιανὸς (I, 1, 35). ii quoque versus, qui ad imitationem scribendi proponuntur. non otiosas velim sententias habeant sed hanestum aliquid momentis. Ἄλλ' ἢ μετάβασις ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως τῆς λέξεως εἰς τὴν τῆς φράσεως ἐγένετο μετὰ προσοχῆς, ὡς δεικνύει πάλιν ὁ πάτερρος τοῦ Bouriant, ἐν τῷ ὁποίῳ ταῖς κατ' ἕκαστον λέξεσιν ἔπονται πίνακες περιέχοντες *χρείας* τοῦ Διογένοους, ὧν αἱ πρῶται πέντε εἶναι γεγραμμέναι οὕτως ὥστε ἐκάστη λέξις νὰ ἀποτελῇ μίαν σειρὰν, ἔπειτα 24 *γνωμαὶ μονόσειχοι βιωφελεῖς*, κατατεταγμέναι κατὰ ἀλφαβητικὴν σειρὰν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀρχικοῦ γράμματος, ἀρχόμεναι ἀπὸ τοῦ νέου καὶ λίαν σχολικοῦ γνωμικοῦ: *ἀρχὴ μεγίστη τοῦ φρονεῖν τὰ γράμματα*, τέλος δὲ συνεχῆς τι ποίημα, ὁ πρῶτος πρόλογος τοῦ Βαβρίου,

Ἄλλη ἄσκησις ἦτο ἡ ἐν μέτρῳ ἀνάγνωσις, ἡ κατὰ προσῳδίαν Πῶς ἐγένετο γραπτῶς ἡ ἀσκησις αὕτη δεικνύει ἡμῖν ξύλινος σχολικὸς πίναξ, ἀνήκων εἰς τὴν ἐν Heidelberg βιβλιοθήκην τοῦ μεγάλου δονκός, περὶ οὗ πρῶτος ἔγραψεν ἐν τῷ περιοδικῷ Philologus 64, 1905, 146 ὁ Otto Crusius. Τὸν πίνακα τοῦτον κατέστη δυνατόν νὰ χρησιμοποιήσω κατόπιν τῆς εὐγενοῦς ἀδείας τοῦ λογιῶν τούτου καὶ χάρις εἰς τὴν φιλόφροναν προθυμίαν τῆς διευθύνσεως τῆς βιβλιοθήκης ἐν Ἀμβούργῳ. Ἔχει πρὸς τὰ ἀριστερὰ μέρος προσωρισμένον πρὸς γραφὴν καθοριζόμενον διὰ πλαισίου ἐκ γραμμῶν γεγραμμένων διὰ μέλανος· ἐν αὐτῷ δὲ τὸν ἐξῆς προσήκοντα στίχον:

ΑΡ	ΕΑΙ	ΚΑΙ
ΧΕΙΡ		CΤΙ ΧΟΝ
ΑΓΑ	ΘΗ	
ΚΑ	ΛΑ	ΟΡ ΘΟΝ
ΓΡΑΜ	ΜΑΤΑ	

Πρὸς τὰ δεξιὰ φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε συνέχεια τῆς κατὰ προσφ-

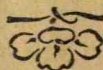
διὰν ἀσκήσεως, ἀλλ' ὅμως ἡ μελάνη ἔχει σχεδὸν παντελῶς ἐξαφανισθῆ. Δεξιά καὶ κάτω μόνον διακρίνονται ἀκόμη τὰ ἐξῆς:

ΑΛΑΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΑΙΚΑΙΧΕΙΡCTI

XONONΘON....

Ὁ παῖς λοιπὸν φαίνεται ὅτι ἠθέλει νὰ χωρίσῃ ἢ νὰ ἐνώσῃ τὰς καθ' ἕκαστον συλλαβὰς, ὡς ἀπῆται τὸ μέτρον· τοῦτο ὅμως δὲν ἐγένετο ἄνευ σφαλμάτων, πρὸ πάντων εἰς τὸ κάτω μέρος, ὅπου ἔδει νὰ ἐνώσῃ τὰς συλλαβὰς, μεταπεσὼν ἀντὶ τούτου ἀπὸ τῆς δεξιέρας στήλης δεξιά εἰς τὴν πρώτην (πρβλ. Ziebarth ἐνθα ἀνωτ. ἀρ. 27, Beudel σ. 40),

Ἄς ἀφίσωμεν νῦν ἐν ἐργασίᾳ οὕτω δυσχερεῖ τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν, ἣν μετέδιδεν ὁ γραμματιστής, ἵνα μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀνωτέραν, τὴν τοῦ γραμματικοῦ.

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΒΡΑΧΜΑ

(Μετὰφρασις)

Τὸ Βασιλικὸν Κολλέγιον τῶν χειρουργῶν τῆς Ἀγγλίας ἐώρταζε κατ' αὐτὰς τὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεως τοῦ περιφήμου Thou Hunter. Εἰς τὸ συμπόσιον αὐτὸ ἐπιστημόνων ὁ πρὸς τιμὴν προσκεκλημένος ἦτο εἷς ἄνθρωπος γραμματῶν ὁ Rudyard Kipling. Ἡ ἐκλογὴ αὕτη δύναται νὰ φανῇ ἀπροσδόκητος καὶ διερωτώμεθα ὁποῖα σχέσις ὑπάρχει μετὰ τὸν περιφήμου αὐτοῦ συγγραφέως καὶ τῆς χειρουργικῆς.

Ὅταν κατὰ τὸ ἐπιδόριον ἠγέρθη ἵνα λάβῃ τὸν λόγον ὁ Kipling ἐξηγήθη παρὰ τούτου ἀμέσως· «ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον μὲ ἔχετε προσκαλέσει ἐνταῦθα, εἶπεν εἰς τοὺς ἀκροατὰς του, εἶναι ὅτι εἶμαι ἐξ ἐπαγγέλματος εἰς ἔμπορος λέξεων (a dealer in words) καὶ αἱ λέξεις εἶναι, οὐδεὶς τὸ ἀμφισβητεῖ, τὸ ἀποτελεσματικότερον ἱατρικὸν τὸ ἐφευρεθὲν ὑπὸ ἀνθρώπινων ὄντων».

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὕτη ἀνέπτυξε τὴν ἀκόλουθον ὡραίαν καὶ ἐμβριθεστάτην Ἰνδικὴν παράδοσιν.

«Τοῦτο συνέβαινε πρὸ πολλοῦ χρόνου ἢ μᾶλλον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν χρόνων, τότε, ὁπότε οἱ Θεοὶ μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχον γεννηθῆ καὶ ὁπότε ὁ Ἄνθρωπος, ὑγρὸς ἀκόμη καὶ μαλακὸς, μόλις ἐξήρχετο ἀπὸ τὸν πηλὸν ὅστις εἶχε χρησιμεύσει πρὸς κατασκευὴν του. Ὁ Ἄνθρωπος δυσχερῶς ἐπιπέσει καὶ αὐτὸς ἐπίσης, ὑπὸ τινος ἐπόψεως, τῆς θεότητος. Οἱ Θεοὶ, ζυγίσαντες ἀκροβωδικαίως τὴν αἰτησίαν του, ἀπεφάσισαν ὅτι ἐν μέρει ἦτο βᾶσιμος καὶ ὅτι ὁ Ἄνθρωπος ἐκέκρητο πρᾶγματι κατὰ τι τῆς θείας φύσεως. Ἀνυψοῦτο ὡς τοιοῦτος ἄνωθεν τοῦ ἐνοστικτοῦ τοῦ κτήνους καὶ ἐγένετο ὑπεύθυνος διὰ τὰς πράξεις του.

Ἄλλ' οἱ Θεοὶ δὲν ἔχουσι διόλου τὴν συνήθειαν νὰ δίδωσι δωρεὰν. Μόλις παρεχώρησαν εἰς τὴν ἀνθρώπινην φύσιν τὸ μερίδιον τοῦτο τοῦ θείου στοιχείου, ἔσπευσαν νὰ τῆς τὸ ὑπεξαίρεσσωσι καὶ νὰ τὸ κρύψωσι κάπου, ὅπου ὁ Ἄνθρωπος θὰ ἦτο ἀνίκανος νὰ τὸ ἀνακαλύψῃ. Ἀλλὰ ποῦ νὰ θέσωσι τὸν ἀπροσπέλαστον τοῦτον κρυψῶνα; Ἐν τὸν ἔθετον ἐπὶ ταύτης τῆς γῆς, ὁ Ἄνθρωπος, ἀκουράστος ζητῶν πᾶν ὅ,τι τῷ εἶναι χρήσιμον καὶ οὐδέποτε ἀποθαρρυνόμενος ἐν ταῖς ἀναζητήσεσί του, θὰ ὄρμα εἰς ἀνακάλυψίν του καὶ δὲν θὰ ἔπαυε ζητῶν αὐτὸ μέχρις ὅτου τὸ εὔρη. Θὰ ἐπήγαγε νὰ τὸ ζητήσῃ μέχρις αὐτῶν τούτων τῶν ἀθανάτων ἐν τῷ οὐρανῷ.

Μεγάλη ἦτο ἡ στενοχωρία τῶν θεῶν. Τότε ὁ σοφώτερος αὐτῶν, ὁ Βράχμας, εἶπεν εἰς τοὺς ἀδελφούς του: «Δόσατέ μοι το. Γνωρίζω ποῦ νὰ τὸ θέσω!» Ἦρπασε τότε ἐν τῇ κλειστῇ χειρὶ του τὴν μικρὰν ταύτην ἀβαρῆ φλόγα ἣτις ἀποτελεῖ τὴν θεϊαν ἀκτίνα καὶ ὅταν ἡ χεὶρ του ἠνοιχθῆ ἡ φλόξ εἶχεν ἐξυφανισθῆ. «Τὸ πᾶν ἔχει τελεσθῆ! ἀνέκραξε. Τὴν ἔχω κρύψῃ ἐκεῖ ὅπου ὁ Ἄνθρωπος δὲν θὰ σκαφθῆ ποτὲ νὰ ὑπάγῃ νὰ τὴν ζητήσῃ, ἐντὸς αὐτοῦ τούτου».

— Ἀλλὰ, ἠρώτησαν οἱ ἄλλοι, ἐν τίνι ἀκριβῶς μέρει τὴν ἔχετε θέσῃ;

— Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸν μου, ἀπήντησεν ὁ Βράχμας. Τὸ φυλάττω ἕως ὅτου ὁ ἄνθρωπος, καπιᾶζων, τὸ ἀνακλύψῃ».

Ἴδου διατί, ἐξηκολούθησεν ὁ Kipling ἡ ἀνθροπότης; ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐπιδιώκει λυσσαλέως τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην. Ἰερεῖς, ἐπιστήμονες, φιλόσοφοι, πάντες ἀναζητοῦσι τὸ ὄρισμένον αὐτὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ θεία ἀκτίς ἔχει ἀποκρυφθῆ. Ὁ θεράπων τῆς, ὁ ἰατρός, ἀργότερον ὁ χειρουργὸς ἔχουσι δειχθῆ οἱ πλέον ἐπίμονοι πάντων. Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς τέχνης των δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξερευνήσωσιν ὑπὲρ τὸ δέον τὰ μυστήρια τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Κατόπιν ὅμως ἡ τόλμη των ἠῤῥήθη. Καθ' ὅσον τὴν ἐσπουδαζον καὶ τὴν παρατήρουν μετὰ περισσοτέρας προσοχῆς, τὰ θαύματα τῆς μηχανῆς ταύτης τοῖς ἐφαίροντο μεγαλύτερα. Τίποτε ἐν τῷ λοιπῷ κόσμῳ δὲν τοῖς ἐφαίνετο τόσον ἀξιοθαύμαστον.

Ἀκόμη βεβαίως δὲν ἔχουσι διεισδύσῃ εἰς τὸ μυστικὸν τοῦ Βράχμαν. Δὲν γνωρίζουσιν ἀκριβῶς ἀκόμη ποῦ εὕρεσκαται καὶ εἰς τί συγκρατεῖται ὁ σπινθὴρ οὗτος τοῦ θεοῦ, ὅστις κίβηται ἀπὸ τὸν Ἄνθρωπον καί τι τὸ τόσον διάφορον τῶν ἄλλων ὄντων, τὰ ὁποῖα κατοικεῦσιν ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου. Τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς δὲν ἔχει ἀκόμη διαφωτισθῆ. Ἔως ὅτου γίνῃ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι πολιορκουῖσιν ἐν πλήθει τὴν θύραν τῶν θεραπευτῶν, ἰατρῶν ἢ χειρουργῶν, ἵνα τοὺς παρακαλέσωσι νὰ εὐαρεστηθῶσι τὰ πληθύνωσι τὰς ἡμέρας των.

Τοιοῦτοτρόπως ὠμίλησεν ὁ περίφημος προσκεκλημένος τοῦ Κολλεγίου τῶν χειρουργῶν. Καὶ τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι μᾶλλον ἐξιδιασμένον πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ τὸ ἀκροατήριον αὐτῶν τῶν φιλοσοφικῶν λόγων. Ἀμέσως διὰ τῶν πρώτων του λέξεων εἶχεν ἐγκατασταθῆ ὁ βέβηλος αὐτὸς ἐν τῇ χειρουργικῇ, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῇ ταύτῃ τοῦ θέματος του. Διὰ τοῦ διαγούς καὶ διαπεραστικῶν αὐτοῦ πνεύματος εἶχε διακρίνῃ τὴν οὐσίαν αὐτὴν ταύτην αὐτοῦ.

Εἶχε δοκιμάσει παρὰ τὴν φαινομενικότητα νὰ θίξῃ τὴν πραγματικότητα.

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ EUCKEN

Διμοσιεύομεν κατωτέρω ἐκκλήσιν τοῦ ἐν Γερμανίᾳ συνδέσμου Eucken, συνδέσμου ὅστις ἰδρύθη ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν καὶ θαυμασιῶν τῆς φιλοσοφίας τοῦ μεγάλου φιλοσόφου τῶν χρόνων ἡμῶν, ἵνα διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ὑψηλῶν καὶ ἐνθέων ιδεῶν αὐτοῦ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀναγέννησιν, τὸν ἐξευγενισμόν καὶ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Τὰς ιδέας τοῦ Eucken ἐξέθηκεν ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀνάπλασις» (ἔτους 1916 ἀπὸ Μαΐου μέχρι Νοεμβρίου) καὶ ἐν περιοδικῷ «Γρηγόριος Παλαμᾶς» (1920). Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἀναπτύξωμεν αὐτὰς ὅσον τὸ δυνατὸν σαφέστερον ἐν τῷ προσχεῖ τείχει, περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ φιλοσοφία τοῦ περικλειοῦς φιλοσόφου τῆς Ἰένης ἀποτελεῖ μεγαλειώδη προσπάθειαν πρὸς συμφιλίωσιν τῶν ἀντιμαχομένων πεδίων τοῦ πολιτισμοῦ, πρὸ πάντων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς θρησκείας, καὶ πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς εἰρήνης ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, ἥτις ἀπωλέσθη ἐντὸς τοῦ ὄλιγοῦ καὶ τῶν βιωτικῶν συμφερόντων.

Ἡ κοινωνία Eucken σκοπεῖ τὴν πρόσκλησιν πάσης τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς καταπολέμησιν παντὸς φαύλου καὶ κακοῦ, πάσης τοῦ φρονήματος ὑποουλότητος καὶ διανοητικῆς συγχύσεως. Ἡ κοινωνία σκοπεῖ τὴν διὰ κοινῆς ἐργασίας ἐνίσχυσιν τῆς πεποιθήσεως εἰς τὴν ὑπαρξιν ἐν τῷ σύμπαντι δημιουργοῦ βουλήσεως, ἥτις ἄγει καὶ ὑποὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἥς μόνον ἡ ἐνέργεια δύναται νὰ παρῶσῃ εἰς τὸν βίον ἡμῶν ἔννοιαν καὶ ἀξίαν.

Ἡ κοινωνία Eucken ἀξιοῖ παρ' ἡμῶν ἀποφασιστικὴν δρᾶσιν, δὲν ὀφείλομεν νὰ λατρεύωμεν οὔτε ἐπιπολαίαν αἰσιοδοξίαν οὔτε ἀποσυνθέτουσαν ἀπαισιοδοξίαν· οὐχί, ἀλλ' ἐνεργῶς ὀφείλομεν νὰ ἐπέμβωμεν καὶ ἀτρομήτως νὰ ἀγωνισθῶμεν τὸν μέγαν κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ μισοῦ παγκόσμιον ἀγῶνα.

Πᾶς τις ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τοῦτο, ὅτι ἐν πάσῳ ἀγωνιζόμενοι θὰ ἐπικρατήσῃ τὸ κακὸν ἐν τῇ ἀνθρωπότητι. Τούτου ἕνεκα ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἴσταται εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, ὅσονδήποτε καὶ ἂν τὰ ἐπαγγέλματα διαφέρωσιν ἀλλήλων, ὡς πολιτικός, ὡς διδάσκαλος, ὡς ἐργάτης, ὡς πατὴρ ἢ ὡς μήτηρ· ἕκαστος καλεῖται εἰς συνεργασίαν, συντελῶν οὕτω παραδειγματικῶς διὰ τε τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ· οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ παραγάγῃ θεμελιώδεις κανόνας καὶ σταθεροὺς κατευθύνσεις, ἃ ἀτόλμασεν ἢ ταλαντευομένη παροῦσα ἐποχὴ, οὐδὲν ἄλλο

δύναται νὰ ἐγείρη πρόχωμα κατὰ τῆς ἐπερχομένης ὀρηκτικῆς πλημμυρίδος τῆς ἀνηθικότητος ἣτις νῦν διέπει πάσας τὰς σχέσεις. Εἰς τὰ τέκνα καὶ ἐγγόνους ἡμῶν δεόν ἀνεξαλείπτως νὰ ἐντυπωθῆ καὶ σαφῶς διακριθῆ τὸ δίκαιον τοῦ ἀδίκου. Δικαίως ὁ μέγας Πλάτων ἔλεγεν· „ἄνευ εὐγενοῦς θυμοῦ οὐδὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ“.

Ἡ στενωτέρα πρὸς ἀλλήλας σύνδεσις τῶν οὕτω προσπαθοῦσων καὶ ἀγωνιζομένων ψυχῶν, ἵνα πᾶσαν δύνάμιν καὶ ἐμμονὴν καταβάλωσι, κατανικήσωσι τὰς ἀντιστάσεις, εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς κοινωνίας Eucken, διατελούσης συγχρόνως ἐν στενῇ συναφείᾳ μετὰ τῆς συγχρόνου πραγματικότητος. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ ὑπέστη τελευταίως μεγάλας μεταβολάς· προφανῶς εὐρισκόμεθα ἐν ἀρχῇ νέας ἐποχῆς, ἣτις θέλει κυριαρχήσει ἐπὶ αἰῶνας. Ὁ βίος μετέθεσε τὸ κέντρον τοῦ βάρους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον, ἀνευρίσκει ἐκεῖ παμμέγιστα προβλήματα, τὰ ὅποια ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα οὐδὲ θέλομεν νὰ διαφύγωμεν· ἀναλογισθῶμεν μόνον τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων μετὰ τῶν ἀξιώσεων τούτων ἐπὶ τῆς καθόλου καταστάσεως τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀκολουθοῦμεν ἀποκλειστικῶς ἐκείνην τὴν κατεύθυνσιν, ὁ βίος ἀπόλεσε τὴν ἰσορροπίαν αὐτοῦ, ὁ πνευματικὸς κόσμος ἐξωλίσθησε τῶν χειρῶν ἡμῶν. Παρὰ τὴν κατακλύζουσαν πλησμονὴν ἐξωτερικῶν διεγέρσεων καὶ παρορμήσεων πτωχεύομεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ψυχικῶς, ἡ εὐδαιμονία ἡμῶν ἀποβαίνει ἀπλή ψευδοπολυτέλεια, ἡ ψυχικὴ ἡμῶν κτιστάσις ἐπαπειλεῖται νὰ καταστῆ βάνανσος καὶ ἀνούσιος. Ἐπομένως ἀποβαίνει σπουδαιότατον πρόβλημα ἡ ψυχικὴ ἀνακίνησις καὶ πνευματικὴ ἀναγέννησις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ πνευματικὴ τοῦτ' ἔστιν αὐτοσυντήρησις. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐγκαταλίπωμεν τὰς αἰωνίας ἀληθείας καὶ τὴν σταθερὰν συνέθειαν πρὸς τὰς τῆς ζωῆς δημιουργοὺς αἰτίας. Αἱ ἀληθεῖαι αὗται εἶναι ἀναξάρτητοι τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως καὶ προαιρέσεως, ἰσχύουσαι πάντοτε. Ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον ὅμως ἀπαιτεῖται νὰ παρῶσῃ εἰς αὐτὰς ἀντίληψιν καθαρὰν, νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτὰς καὶ καταστήσῃ ἀληθείας τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς. Κύριον ἔργον τῆς παρουσίας ἐποχῆς εἶναι ἡ ἐναρμόνισις ἀμφοτέρων τῶν πόλων τῆς ἀνθρωπίνης προσπαθείας· μεταρρῶσις εἰς ὑπερφυσικὸν κόσμον καὶ ἰσχυρὰ δρᾶσις ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ ἀνθρωπίνου κόσμου. Πρόκειται νὰ ἐπανακτήσωμεν τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἰσορροπίαν τοῦ βίου καὶ νὰ ἀπαλλαγῶμεν τῆς διαπάλης τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἐργασίαν, ὑπὸ τῆς ὁποίας σήμερον πάσχομεν. Οὗτος εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς κοινωνίας Eucken· διὰ συνεχοῦς ἐργασίας καὶ συγκεντρώσεως πάσης ἐνεργείας ἐπιτίθει αὐτὴ νὰ προαγάγῃ οὐσιωδῶς τὸν σκοπὸν αὐτῆς. Μεγάλῃ ἡ ἀνάγκη καὶ δυσχερὲς τὸ ἔργον,

ἀλλ' οὐδεὶς λόγος νὰ ἀπελιζόμεθα, ἐν διάνοια καὶ ἐνέργεια συνάδωσι καὶ ἐὰν πάντα τὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας πεδία εἰς ἐνότητι ἐργασίας συμπέτωσιν, ἐὰν πᾶς τις ἐκτελῆ τὸ κειθῆκον αὐτοῦ καὶ πάσῃ δυνάμει πρὸς τὴν τῆς ἀπειλουμένης ἀνθρωπότητος σωτηρίαν ἐνεργῆ, ἣτις συγχρόνως καὶ τὴν τῆς ἰδίας ψυχῆς σωτηρίαν σημαίνει. Οὕτω θέλομεν διὰ κοινῆς ἐργασίας νὰ ἐξευρίσχωμεν τὰς ἀναγκαίας θεμελιώδεις ἀληθείας καὶ σκοποὺς ἀπαλλάσσοντες τούτους ἀπὸ πάντος ἐπουσιώδους προσαρτήματος. Ἀπὸ κοινοῦ θέλομεν νὰ παρῶσῃμεν εἰς τὸν ἄτονον καὶ ἐπιπόλαιον καταστάντα πολιτισμὸν ἡμῶν μείζονα ἀλήθειαν καὶ ἀπλότητα, ἀπὸ κοινοῦ θέλομεν νὰ ἐνισχυθῶμεν ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι ἦδη ἐν τῇ ἀνθρωπότητι νέον κύμα τῆς ζωῆς ἀνίσταται, ὅπερ καὶ τὰς ἡμετέρας προσπαθείας ἀναψῆι.

ἩΘΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

ὑπὸ Rudolf Eucken

1. Ἀξιοῦμεν ἠθικὴν καθαρότητα, ἣτις εἶναι ἀπαραίτητος βάσις πάσης πνευματικῆς μεταρρῶσεως.
2. Ἀξιοῦμεν ἀνδρείαν. Ἄνευ θάρρους καὶ εὐλακρυειᾶς δὲν δυνάμεθα νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὴν σκοτεινὴν καὶ νεφελώδη ταύτην ἐποχὴν.
3. Ἀξιοῦμεν εὐλακρυειαν οὐ μόνον πρὸς ἄλλους καὶ πρὸς τὰς καταστάσεις, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς.
4. Ἀξιοῦμεν δικαιοσύνην οὐ μόνον πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀκριβῆ ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος.
5. Ἀξιοῦμεν αὐτεκτίμησιν τῆς προσωπικότητος, αὐτὴ μόνον παρέχει εἰς τὸν βίον ἀπόλυτον ἀξίαν.
6. Ἀξιοῦμεν φιλοπατρίαν καὶ φιλοπολιτείαν· ἄνευ τούτων ὁ βίος εἶναι ἄτονος καὶ τρυφήλῃς· ἀπορριπτομεν μάλθακὴν εἰρηγομανίαν.
7. Ἀξιοῦμεν φιλανθρωπίαν καὶ χάραν πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, μόνον αὕτη δύναται νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν ἰδίαν προσπάθειαν ἱκανὸν ὄψος.
8. Ἀξιοῦμεν πίστιν φρονήματος, μόνον τοῦτο μεταφέρει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἐν τῷ χρόνῳ συντελουμένην μεταβολὴν εἰς τὸ αἰωνίως ὑπάρχον.
9. Ἀξιοῦμεν σεβασμὸν πρὸς τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, αἵτινες στηρίζουσι τὴν ὑπαρξίν ἡμῶν. Ἐκεῖ ὅπου ἐλλείπει ὁ σεβασμὸς, ἐλλείπει συγχρόνως πραγματικὴ δημιουργία.
10. Ομολογοῦμεν ἀπεριόριστον πίστιν εἰς ἐνέργειαν θείας ἐν τῷ κόσμῳ θελήσεως. Μόνον ἐξ αὐτῆς δυνάμεθα νὰ ἀντλήσωμεν θάρρος καὶ δυνάμιν πρὸς λύσιν τῶν τοῦ βίου προβλημάτων.

Χρ. Γουγούση

Ἐπὶ τῶν ἔρειπίων

(συνέχεια)

Βαρβάρων φωναὶ ἠχοῦσιν εἰς τὸ ὄτά μου καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἄπαν τὸ πλοῖον ἐκυριεύθη ὑπὸ παντοειδῶν ἀλητηρίων, οὓς δημιουργοῦσι τὰ κιταγώγια καὶ αἱ τρῶγλαι καὶ... λιχνίζουσιν αἱ κοινωνίαι. Σφηκοφολαὶά ἐπικίνδυνος ἢ ποικίλη αὕτη στείρι τῶν ἀποβαθρῶν, δυστυχῶς καθίσταται ἀναγκαία καὶ δὴ ὅταν εὐρίσκειται τις ὑπὸ ἐξαιρετικῆς συνθήκας. Διατυπώσεις ἐπὶ διατυπώσεων, ἰδίως ὁσάκις ἡμῖν ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιδεικνύω τὴν ἀστυνομικὴν ἄδειαν τῆς ἐπανόδου μου ὡς ἐξορίστου, πολιτικοῦ ἐξορίστου μιᾶς ἰδεολογίας.

Τρεῖς ὀλόκληροι ὥραι ἐδέησε νὰ παρέλθουν, καθ' ἃς, εἰ καὶ τελείως ψυχραῖμος ἐξωτερικῶς, ἐσωτερικῶς ἠσθανόμην ὅτι εἶχον καταληφθεὶ ὑπὸ ἀνυπομονησίας, περιέργως ἀδημονῶν, ἀλλ' ὡς ἔλλην πάσχων. Μικρὰ καὶ ταῦτα πρὸς τὸν ὑποκνίζοντα τὴν ψυχὴν μου πόθον προοίμια, ἅτινα μοὶ ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν τῶν μελλόντων ἀγώνων οἰωνοὶ τινες, ἀρχαὶ καὶ πρωτόλεια.

Ἐπὶ τέλους ἀνοίγει τὸ κιγκλίδωμα καὶ εὐρέθην, ὦ! εὐρέθην ἐγὼ ἐλεύθερος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκείνου ὅπου πρωτοεἶδον τὸ φῶς, καὶ ὀπόθεν ἀφηρηπιάσθην μεταφερθεὶς εἰς Σάμιον καὶ Ἰκαρίαν.

Εὐρεθεὶς δὲ πρὸ τοῦ ἀφαντάστου δι' ἐμὲ θεάματος τῆς τελείας ἐκείνης καταστροφῆς, ἦν τὸ παμφάγον πῦρ ἐπέφερεν, καὶ ἀναπολήσας τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ πρὸ ἐμοῦ χρόνος, ἦν ἔρημος, ἤκμασε καὶ ἔνθα ἡ ὑψηλόφρων Ἑλλάς ἐδοξάσθη, ὁ δὲ κοινωνικὸς καὶ πολιτικῆς παραγῶν ἐμεγαλύνθη, «ὦ! πόλις, ἀνέκραξα μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ἀναγνώστου ἢ πρὶν μὲν ὡσπερ ναῦς ἐξ οὐρίας πλέουσα, ἔπειτα δὲ κατεγίδος δεινῆς ἐγερθείσης, κακῶς συντριβείσα, καὶ τὸν ἐναποκείμενον πλοῦτον ἀποβαλοῦσα καὶ ἀπολέσασα, οὐδ' ἂν εἰς τῶν σοῦ προσόντων ἀφήκοντο πότ' εἰς λήθην ἐκόν, εἰ μὴ τῶν φρενῶν ἐξέστηκεν ὅλως!» καὶ «ὡς μὴδ' ἐπανόδου μεμνήσθαι μηκέτι».

Καὶ τότε ἡ μέθη τῆς φαντασίας μου ἐπιζητοῦσα τὴν πλήρωσιν ἐνὸς κενοῦ, ἀκατάσχετος με ὠδήγησε πρὸ τῆς κοιλάδος ἐκείνης τοῦ κλαυθμῶνος, πρὸ τῆς πενθίμου ἐκείνης νεκροπόλεως τῶν αἰώνων. Καὶ ἐκ τῶν συντριμμάτων οἰχομένων χρόνων ἀντλῶν τὰς ἀπολαύσεις μου,

ἀνεφώνησα μετὰ τοῦ ἰδίου καὶ πάλιν: «ὦ, πῶς σοῦ τὴν πρὶν εὐκοσμίαν ἀφήρεσαν καὶ ἡ λαμπρότης ἀπέσβη, καὶ τοὺς ὄρωντας κατήφειαν ἀναγκάζεις;» (1)

Ἐγρηγορῶ ὄνειροπολῶν, ἀλλ' ὡς ἀτυχῆς αἰθεροπόρος διατρέχω νῦν τοὺς σημερινούς στεγνούς ὀρίζοντας μετὰ περισσοῦ αἰσθητικοῦ ἀναβρασμοῦ ἐν τῇ περιπλανήσει μου ταύτῃ, καθ' ἣν νῦν ἔκειτο πρὸ ἐμοῦ τὸ μέρος ἐκεῖνο «ἐνθα πόνοι τῆς ἀσκητικῆς τοῦ παντός ἐτιμῶντο παλαίστρας». (2)

Καὶ ὄρω νῦν ἐν τῇ πραγματικότητι τὸν χρόνον ἐκείνον, ὃν ἐσεβάσθησαν χρόνος καὶ βάρβαροι, καὶ τῆς σεπτῆς Θεοδώρας τὰ λείψανα μηκέτι τολμῶντα ἐπανελθεῖν ἐκεῖ ὅπου αἰῶνας ὄλους ἡ μοῖρα συνεκράτησε. Καὶ ὄρων νῦν τοὺς τοῦ Μουράτ Γ. βαρβάρους ἦττον ἀγροίκους, ὅ,τι, εἰκαὶ ἀπελάκτισαν τὰ τίμια λείψανα, δὲν ἀφῆκαν ὅμως ταῦτα ἄνευ στέγης. Τίμιοι Σταυροί! ἀνεφώνησα τότε ἔχουσι καὶ οἱ βάρβαροι μερίδα ἐπιεικειᾶς;

Ἄσυναισθήτως τὸ βῆμα με ἔφερε πρὸς βορρᾶν, οἶονεὶ ζήτῶν τὸ τέμα τῆς πόλεως, ὅπου ἡ ψυχὴ μου ἠθέλε δι' ἐνὸς στεναγμοῦ του φρίσσοντος στήθους μου νὰ ἐκφωνήσῃ ὡς λυρικὸν ἀποχαιρετισμὸν τὸν περιπαθέστερον τῶν θρηγῶν.

Ναὶ! ἡ ἀλγοῦσα καρδιά μου με ὠδήγει διὰ μέσου τῶν ἐρειπιωδῶν ἐκείνων κτισμάτων ἐκεῖ ὅπου εἶχεν ἀνάγκην ἰκεσίας, αἱ δὲ σκιαὶ ἃς συνήντων μοὶ ἐφαίνοντο ὡς φαντάσματα, ὡς μυστηριώδεις μάρτυρες τῆς μεγάλης τραγωδίας, δι' ἧς ἐκλείετο ἡ λαμπροτέρα τῶν σελίδων, ἡ σελὶς τῶν ἀναμνήσεων ἢ καλλύνουσα τὴν ὠραίαν ταύτην τοῦ ἀρχαίου θριάμβου τοπογραφίαν.

Καὶ ὀδηγοῦσα πάντοτε με ἔφερε πρὸ τοῦ τιμίου τοῦ Βυζαντινοῦ δαιμονίου, πρὸ τοῦ ὑπερλάμπρου ἐκείνου ὄραματος, ὅπου ἀνεπτύχθη ὁ ἀληθὴς Βυζαντινὸς πολιτισμὸς, ἡ ἀληθὴς πρὸς τὸν Πολιοῦχον λατρεία, διότι εἶχεν ἀνάγκην ἰκεσίας καὶ ἐξαγνισμοῦ.

Ὅποσαι ψυχὰι νικηφόρων ἀναμνήσεων θὰ περιεπλανῶντο τότε πέριξ τῶν ἔρειπίων ἐκείνων. Ἦμην μόνος ἐν μέσῳ τῆς προσφιλοῦς μοὶ ἐκείνης ἐρημίας, τῆς ὁποίας ἕκαστος λίθος, ἕκαστον σύντριμμα ἦτο ὁ εὐγλωττότερος ἀναγνώστης μιᾶς σελίδος τοῦ παρελθόντος, μιᾶς δημιουργίας, μιᾶς...καταστροφῆς.

(1) αὐτόθι.

(2) αὐτόθι.

Περικαλλῆς λούεται εἰς τὸν ὀρίζοντα ὁ βασιλεὺς τῆς ἡμέρας καὶ διὰ τῶν περιφλεγῶν αὐτοῦ ἀκτίνων περιλούει τὴν πένθιμον ὄψιν τῶν σεμνῶν ἐκείνων ἑρειπίων τοῦ ποιητικοῦ παραδείσου, τοῦ ἀθανάτου ἐκείνου βυζαντινοῦ πνεύματος.

ὦ! τέμενος τοῦ βυζαντινοῦ δαιμονίου. ὦ! ἄπειρος ἔκφανσις τῆς βυζαντινῆς δημιουργίας εἰς τὴν ἁρμονίαν τῆς ὁποίας ἠθέλον νὰ ἐμπνευσθῶ τοὺς λυρικοὺς τοῦ κλέους παιάνας, ὡς ἄλλοτε ὁ Πίνδαρος παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ.

Καὶ βυθίως τὸ βλέμμα καὶ τὴν διάνοιαν εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ παρελθόντος, ἐξήτουν τὴν ψυχικὴν ἀνάπαυσιν μεταξὺ εὐγενεστέρων κόσμων, ὑψηλοτέρων εἰκόνων. Καὶ ἡ λεπτὴ καὶ μυστηριώδης φωνὴ τοῦ ἀνέμου, ἣν δημιουργοῦσιν αἱ ρωγαὶ τῶν ἑρειπίων, μοὶ ἠκούετο ὡς προφητικὴ ὁμῆ εὐαγγελιζομένη τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ τότε δραξάμενος λαμπρὸν καὶ διαέριον τὸν πυρσὸν τῆς παρελθούσης δόξης, ὡς ἐπὶ χαριέντων κυμάτων μετέφερον μακρὴν τὴν ἐνθουσιώδη ψυχὴν μου, ἐκεῖ ὅπου αἱ μυστηριώδεις λαλαὶ τῶν πανηγυριζόντων ὑπηκόων τοῦ Μεγαλομάρτυρος...

Ἦμην μόνος καὶ αἱ ὥραι παρήρχοντο ἀπαράτηρητοι, ἐνόσφω διὰ τῆς φαντασίας μου παρήλαυνε τὸ μεγαλεῖον τοῦ παρελθόντος, ὅπερ μίαν πρὸς μίαν μοὶ παρουσίαζε τὶς σελίδας τοῦ μαρτυρικοῦ ἐκείνου παρελθόντος τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Δημητρίου. Αἱ κόγχαι τῶν ὀφθαλμῶν μου ἀπεπληροῦντο δακρύων δι' ὧν καὶ τὰς ἀτυχεστέρων ἔτι τῆς ἱστορίας τοῦ ναοῦ σελίδας ἔβλεπον διὰ μέσου τῶν ἀκτίνων τοῦ δύνοντος ἡδὴ ἡλίου χορσιζούσας, διότι ἐστόλιζεν αὐτὰς ἡ λατρεία τοῦ Λαοῦ.

Ἦμην μόνος καὶ ἔβλεπον παρερχομένους ἄρχοντας καὶ μεγιστάνους, ταπεινομένους πρὸ τοῦ Ἱεροῦ κιβωρίου, πρὸ τοῦ ἀκνώτου ἐκείνου ἀναβρυτήρος τοῦ θείου μύρου.

Καὶ ἔβλεπον τοὺς τοῦ Βυζαντίου Αὐτοκράτορας ἐρχομένους ἐκεῖ πρὸ τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Δημητρίου, ἵνα τὰ ὄπλα αὐτῶν εὐλογῆσῃ καὶ τροπαιοῦχα αὐτὰ καταστήσῃ, ὁ Τροπαιοῦχος τῆς πόλεως. Καὶ εἶδον Βασίλειον τὸν Β. ἐπικαλούμενον τὴν βοήθειαν τοῦ Καλλινίκου, ἀλλὰ καὶ Μιχαὴλ τὸν Παφλαγῶνα λιτὸν καὶ πιναρὸν τριβῶνιο νένδεδυμένον «βλοσυρὸν μὲν ἔχοντα τὸ βλέμμα...κεκλιμένον δὲ ἐπὶ τῶν ἀθλίων ρακῶν ἀσκητοῦ τινος νὰ ἐκλιπαρῇ...τὸν ἔλεον τοῦ πολεμιστοῦ Ἁγίου... καὶ κατάπληκτος ἀνελογιζόμεν ὅτι, ὁ οἰκτρὸς ἰκέτης, ὁ οὕτω γονυπετῶν, ἦτο τῆς Ἀνατολῆς ὁ Αὐτοκράτωρ, τοῦ Κωνσταντίνου ὁ διάδοχος, ὁ παντοδύναμος δεσπότης τοῦ ἡμίσεως τῆς οἰκουμένης, ὁ θεο-

σταφῆς βασιλεὺς Μιχαὴλ, ὁ ἐπὶ τῆς γῆς ἰσόθεος» (1) ὦ! πόσον εὐγενῆς καὶ ὑπερύψηλος ὁ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς, ὁ διὰ μόνης τῆς λατρείας διαπλασθεῖς.

Καὶ ἀποθαυμάζων τὴν μαγευτικὴν ἐκείνην σκηνογραφίαν τὴν ἡλεκτριζούσαν τὰ εὐγενέστερα τῶν συναισθημάτων, ἠσθανόμην ἐκάστην εἰκόνα, ἕκαστον σύντριμμα, ἕκαστον τεθραυσμένον κιονόκρανον, ὅτι ἐξήτει παρ' ἐμοῦ ἔρωτα, δάκρυα, ὕμνους, παρ' ἐμοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ὄραν ἐκείνην ἔλειπον οἱ παλμοὶ εὐφροσύνης, οἱ παλμοὶ ζωῆς.

Ὁ φιλοσοφικὸς ρεμβασμὸς μου ἐνθουσιᾷ. Παντῶν δι' ἐμὲ ἀνατέλλει τὸ ἰδιαιτὸν καὶ ἐν τῇ εὐρυτάτῃ ἐκτάσει τῶν πνευματικῶν τῆς ἀρχαιότητος κατακτήσεων λησιμονῶν τὸ παρὸν, διότι ἡ πατρώα χθὼν κατεσπαρμένη τῶν λειψάνων τῶν θησαυρῶν τῆς ζητεῖ ἕνα ἰδανικὸν φρουρὸν, ἕνα λέοντα δυνάμενον νὰ συνδυάσῃ αὐτὴ εἰς ἕν ὄλον, εἰς τὴν ἠὲ δῆλον ὅτι καὶ τὸ λυκόφωσ τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Καὶ τότε τοῦ Ζεφύρου ἡ πνοὴ μοὶ ἐφαίτετο ὅτι ἔβόα «φύλακες γρηγορεῖτε!»

Ἡ ὥρα παρήρχετο καὶ οἱ μεγαλοπρεπεῖς φθόγγοι τοῦ πτηνοῦ τῆς σοφίας ἐλάλουν τὴν γλῶσσαν των τὴν παθητικὴν, τὴν γλῶσσαν των τὴν θρηνώδη. Κατένιντί μου ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ ναοῦ, μία τῆς Ἀθηνᾶς ἰκέτης διὰ τοῦ πολυστόνου αὐτῆς ἄσματος ἀπετέλει τὸ ἥδυπαθὲς τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐλεγείον.

Οἱ μαργαρίται φιλοσοφικῆς νυκτὸς ἤρχισαν πλέον μρμαίζοντες εἰς τὶς υπεράνω ἀπερίντους ἐκτάσεις καὶ διὰ τῆς γοητείας ἀνεκφράστου ρεμβασμοῦ ἀπέδιδον οἶονεὶ τὸ μυστηριώδες ἐκεῖνο φῶς, ὅπερ περικαλύπτει τῆς θρησκείας τὰ μυστωλεῖα.

Τὰ ἐλαφρὰ τῶν νυκτερίδων περυγισματα, μοὶ ἐφαίνοντο ὡς τῶν κύνων τῆς Ἥρας τὰ παίγνια, οἵτινες ἀφήσαντες τὴν ἀρχαιότητα, ἤλθον νὰ περιφρουρήσωσι ἄγρυπνοὶ τὸν σημερινὸν ἑρειπωμένον Ναόν. Αἱ δὲ πυγολαμπίδες, διὰ τοῦ ἐλαφροῦ αὐτῶν φωτός, ἐφαίνοντο ὡς ἡμισβυσμέναι λαμπάδες τῆς πάλαι παννυχίου τοῦ Ἁγίου λιτανίας, αἱ ψεκάδες τῆς χειμερινῆς ἐκείνης νυκτὸς, ἐνόμιζον ὡς νὰ ἐρρίπτοντο ὑπὸ νυμφῶν, ἢ ὑπὸ ἐλαφροῦ ραντιστήρος τῆς Ἀννης τῆς Παλαιολογίης, ἐκεῖ ποῦ ἐγκαταλειμειφθέντος.

Αἴφνης αἱ πυγολαμπίδες ἀπεστέρησάν με τοῦ φωτός, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ζωφόδου ἐκείνου σκότους, ὡς ἐν φωτεινῇ ἄλω εἶδον τὴν εἰκόνα

(1) G. Schlumberger Ζωὴ καὶ Θεοδώρα Βιβλ. Μακρολῆ μετάφρ. I. Λαμπριζοῦ σελ. 329.

τῆς φιλαλήθους Κλειοῦς, ἣτις βυθίζουσα τὸν κάλαμον εἰς τὰ αἵματα, ἀνέλαβε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον τῆς ἱστορήσεως τῆς μεγίστης ταύτης τῶν καταστροφῶν τῆς πόλεως τῶν Θεσσαλονικέων.

«Χριστέ! Θεὸς Δημητρίου!» (1) ἦτο ἡ τελευταία τότε δι' ἐμὲ ὁπτασία.

Ἐγγραφὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ μηνὶ Φεβρουαρίῳ 1919

Ξένη Λογοτεχνία

Marie von Ebner — Eschenbach

Ἡ πρώτη ἐξομολόγησις

Ὁ πάτερ Ἰωσήφ ἐκάθητο εἰς ἓνα χαριτωμένο ἱσόγειο σπῆτι μὲ σχεδὸν κάθετο στέγη, σκεπασμένη μὲ σχίζα. Γιὰ ποιὸν λόγον ἢ θύρα τῆς εἰσόδου δὲν εὐρίσκετο εἰς τὸ μέσον, παρὰ ἐχώριζε τὴν πρόσοψιν εἰς δύο ἄνισα μέρη, ὡς καὶ γιὰ τὸ ἐν ἑαυτῇ ἦσαν τρία παράθυρα, ἐνῶ τὸ ἄλλο εἶχε μόνον ἓνα, αὐτὸ τὸ ἐγνώριζε μονάχα ὁ τεχνίτης, ὁ ὁποῖος πρὸ χρόνων εἶχεν κτίσει τὸ μικρὸν αὐτὸ κτίριον.

Τὸ σπιτάκι αὐτὸ εἶχε τέσσερα δωμάτια, τὰ ὁποῖα ἐχωρίζοντο μὲ διάδρομο στρωμένον μὲ τοῦβλα. Εἰς τὰ δύο μεγαλύτερα ἔμεναν ὁ ἴδιος ὁ ἐφημέριος μὲ τὰ πολλὰ πουλιά του, τὰ ὀλίγα βιβλία του καὶ τὰ ἐργαλεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα ἔκανεν ἐξαιτία χειροτεχνήματα ὁσάκις εἶχε καιρὸν. Τὰ ἄλλα δύο, τὰ μικρότερα, ἐχρησιμοποιοῦσε ἡ οἰκονόμος, μία ἡλικιωμένη κυρία, στριμωγμένη κυριολεκτικῶς μέσα εἰς τὰ μαγειρικά τῆς σκεύη καὶ τὰ τζάνια τῆς. Γι' αὐτὸ ὄχι σπάνια συνέβαινε νὰ κρύβῃ στὴν κρεβαττοκάμαρα τοῦ αἰδεσιμωτάτου κανένα σακκὶ μὲ πατάτες ἢ κανένα κοφίνι μὲ φρούτα καὶ μάλιστα πίσω ἀπὸ μιά μεγαλοπρεπῆ ντουλάπα, τοποθετημένη πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑγρα-

(1) Ὁ ἱερώτερος τῶν Θεσσαλονικέων ὄρκος ὄν ἐναγχοῦς ἦκουσα ἐν Βασιλικαῖς τῆς Χαλκιδικῆς ἀπὸ στόματός κτηνώδους ἔτι χωρικοῦ.

σίας κατὰ τέτοιον τρόπον εἰς τὴν γωνίαν, ὥστε νὰ μὲνη ἀρκετὸς χώρος μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ τοίχου.

Στὸ σπιτάκι αὐτὸ ἔμπαινε κανεὶς μέσα ἀπὸ ἓνα μικρὸ κήπο, τοῦ ὁποῖου τὸ κιγκλίδωμα, καθὼς καὶ αἱ ἐξώθυρες, ἔμεναν πάντοτε ἀνοικτὰ. Εἰς αὐτὴν τὴν στενὴν λωρίδα τῆς γῆς ἀνθίζαν τὸ καλοκαίρι δύο ὄμορφαις ἐκατόφυλλες τριανταφυλλίδες καὶ μερικοὶ ἀτροφικοὶ καὶ ἡλιοκαμμένοι θάμνοι οἰνάνθης.

Εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων δημάτων ὑψώνετο ἡ ἐκκλησία, ἀπέναντί τῆς δὲ μία μεγαλειώδης πετελέα ἔρριχνε τὴν σκιάν τῆς ἐπάνω εἰς τὸν λόφον τοῦ νεκροταφείου, ὅπου εὐρίσκαν τὴν τελευταία τους ἀνάπαυσιν οἱ κάτοικοι τῶν τριῶν γειτονικῶν χωρίων· γιὰ τὴν σὲ τόσα μόνον ἐξεταινετο ἡ πνευματικὴ δικαιοδοσία τοῦ πάτερ Ἰωσήφ. Μ' ὅλα ταῦτα αἱ ψυχῆς τῶν ὁποίων τὴν σωτηρίαν εἶχαν ἐμπιστευθῆ εἰς αὐτὸν ἦσαν ἀρκετῆς, καὶ μάλιστα δυσανάλογες πρὸς τὸν μικρὸν τὸν τὸν μίθρον.

Ὁ δραστήριος ἕμως πνευματικὸς οὔτε γιὰ τὸ ἓνα οὔτε γιὰ τὸ ἄλλο παρεπονέθη ποτέ. Ἐκαμνεν ὅ,τι μπορούσε, ἔδιδεν ὅτι εἶχε καὶ ἐδίδασκε ὅ,τι ἐγνώριζε. Προσηύχετο μαζὺ μὲ τοὺς μετανουνοῦντας καὶ δὲν ληθμονοῦσε τὴν σωτηρίαν τῶν ἀμετανοήτων. Ὁμοιάζε μὲ γλυκὺν καὶ μελιλίχιον ἀπόστολον.

Μεταξὺ τῶν ψυχῶν, τὰς ὁποίας τοῦ εἶχαν ἐμπιστευθῆ, συγκατελέγετο καὶ μιὰ, ἡ ὁποία τοῦ ἐδημιουργοῦσε ἀνησυχία περισσοτέραν ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλες μαζί. Ἦτο μιά παιδικὴ ψυχούλα ποῦ ζοῦσε μέσα σ' ἓνα μικρὸ κοριτσάκι ἐπὶ τὰ ἐτῶν, μιὰ λεπτοκαμωμένη ὑπαρξί, κόρη ἐνὸς γειτονικοῦ κτηματίου.

Ἡ φροντίδα αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ ἐπέεζε βαρεῖα τὸ στήθος του. Ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἄρρωστο καὶ καχεκτικὸ, ὁ πάτερ Ἰωσήφ μάλιστα ἐφοβεῖτο μήπως σβύσῃ μέσα στὰ χέρια του τὴ στιγμή ποῦ τὸ ἐδάπτειζε. Ἀλλὰ ἡ ἀδύνατη φλόγα τῆς ζωῆς ἐξηκολούθει νὰ καίῃ, νὰ δυναμώνῃ ἀνεπίτητα, ἐνῶ ἐκείνη, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἦναψε, ἔσθυσσε γρήγορα. Ἡ νεογέννητη αὐτὴ ὑπαρξί ἐπληρώθη λοιπὸν πολὺ ἀκριβά· λίγες ἡμέρες ὑπερὰ ἀπὸ τὴν θάπτισί τῆς ὠδήγησεν ὁ πνευματικὸς τὴν μητέρα εἰς τὸν τάφον.

Τὸ μικρὸ κοριτσάκι ἀνέλαβε σιγὰ σιγὰ ὑπερ' ἀπὸ ἀπερίγραπτους κόπους τῶν οἰκείων του καὶ ἐγίνε δυνατὴ σὰν τὴν ἀδελφὴ τῆς, ἀν καὶ ὄχι τὸσον ὄμορφα καὶ δροσερὰ ὅσον ἐκείνη. Ἀλλ' ἐνῶ ἡ μεγαλύτερη μὲ τὴν ἐξέλιξι τῆς ἔφερε τὴν χαρὰν σ' ἐκείνους ποῦ τὴν περιεκύκλωναν, ἡ μικροτέρα ἐφαίνετο πῶς ἔζη μόνον γιὰ νὰ κρατῆ σὲ διαρκὴ ἀνησυχία τοὺς ἰδικούς τῆς καὶ νὰ κάμνῃ τὸν γηραιὸν φίλον

δσον τὸ δυνατὸν περιττότερον σκυθρωπὸν. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ μικρὰ ἔμενε πάντοτε τὸ χαϊδεμένο του παιδί. Ποιὸς ξέρει, ἐκπέπτετο, ἂν ὄλαι τῆς αἰ πραδοξότητες καὶ ἰδιοτροπίαι δὲν ἦσαν προτεοήματα στὴν ἐξέλιξι τους, τὰ ὅποια θὰ τὴν ἐστόλιζαν ἀργότερα. Γιὰ τὴν ὥρα ὅμως, ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἔμπορουσε νὰ πιστοποιήσῃ τὴν ἰδέα του αὐτῆ, ὁ καλὸς ἱερεὺς ὑπέφερε συχνὰ ἀπὸ τὰς ἀκαταλογίστους μεταπτώσεις τῆς βαπτιστικῆς του.

Ἐνα μόνον πρᾶ μα ἦτο ἀναμφισβήτητο· γιὰ τὴ μικρὴ αὐτὴ δὲν ὑπῆρχε μέσος δρόμος. Ὅ,τι ἔκαμνε ἦτο πάντοτε ὑπερβολικόν. Ἄλλοτε ἦτο σὰν τρελλὴ ἀπὸ εὐθυμία καὶ ἐχάνετο μέσα σὲ θαθεῖα μελαγχολία· ἀδιάφορος σὰν πάγος ἢ φλογισμένη ἀπὸ ἀγάπη· ἄλλοτε ἀνίκανος νὰ καταλάβῃ καὶ τὸ ἀπλούτερον πρᾶγμα, ἄλλοτε προξενούσα κατάπληξιν μὲ τὴν εὐφυΐαν τῆς, ἣτις ἀντελαμβάνετο καὶ τὰ δυσκολώτερα πράγματα. Ὅλα αὐτὰ διεδέχοντο τὸ ἓνα τὸ ἄλλο ἀπίτομα καὶ χωρὶς διακοπῆν. Πάντοτε ἔμπορουσε νὰ εἶναι κανεὶς βέβαιος ὅτι θὰ τὴν ὄρῃ νὰ προσέχῃ ὅπου δὲν ἐπερίμενε, ἐνῶ ἐξ ἄλλου συναντοῦσε τὰς σκέψεις τῆς ἐκεῖ πῶς ἐνόμιζε ὅτι ἔπρεπε νὰ τὰς καθοδηγήσῃ. Ἄλλὰ ἡ χαρὰ, πῶς ἠσθάνετο γι' αὐτὰ ὁ γηραιὸς κατηχητής, μετεβάλλετο πολὺ συχνὰ εἰς φρίκην κατὰ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, γιὰ τὸ πνεύματις ἐτινάζετο ἀπτόμα ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μὲ τὴν δυσκολίαν εἶχε μάθει, εἰς τὸ ἀκατάληπτον. «Ἡ δὲν ταράζεσαι καθόλου ἀπὸ τὴν θέσιν σου ἢ τρέχεις ἀχαλίνωτα ἔξω ἀπὸ τὸν στίβο» τῆς ἐφώναζε ἀπογοητευμένος.

Ἡ γιὰ γιὰ, μία ἡλικιωμένη κυρὰ, ἦτο ἡ μόνη σύντροφος τῶν βασιάνων του, ἂν καὶ ἐλάχιστα πρόθυμος νὰ τὰς ἀκούῃ. Ἦτο ἀπὸ ἐκεῖνους τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι πιστεύουν ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν κακῶν χειροτερεύουν ὅταν κανεὶς τὰ διηγῆται· ἐμιτοῦσε καὶ ἐφοβεῖτο τὰ παράπονα. Οὐδέποτε βέβαια ἔπαυε νὰ βοηθῇ, ἀλλὰ τὴν βοήθειάν τῆς τὴν προσέφερε ἥτυχα, ἀπηγόρευε τὰς εὐχαριστίας καὶ ἐφοβεῖτο τὴν ἐκρηξίν τῶν τῆς χαρᾶς ὅταν καὶ τῆς λύπης.

«Ἀγάλια—ἀγάλια! Φρόνιμα», ἦτο τὸ μόνον κεφάλαιον τῶν πρηγορητικῶν λόγων, πῶς εἶχε νὰ διαλέτῃ. Οἱ ἀνθρώποι τὴν ἐνόμιζαν ἀδιάφορον· μόνον οἱ πλητιέστατοι πρὸς αὐτὴν ἐγνώριζον τί ὑπέφερε καὶ τί ἔχασεν ἡ μεγάλη αὐτὴ καὶ τρυφερὰ καρδιὰ διὰ νὰ ἀποσκληραυνθῇ εἰς τὴν φαινομενικὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν.

Ὁ πατήρ·α δὲν ἐμάνθανε τίποτε ἀπὸ τὴν ἀνὰ πῶδὴν φύσιν τῆς δευτεροτόκου του κόρης. Θὰ ἦτο δύσκολον πολὺ νὰ καταλάβῃ μὲ ποῖον τρόπον ἔπρεπε νὰ καταπολεμηθῇ τὸ κακόν. Ὁ θερμόαιμος

ἀνθρώπος, ὁ γενναῖος ἀξιωματικὸς τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ, ὁ ὅποιος ἐπέρασε τὴ ζωὴ του ἴστον στρατῶνα καὶ ἴστον πόλεμον, διετήρησε τὸν στρατιωτικὸν καὶ βίαιον χαρακτῆρα του καὶ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν του ζωὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεσύρθη ἀπὸ τὸ 1915.

«Πρέπει νὰ μὲ φοβεῖσθε, ὄχι γὰ μ' ἀγαπάτε», ἦταν τὰ λόγια, τὰ ὅποια ἤκουαν συχνὰ ἀπὸ τὸ στόμα του οἱ ἀνθρώποι του. Ἄν τὰ παιδιὰ του τὸν ἀγαποῦσαν, αὐτὸ δὲν τὸ ἔρωτοῦσε. Καθῆκον τῶν παιδιῶν εἶναι νὰ ἀγαποῦν τοὺς γονεῖς των· ὅτι δὲ τὰ παιδιὰ του κάμνουν τὸ καθῆκον των ἦτο δι' αὐτὸν αὐτονόητον. Ὁ τρόπος του ἀπέναντι των ἦτο πολὺ συνοπτικὸς· καὶ ὁ ἴδιος ἄλλως τε ὠμολόγει ὅτι ἦτο ἀνίκανος νὰ κατέλθῃ εἰς τὰς «λεπτομερείας», ὡς συγῆθιζε νὰ λέγῃ, κατὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν του. Ἡ μέθοδός του συνωψίζετο εἰς αὐτὴν τὴν ἀπλὴν φράσιν. «Ἄν τὰ κορίτσια μου εἶναι καλὰ δὲν κάμνουν παρὰ ὅ,τι πρέπει· ἂν δὲν εἶναι καλὰ, τότε τιμωρεῖτέ τα».

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος τὰ ἔδλεπε σπάνια, τοὺς ἀπηύθυνε δὲ τὸν λόγον μόνον ὁσάκις τοῦ ἔλεγε κανεὶς παράπονα γι' αὐτὰ. Τέτοια παράπονα ὅμως δὲν ἔκαμνε ἢ γιὰ γιὰ, ἐπειδὴ τὸν ἤξευρε πῶς ἦτο ὀξυθυμος. Γι' αὐτὰ ἐφρόντιζεν ἡ Miss Σοφία Χάλονερ, ἡ παιδαγωγὸς, μία ὠχρὰ ἀγγλίς μὲ κόκκινες βλεφαρίδες.

Εἶχε διαβάσει τὴν Jane Cyre καὶ ἠσθάνετο ἀκαταμάχητον κλίσιν νὰ πλέξῃ μὲ τὸν κύριον τοῦ πύργου ἓνα μυθιστόρημα μὲ παρόμοιον τέλος. Ἐχρησιμοποιεὶ κάθε εὐκαιρία διὰ νὰ περιπλέκῃ τὸν ἀπρόσιτον ἐκεῖνον ἀνθρώπον εἰς συνομιλίαν, μεταχειριζομένη ὡς πρόφασιν τὰς σπουδαίας ἀνακοινώσεις πῶς εἶχε κάθε φορὰ νὰ κάμῃ οχετικῶς μὲ τὰς μαθητριάς τῆς. Ὁ κόμης διέκοπτε συνήθως τὴν ὀμιλίαν τῆς εἰς τὸ μέτρον, μὲ τὴν βεβαιώσιν ὅτι ἀσήμαντα πράγματα τὰ ἔκαμνε πολὺ σπουδαία, ὅτι αὐτὸς ἐγνώριζε τὰ παιδιὰ του πολὺ καλὰ καὶ ὅτι ἦτο περιττὸν νὰ διδῃ κανεὶς τὴν μεγάλην σημασίαν εἰς τὸσον μικρὰ ἐλαττώματα, τὰ ὅποια θὰ ἐξαλειφθοῦν μόνον τῶν σὺν τῷ χρόνῳ. Μερικὲς φορὰς συνέβαινε ὥστε ἓνας ἀπρόσεκτος λόγος, μία ἀθῶα φράσις τῆς Miss Σοφίας νὰ γεννᾷ μέσα του ἀνεξήγητον θυμὸν, ὁ ὅποιος ἐξέσπα ἔπειτα σὰν θύελλα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν παιδιῶν.

Ἐνα πρῶτ ἐπιστρέφοντας ἀπὸ μακρὸν περίπατον ξεπέζευσε κάτω ἀπὸ τὰ σκιερὰ δένδρα καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἴμῃ εἰς τὸν πύργον διὰ νὰ ξεκουρασθῇ. Ἐξαφνα παρουσιάζεται ἡ Miss Chalonneer σοβαρὰ καὶ ἐπίσημος καὶ τοῦ ἀνακόπτει τὸν δρόμον. Καθὼς φαίνεται τὸν ἐπερίμενε μπροστὴ στὸν Πύργον ἀψηφῶντας τὴν ζέστητ οὗ Ἰουλίου.

Ὁ κόμης ἠθέλησε νὰ τὴν ἀποφύγῃ μὲ ἓνα σύντομο »Καλ' ἡμέρα«. Ἐκείνη ὅμως τὸν ἠκολούθησε καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τῆς χαρίσῃ δύο λεπτά, ἐὰν ἐνδιαφέρετο γιὰ τὰ παιδιὰ του. Ὁ κύριος τοῦ Πύργου συγκατένευσε χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ νὰ ἀποκρύψῃ τὴν δυσαρέσκειάν του. Ἡ Ἀγγλίς παρὰ τὴν ἀνυπομονησίαν τοῦ ἀκροατοῦ τῆς ἀντὶ νὰ τὸν εἰσαγάγῃ ἀμέσως εἰς τὸ θέμα, ἤρχισε μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν τῆς ἀδεξιότητα νὰ ὀμιλῇ γιὰ τὰ αἰσθήματά τῆς πρὸς τὰ παιδιὰ ποὺ τῆς εἶχαν ἐμπιστευθῆ. Τὴν ἐκθεσίαν τῆς αὐτὴν διέκοψεν ἓνα ἀπότομον «στὸ θέμα» τὸ ὁποῖον τὴν ἔκαμε νὰ τὰ χάσῃ πέρα γιὰ πέρα. Καὶ χωρὶς καμμίαν προεισαγωγὴν πλέον ἤρχισε νὰ τὸν βεβαιώσῃ ἀπερίσκεπτα πῶς δὲν θὰ τῆς ἤρχετο ποτὲ στὸ νοῦ νὰ τονίσῃ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Κλάρα ἔρριψε χθὲς ἴσιω ἀπὸ τὸν σκύλον τῆς αὐλῆς ποὺ κυνηγοῦσε ἓνα κοπάδι χήνες τὸ νέο τῆς καπέλλο, τὸ ὁποῖον τῆς εἶχαν δὰ συστήσῃ νὰ τὸ προσέχῃ....

«Ἐὰν δὲν, ἐὰν δὲν...» συνεπλήρωσεν ὁ κόμης ὁ ὁποῖος ἐσκοῦπιζε τὸ κἀθιδρον μέτωπόν του ἢ ἐκτύπα τὰ ὕψηλά του ὑποδήματα μὲ τὸ μαστίγιον.

«Ἐὰν, ἐξηκολούθησεν ἡ Μις Σοφία μὲ βαθεῖαν ἀναπνοήν, ἡ Κλάρα καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ Λίζα, ποὺ εἶναι πάντα συνετὴ, δὲν παρακολουθοῦσαν μὲ γέλοια πῶς ὁ σκύλος ἐδάγκανε καὶ ἔσχιζε τὸ καπέλλο....»

«Δοιπὸν, διέκοψεν ὁ πατέρας, αὐτὸ ἦταν ὄλο;»

«Ὅχι, ἀπήντησεν ἡ Miss Chalonne, τὸ χειρότερον ἔρχεται τώρα. Ὅταν ἐπέπληξα τὰ κορίττια γιὰ τὴν διαγωγὴν των ἤρχισαν νὰ γελοῦν δυνατώτερα ἀκόμη, ἡ Κλάρα μάλιστα ἀπήντησεν εἰς τὰς συμβουλὰς μου μὲ τοιοῦτον ἀνάρμοστον τρόπον ὥστε αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου τρομερὰ προτβεδλημέχον.»

Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τόσον λυπηρὰ ἀναφώνησις δὲν συνεκίνησε τὸν κόμητα. «Εἰς τὸ ἐξῆς σὰς παρακαλῶ τέτοιου εἴδους μικροπραγματά να τὰ ἀναφέρετε ὄχι σὲ μένα, ἀλλὰ στὴν πεθερά μου. Ἐγὼ, καθὼς ξέρετε, δὲν ἀσχολοῦμαι μὲ λεπτομερείας» εἶπε ξηρὰ ὁ οὐκοδεσπότης.

Ἡ μύτη τῆς Miss Chalonne ἔγινε σὰν παπαροῦνα. «Εἶναι λυπηρὸν» εἶπε—ἐν ᾧ τὰ χεῖλη τῆς ἐκινουῦντο νευρικὰ—«πολὺ λυπηρὸν», διότι γενικῶς—τὰ παιδιὰ δὲν εἶναι σὲ καλὸ δρόμο—δὲν αἰσθάνονται τί θὰ πῆ καθήκον. Δὲν ἔχουν—λυποῦμαι πολὺ ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ τῶ ἴπῳ, «θρησκείαν».

Αὐτὸ ἦτο μίᾳ ἐπικίνδυνος λέξις! Περιεῖχεν ἓνα σωρὸ κατηγορίας

καὶ προϋπέθετε σειρὰν ἀπὸ σφάλματα. Ἐὰν ἡ Miss Σοφία ἐγνώριζε καλῶτερα τὸν κύριον τῆς δὲν θὰ ἐπρόφερε ποτὲ αὐτὴν τὴν λέξιν. Ἀπεστρέφετο κἀὲ τι ποὺ θὰ τύχαινε νὰ εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὴν παράδοσιν. Τὴν ἰδίαν φρίκην θὰ ἠθάνετο ἂν τοῦ ψιθύριζε κανεὶς ὅτι αἱ κόρες του ἦταν ψευτοπαναγίες. Γι' αὐτὸν, γιὰ τὴν ἰδικὴν του τὴν διοίκησιν θάσις ἦτο τὸ ἀξίωμα ὅτι ὄλοι πρέπει νὰ κινουῦνται μέσα εἰς τὰ προγεγραμμένα ὄρια.

Ἄλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τὰ ὑπερηδοῦσε ἢ δὲν μποροῦσε νὰ τὰ φθάσῃ. Τὸ «πέρα πολὺ» ἦτο ἐξ ἴσου ἀξιοκατάκριτον ὅπως καὶ τὸ «πολὺ ὀλίγον».

«Χωρὶς θρησκείαν» ἐφώναξεν ὁ κόμης μὲ τὴν ὀρμητικότητα ἐξαπολυθείσης βρακέτας. «Καὶ τὸ μανθάνω μόλις τώρα; Χωρὶς θρησκεία—τὰ παιδιὰ μου; Τότε γιὰ ποῖον λόγον τὲς κάνει μάθημα ὁ πάτερ Ἰωσήφ δυὸ χρόνια τώρα; Καὶ σεῖς πρὸς τί εἰσθε ἐδῶ;... Χωρὶς θρησκείαν;... Αὐτὸς εἶνε ὁ καρπὸς τῆς διδασκαλίας του καὶ τῆς ἀνατροφῆς σας; Ἐ! τώρα θὰ λογαριασθῶμε!»

Ἐφυγε κτυπῶν τὰ σπιρούνια του καὶ ἀφήνων ἴσιω τὴν Miss Σοφίαν ἐξητελιωμένην καὶ γεμάτην ἀπελπισία γιὰ τὸ κακὸν ποὺ ἐπροξένησε. Τί ἠθέλησε; Ἄχ! νὰ προκαλέσῃ μόνον λίγον ἐνδιαφέρον, νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ λέοντος, νὰ τὸν κόμῃ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰς ὑπηρεσίας τῆς—καὶ ἀντὶ αὐτῶν ὄλων ἢ κακῆ τῆς τύχῃ ἠθέλησε νὰ τὸν ἐξερεθίσῃ, ὥστε ἀντὶ νὰ τῆς χαρίσῃ τὴν εὐνοίαν του ἐξάνεστη ἐναντίον τῆς ἀπειλητικῆς καὶ ἄγριος.

Καὶ αὐτὸ ἔπρεπε νὰ συμβῆ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς ἑβδομάδος ποὺ ὁ πάτερ Ἰωσήφ μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος συνέθιζε νὰ τρώγῃ εἰς τὸν Πύργον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σημερινοῦ γεύματος ἐβασιλευεν ἄκρα σιωπὴ. Κἀτι σὰν τὴν δαρεῖά ἀτμόσφαιρα, ποὺ προμηγνύει τὴν θύελλαν, ἐπέεξε τὰ στήθη των διότι τὸ πρόσωπο τοῦ οὐκοδεσπότου ἦτο σκοτεινόν.

Εἰς τὸν εὐγενικὸν χαιρετισμὸν τοῦ πνευματικοῦ ἀπήντησε μὲ βίαν καὶ ἀπέστρεψε τὸ χεῖρι του ἀπὸ τὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια ἐζήτησαν νὰ τὸ φιλήσουν. Ἐκάθηντο σιωπηλὰ καὶ μόνον κάποτε μειδιούσαν στὴν γαργιά, ἢ ὁποῖα καθισμένη στὴν ἄλλη ἄκρα τοῦ τραπέζιου, τὰ κλητύχαιζε μὲ ἐλαφρὴν κίνησιν τῆς κεφαλῆς. Ὁ πάτερ Ἰωσήφ δὲν ἠμπεροῦσε νὰ ἐξηγήσῃ τὸν λόγον διότι τὸ αἶμα ἀνέβαινε στὸ πρόσωπόν του πότε καὶ πότε. Ἡ δὲ Miss Σοφία δὲν τολμοῦσε νὰ σηκώσῃ τὸ βλέμμα τῆς ἀπὸ τὸ πιάτο καὶ ἔτρωγε μὲ τὴν βεβαιωμένην ὀρεξίν ὡς νὰ ἐκάρητο γιὰ τελευταία φορὰ στὴ ζωὴ τῆς σὲ τραπέζιν.

Ὅταν τὸ γέυμα ἐτελείωτε, ὁ κόμης προτέφερε εἰς τὴν πεθερὰ του τὸν βραχίονά του γιὰ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ στὸ σαλόνι ὅπου θὰ ἔπαιρναν τὸν καφφέ. Ὁ πᾶτερ Ἰωσήφ τοὺς ἠκολούθησε προσκληθεὶς διὰ ἐλαφροῦ νεύματος. Ἡ γιαγιά ἐκάθησεν εἰς τὴν συνηθισμένην τῆς θέσιν, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ καναπέ, καὶ ἤρχισεν νὰ κεντᾷ. Τὴν πρόσκλησιν τῆς ὅπως λάβῃ θέσιν δὲν ἐδέχθη ὁ ἐφημέριος, ἐπειδὴ ὁ οἰκοδεσπότης δὲν εἶχε καθίση ἀκόμη. Αὐτὸς ἐπηγαινοῦρχετο κατὰ μῆκος τῆς αἰθούσης νευρικά. Τὰ πυκνὰ καὶ κοντὰ μαλλιά του, σκληρὰ καὶ ὀρθὰ σὰν τῆς δούρτσας, προεξέχοντα πρὸς τὸ μέτωπον, προσέδιδον εἰς αὐτὸν αὐττηρὰν ὄψιν καὶ ἔταν ἀκόμη δὲν ἐτούρωνε τὰ μαῦρα φρύδια του. Τὸ σῶμα του ὀρθιον καὶ τεντωμένον ἔκαμιν ἐντύπωσιν καὶ εἰς ἀνθρώπους πολὺ διαφορετικοὺς ἀπὸ μιὰ γρηᾷ γυναῖκα καὶ ἕνα νηφάλιον ἀγροτικὸν ἐφημέριον.

Ἐπὶ τέλους ἐσταμάτησε τὸν νευρικὸν αὐτὸν περίπατον καὶ ἠρώτησε μὲ φωνὴν σχεδὸν ἀπειλητικὴν: «Ἐπιτρέπεται νὰ σὰς ἐρωτήσω, αἰδεσιμώτατε, ἂν τὰ κορίτσια μου εἶναι ἀρκετὰ παρασκευασμένα γιὰ τὴν πρώτη ἐξομολόγησιν; Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε πειὰ καιρός;»

Ἡ γιαγιά ἀφῆκε τὸ κέντημά της νὰ πέσῃ εἰς τὰ γόνατά της καὶ συγχρόνως ἔδγαλιν ἕνα σύντομο «ἄχ!» σὲ τόνον συρμένον καὶ χαρακτηριστικὸν εἰς αὐτήν.

Ὁ πᾶτερ Ἰωσήφ ἔσπευσε νὰ ἀπαντήσῃ: «Ἐξομολόγησιν, ἐξοχώτατε; τὰ παιδιὰ; Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι πολὺ ἔνωρὸς ἀκόμη.»

«Πῶς;» ἀπήντησεν ὁ κόμης, «τὰ παιδιὰ διδάσκονται ἀπὸ σὰς δύο χρόνια τώρα» σὲ δύο χρόνια δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ προετοιμάσῃ γιὰ τὴν ἐξομολόγησιν δυὸ παιδιὰ;»

«Μὰ δὲν ἔχουν τὴν ἀπαιτουμένην ἡλικίαν» ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς.

«Φυτικά ὄχι» διέκοψεν ἡ γιαγιά εἰς τὴν ὁποίαν ὁ θυμὸς ἔδωκε τὸ θάρρος νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὸν γαμβρόν της.

Ὁ πᾶτερ Ἰωσήφ γεμίσε χαρὰ διότι ἡ γρηᾷ ἦτο σύμφωνος μὲ αὐτὸν, ἐξηκολούγησε: «Ἀπὸ τῶν μικρῶν παιδιῶν δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένῃ καμμιά ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῆς συνειδήσεώς των.»

«Καμμιά ἔρευναν τῆς συνειδήσεώς των; Αὐτὸ θὰ ἦτο πολὺ κακόν» ἀπήντησεν ἀγριεμένος ὁ οἰκοδεσπότης. «Καὶ ὅμως τὰ παιδιὰ μου εἶναι ὠρισμένως εἰς θέσιν νὰ διακρίνουν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Αὐτὸ θὰ τὸ ἐδιδάχθησαν βέβαια ἀπὸ σὰς. . . . Ἡ ὄχι; Θέλω νὰ ἐξακριώσω ὁ ἴδιος τὰ ἀποτελέσματα τῆς κατηχητικῆς σὰς διδασκαλίας.»

Ἡ γιαγιά καὶ ὁ διδάσκαλος ἐτρόμαξαν. Ἀπὸ μιὰ αὐτοσχεδιασμένην ἐξέτασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν ἐξεταστὴς ἔτρεμεν ἀπὸ ἀνυπομονησίαν, αἱ δὲ ἐξεταζόμεναι ἀπὸ ἀγωνίαν, τίποτε καλὸ—τὸ ἤξευραν ἄλλως τε ἐκ πείρας—δὲν ἔμπουσε κανεὶς νὰ περιμένῃ. Ἄλλ' οὔτε ἡ γιαγιά ἐτόλμησε πλέον νὰ προβάλλῃ ἀντίρρησην οὔτε ὁ πνευματικὸς νὰ φέρῃ ἀντίτασιν. Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ κόμης ἠτοιμάζετο νὰ διατάξῃ νὰ καλέσουν τὰς μικρὰς, ἠκούσθησαν αἰφνης θήματα εἰς τὸν διάδρομον καὶ ἔπειτα κτύπος δυνατὸς εἰς τὴν θύραν, πρὸ τῆς ὁποίας ἐνεφανίσθη ὁ οἰκονόμος τοῦ Πύργου κάτωχρος. Εἰς μίαν γειτονικὴν ἀποθήκην εἶχε πιάσει φωτιά.

Εἰς τὰ χεῖλη τοῦ πᾶτερ Ἰωσήφ, αὐτοῦ τοῦ τόσο φιλανθρώπου ἱερέως, ἀνέβηκε—πόσον τὸ μετανόησε ἀργότερα καὶ πόσες φορές δὲν ἤλεγξε τὸν ἑαυτὸν του—ἕνα «Δόξα σοι ὁ Θεὸς» ἐπὶ τῇ θλιβερᾷ αὐτῇ ἀγγελίᾳ.

Ὅλοι ἔτρεξαν ἑστὰ παράθυρα. Ὅπισω ἀπὸ τὰ πεῦκα, ποὺ ἐξοπλώνοντο ἔμπροσθεν τοῦ Πύργου, ὑψώνοντο σύννεφα καπνοῦ, χωριζόμενα συχνὰ ἀπὸ φωτεινὰς γλώττας πυρός.

«Καίεται ὁ μεγάλος σιτοβολῶνας» εἶπεν ὁ κόμης, ὁ ὁποῖος ἀνέκτησε διὰ μιᾶς τὴν ἡρεμίαν του. Χθὲς ἀκριβῶς εἶχαμε ἀποθηκεύσει ἐκεῖ τὰ τελευταῖα γεννήματα τοῦ καλοκαιριοῦ.

Τὴν ἴδια στιγμή ἀκούσθηκε ὁ θόρυβος τῶν ἀντλιῶν, τῆς ὁποίας ὠδήγουν μὲ καλπτισμὸν εἰς τὸ καιόμενον μέρος οἱ πυροσβέσται. Συγχρόνως ἐνεχείριζεν ὁ ἐπὶ τοῦ κυνηγίου ὑπάλληλος εἰς τὸν κύριόν του τὸ καπέλλο του καὶ τὴν ράβδον του.

Ἐμπρὸς λοιπὸν! θὰ ῥθῆτε μαζί, κύριε οἰκονόμε. Καὶ σεῖς, αἰδεσιμώτατε, φροντίσατε, παρακαλῶ, ὥστε τὰ παιδιὰ μου νὰ εἶνε ἔτοιμα τὲ δυὸ ἐδῶμ δεξ διὰ τὴν πρώτην ἐξομολόγησιν.

(Μετάφρ. Εἰρ. Λουβ.)

(Ἀκολουθεῖ)

Lisa Honroth—Loeve

Ἡ Ἀντίθεσις

Ἡ δάρκα ἐπήγαινε σιγά σιγά. Στὲς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ τὲς ὕψη-
λὲς ἐκρέμοντο πλούτιες πρασινάδες. Τὸ χρυσοκύανον τοῦ φθινοπω-
ρινοῦ οὐρανοῦ ἀντανάκλουσε εἰς τὰ ἐλαφρὰ κύματα. Ὁ Ροδόλφος ἀ-
φῆκε τὸ κουπί. «Βλέπεις», εἶπεν ἡ Χρίστα μὲ χαμόγελο ἐν ᾧ συγ-
χρόνως ἐλάμβανε θέσιν πειὸ ἀναπαυτικὴν, «θὰ καταλάβῃς ἐπὶ τέλους
τὴν ὀκνηρίαν μου. Ἄφητε τὴ βάρκα νὰ προχωρῇ μόνη της· ἡ ἡμέρα
εἶναι τέτοια σήμερα, πὺν πρέπει νὰ ἀφισρωθῇ κανεὶς ἐντελῶς σ
αὐτήν.»

Τὸ ταξίδι τους ἦταν σιωπηλόν. Ἐξαφνα ἀπὸ μακρυνὸ μέρος
τῆς ὄχθης σηκώθηκε μὲ σφύριγμα μιὰ ἀγριόπαπια «Ἄν εἶχα τὸ
τουφέκι μου» εἶπε ζωηρὰ ὁ Ροδόλφος.

«Ἐχεις πάλι τὸ νοῦ σου στὴ δουλειά; Ὅθ ἤθελα νὰ ταξιδεύω
πάντα ἔτσι· νὰ αἰσθάνωμαι μόνον τὸν ἥλιο, νὰ ἀφήνω τὰ χέρια μου
ἀκίνητα, νὰ μὴ σκέπτομαι τίποτε.»

«Οὔτε ἐμένα;» ἠρώτησεν ὁ νέος. Ἡ Χρίστα τὸν ἐκύταξε μὲ ἤτυ-
χο δλέμμα. «Τρελλό, κουτό μου παιδί—ὁ λόγος πὺν εἶμαι τόσο εὐ-
τυχῆς καὶ ἡρεμὸς ἐδῶ δὲν εἶνε διότι σὲ γνωρίζω;»

Ὁ Ροδόλφος δὲν ἀπήντησεν. Ἀλλὰ ἔστο πρόσωπό του ἐξωγρα-
φίζετο ἀδιέλυτη ἀνητυχία. Τὸ κουπί τοῦς ἔφερε μακρύτερα. Ἡ
Χρίστα ξαπλωμένη ἔστην δάρκα, παρετήρει τὲς χρυτὲς κορυφὲς
τῶν δένδρων τοῦ δάσους τῆς πατρίδος της, τὸ ὅποτον ἔφθανε μέχρ'
τοῦ ποταμοῦ.

Ὁ Ροδόλφος εἶδε τὸ πρόσωπό της τὸ γυρισμένον πρὸς τὰ ἑπάνω,
τὴν εὐτυχίαν πὺν τῆς προξενούσε ἡ θέα. Μιὰ ἐλαφρὰ ἀγωνία τὸν κα-
τέλαβε, ἡ ὅποια τὸν ἠνάγκαζε νὰ ὀμιλήσῃ.

«Μοῦ φαίνεται ὡς νὰ μὴ σὲ εἶχα γνωρίσῃ ἀκόμη καλὰ Χρίστα.
Ὅταν ἐγνωρισθήκαμε, μέσα ἔστη μεγάλη πόλι, ἦσαν πολὺ διαφο-
ρετικὴ· ἦσαν κολλημένη πρὺν περισσότερο ἔστη ζωὴ καὶ ἡ συντρο-
φία μου σοῦ ἦταν ἀπαραίτητη. Ἐδῶ ἔστο πατρικὸ σου σπίτι, μέσα
ἔστη φύσι—ἐδῶ μοῦ εἶσαι ξένη. Σὲν νὰ μὴ μὲ εἶχες πλέον ἀ-
νάγκη.»

Ἡ Χρίστα ἔμεινε μιὰ στιγμὴ σιωπηλή. Πόσον θὰ ἦτο εὐχαρι-
στημένη ἂν μπορούσε νὰ ἀκούσῃ μὲ χαμόγελο αὐτὰ τὰ λόγια καὶ μὲ
χαμόγελο νὰ ἀπαντήσῃ σ' αὐτά. Ἀλλὰ ἠσθάνετο πὺς ἔκρυδαν λύπη
καὶ ἀβεβαιότητα καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ κατανηκῆσῃ τὴ γλυκεῖα ἀδράνεια,
εἰς τὴν ὅποια ἦτο παραδομένη.

«Μάταιε» τοῦ ἀπήντησε μὲ χαμόγελο, «αἰσθάνεσαι τὸν ἑαυτό σου
ἐκθρονισμένον ἐδῶ; Γιὰ σένα εἶναι ἡ μεγάλη πόλις. Ἐκεῖ ἦσαν γιὰ μέ-
να ὁδηγὸς πὺν ζούτα σὲ μιὰ διαρκὴ ζάλην. Ἐδῶ ὅμως εἶνε γιὰ μένα.
Ἄφητε λοιπὸν νὰ σὲ ὀδηγῶ ἐδῶ ἐγὼ. Παραδόσου εἰς τὴν ἡσυχίαν
καὶ τὴν γαλήνην. Ὅθ κερδίσης τόσα ὅσα ἐκέρδιθα ἐτωτερικῶς καὶ ἐ-
γὼ ἀπὸ τὸν χειμῶνα τῆς πόλεως. Ἔτσι θὰ ἔχωμε διπλὴ συντραφία»
Ἄπλωσε τὸ χέρι της πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ χαμογέλασε, ἐν ᾧ αὐτὸς
τὴν ἔδλεπε ἔστα μάτια.

Αἱ ἡμέραι περνοῦσαν ὠραῖα, γεμάτες φῶς καὶ χρυσὰ χρώματα.
Ἡ ἀύγη τὲς ἔφερε μέσα ἀπὸ ἀσημένια σύννεφα. Ὅταν ἀνέτελλε ὁ
κόσμος ἐγέμιζε φῶς καὶ βαθὺ γαλάζιο χρῶμα· καὶ σιγά σιγά τὸ χρῶ-
μα αὐτὸ ἀπλώνετο ἕως τὸν ὀρίζοντα πάχω ἀπὸ τὰ θερισμένα χωρά-
φια, πὺν ἀναπαύονταν.

«Δὲν εἶναι ὠραῖα;» ἔρωτᾷ ἡ Χρίστα, ὅταν περιπατοῦσε μαζὺ
μὲ τὸν Ροδόλφον μακρὰ εἰς τὴν ἐξοχίην.

«Δὲν εἶνε ὠραῖα» τὸν ἠρώτα τὸ βράδυ ὅταν ἐγύριζαν μὲ τὸ ἐ-
ξοχικὸ ἀμάξι κάτω ἀπὸ τὰ φωτερὰ ἄστρα. Καὶ ὁ Ροδόλφος ἀπαντοῦ-
σε μὲ νεῦμα τῆς κεφαλῆς, ἐν ᾧ συγχρόνως ἔσφιγγε τὸ μικρὸ καὶ
δυνατὸ χέρι τῆς Χρίστας. Καταλάβαινε τὴν ἀγάπην της καὶ τὴν ψυ-
χικὴν ἡσυχίαν, τὴν ὅποιαν ἀπέκτησεν.

Σιγὰ σιγὰ ὅμως τὸν ἐπιασεν ἀνητυχία. Ἡ μονοτονία τῶν ἡμερῶν
τῆς ἐξοχῆς ἡ ὅποια ἔστην ἀρχὴν τὸν ξεκούραζε, τοῦ ἔκαμνε τώρα
πειὸ κόπον. Ἐπύθει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πύλεως ἀπὸ
τὴν ἡσυχίαν αὐτήν, πὺν τὴν διέκοπτεν μόνον ὁ θροῦς τῶν φύλων.
Καὶ ἔξαφνα ἠσθάνθη θυμὸν ἐναντίον τῆς Χρίστας, ἡ ὅποια ἔτρεχε μέ-
σα ἔστα κίτρινα φύλλα πὺν ἔπεφταν, μέσα στὸν ἥλιο καὶ στὰ φρού-
τα τῆς πατρίδος της. Ἠρξισε νὰ ἐπιστρέψῃ ἔστην ἐργασίαν του καὶ
ἤλπιζε ὅτι ἡ Χρίστα θὰ ἦτο μαζὶ του, ὅπως ἔστην πόλιν.

Ἀλλὰ τόσο πολὺ ἦτο μπλεγμένη ἔστην ζωὴ μὲ τὰ ἄνθη της, τὰ
ζῶα, τοὺς καρπούς καὶ τὲς παιδικὲς της φιλενάδες, ὅστε μόλις
παρετήρησε ὅτι ὁ Ροδόλφος ἐγύρισε ἔστην δικὴν του τὴ ζωὴ. Μόνον
ὅταν, χωρὶς καμμία αἰτία κατὰ φαινόμενον, ἐξεδήλωσε τὸν θυμὸν
του, ἤρχισε νὰ προσέχῃ. Μία εὐθυμὸς συνομιλία κατέληξε χωρὶς νὰ κα-

τολάδη τὸ γιατί, εἰς ἀκράτητον ἐρεθισμὸν τοῦ συζύγου της. Ἡ Χρίστα, ἣ ὅποια ἐγνώριζε ὅτι ὁ ἄνδρας της ἦτο κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του ἐτρόμαξε ἕως τὰ δάθη τῆς ψυχῆς της. Δὲν κατώρθωσε νὰ ἀπαντήσῃ καὶ ἔφυγε μὲ χαλασμένην ὄλη της τὴ παιδικὴ χαρὰ.

Λίγο ἀργότερα τὴν ἤρπεν ὁ Ροδόλφος μόνη νὰ κλαίῃ ἐπάνω εἰς τὸ σκοτεινιασμένον μπαλκόνι.

«Ἀγάπη μου» τῆς εἶπε μετανοημένος καὶ ἐπιασε τὸ χέρι της. Τὰ δάκρυα τῆς Χρίστας ἐστέγνωσαν, διότι μέσα εἰς τὴν ἀγαπημένην φωνὴν ἤκουσε τὸν πόνον.

«Τι συμβαίνει λοιπὸν μὲ σένα, τί ἔχουμε λοιπὸν μεταξύ μας;»

«Ἡ πατρίδα σου σὲ ἀπομακρύνει ἀπὸ μένα, Χρίστα. Δὲν ἔχω ῥῶ νὰ εἶμαι ἐδῶ ἔτσι εὐτυχῆς ὅπως ἐσύ, καὶ αὐτὸ μὲ λυπεῖ. Ἔχω τὴν ιδέαν ὅτι δὲν πρέπει νὰ μένης ἐδῶ τόσον πολὺ.»

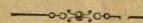
«Τρελλὸ παιδί» ἀπήντησεν ἡ Χρίστα.

Ἀλλὰ αὐτὴ τὴν φορὴν ἡ φωνὴ της ἐπρόδιδε θλίψιν καὶ αὐτοθυσίαν. «Εἰς πόσας θυσίας πρέπει νὰ υποβλήθῃ κανεὶς» ἐσκέφθη καὶ ἠσθάνθη τὸ θῆρος ὅτι ἦτο γυναῖκα. — Ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι εὐτυχῆς μόνον ὅταν ὁ ἄλλος τὸ θέλῃ; — Ἠτύχασε ἀγαπητέ μου, εἶπε καὶ μέσα της ἐγεννήθη ἡ μητρικὴ στορφή. «Εἶμαι δική σου. Καὶ θὰ εἶμεθα πάντα μαζί, ὅπως σὺ θέλῃς.

Ἀνέκδοτα μουσικῶν

Ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ Οὐρία

Ὅταν ὁ νεαρὸς ἀκόμη Bizet ἔλαβε τὸ βραβεῖον τῆς Ρώμης καὶ ἔφυγε διὰ τὴν Ἰταλίαν ἐζήτησε παρὰ τοῦ Μιχαὴλ Carafa, καθηγητοῦ ἐν τῷ Ὀρδεῖ τῶν Παρισίων, συστατικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Mercadante, τὸν πατριάρχην τῶν ἐν Ἰταλίᾳ συνθετῶν μελοδραμάτων. Ὁ Mercadante κατόκει εἰς τὴν Νεάπολιν, μέχρι τῆς ὁποίας ἐξέδραμε τὸ θῆρος τοῦ 1859 ἐκ Ρώμης ὁ Bizet. Ἀλλ' εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ εἰς τὰ περίξ αὐτῆς εἶχεν ὁ Bizet πολλὰ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὰ θαυμάσιον δὲν εἶναι διὰ τοῦτο παράδοξον ὅτι τὸν Mercadante ἐσκέφθη πολὺ ἀργά, ὅταν ἐτελείωνε πλέον ἢ ἀδεία του. Ἀλλὰ ἡ ἐπίσκεψις ἀναβάλλεται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἕως ὅτου ἦτο πλέον πολὺ ἀργά δι' αὐτὴν, διότι ληξιάσης τῆς ἀδείας ἔπορευε νὰ ἐπιστρέψῃ ἄνευ ἀναβολῆς ὁ Bizet εἰς τὴν Ρώμην. Κατὰ τὴν διάρκεια ὅμως τοῦ ταξιδίου καταλαμβάνεται ὑπὸ περιοργείας νὰ ἴδῃ τί εἶναι δυνατὸν νὰ γράφεται εἰς μίαν συστατικὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν ἀνοίγει. Παραθέτομεν τὸ περιεχόμενον αὐτῆς.

Παλαιέ μου φίλε. Σοῦ συνιστῶ τὸν ἐπιφέροντα κύριον Bizet, τελειόφοιτον τοῦ Ὀρδεῖου μας. Εἶναι χαριτωμένος νέος, καλὸς συμπαθῆς ἀλλὰ — μεταξύ μας — δὲν ἔχει οὔτε ἐνὸς λεπτοῦ τάλαντον.

Ἰδικός σου
M. Carafa

Ἔλα

Καθρέφτης ὁ Θερμαϊκὸς καὶ μᾶς μαγεύει! ..
 μὰ γὰρ τῶρα ἡλιοβασίλεμα πονῶ
 κί ὁ κάθε πόθος μου τὴ θλίψη μου περσέβει
 κί ἀλοζιτῶ μικρὲς χαρὲς, ποῦ δὲν ξεχνῶ.

ὦ! ἔλα σὺ, ποῦ πάντ' ἀνώφελα προσμένω
 γὰρ ποῦμε γιὰ τὸ κῶμα καὶ γιὰ τὰ πουλιά
 γιὰ τὸ λουλούδι τ' Ἀπριλιοῦ τὸ μωρωμένο,
 γὰρ κουβεντιάσωμ' ἔλα σὴν ἀκρογιαλιά.

Τοῦ φεγγαριοῦ κάθετ' ἀκτίδα ποῦ προβάλλει
 εἶνε κί ἓνα παλπὸ τραγούδι μυστικὸ.

Ἔλα τὴ φεγγαροβραδιά στὸ περιγιάλι
 ν' ἀφρογκαστοῦμε τὸν αἰώνιο σκολό,
 καὶ τὸ τραγούδι μου γιὰ τὰ σεμνὰ σου κάλλι
 ἄς εἶν αὐτὸ καὶ τὸ στερνό μου, ποῦ θὰ πῶ.

Σπυρ. Καβάσιλας

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Π. Σπανδωνίδου

Ο ΝΕΡΑΪΔΟΦΙΛΗΜΕΝΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Ὁ, τι ἦταν φῶς ὀδηγεῖ στὸ σκοτόρ; ἀλλὰ καὶ ἀντίθετα ἐπίσης. Ὁ, τι δοκιμάζουμε στὸ ὄνειρο, ἀν τὸ δοκιμάζουμε σὺγχνά, ἀνήκει τέλος στὸ γενικὸ δρόμο τῆς ψυχῆς μας, σὰ νὰ ἦταν κάτι ποῦ ἔχουμε ζήσει ἀληθινά. Χάρι στὸ ὄνειρό μας εἴμαστε πλουσιώτεροι ἢ φτωχότεροι, ἔχουμε μιὰ ἀνάγκη περισσότερο ἢ ὀλιγότερο καὶ τέλος, ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ σὶς στιγμὲς τὶς πὶὸ διάφανες τοῦ πνεύματός μας, ἐν ἐρηγόρρσει, κνβερνώμεθα κάπως ἀπὸ τὶς συνήθειες τῶν ὀνειρῶν μας.

Ἐπιθετόν, ὅτι κάποιος πέταξε σὺγχνά πρὸς τὸ ὄνειρό του, ὅτι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ ὀνειρεῖται ἔχει συναισθησι τῆς ἰκανότητός του γὰρ πετᾶ, σὰ νὰ ταν ἡ ἰκανότης αὐτὴ ἓνα προνόμιο ἢ εὐτυχία προσωπικὴ πολὺ ζηλευτὴ, θὰ πιστέψη, ὅτι μπορεῖ γὰρ μάχη μὲ τὴν πὶὸ μικρὴ προσπάθεια κάθε εἶδους καρμὲς καὶ ἐλιγμούς, θὰ συναισθανθῆ κάποια θεία ἐλαφρότητα ἐνὸς «ἀνωθι» χωρὶς στενοχώρια ἢ ἔντασι, ἐνὸς «κάτωθι» χωρὶς χαλάρωσι, χωρὶς λύπη. Ἀνθρωπος μὲ τέτοιου εἶδους ἐμπειρία, μὲ τέτοιου εἶδους συνήθεια γὰρ ὀνειρεῖται δὲ θὰ εὐρισκε τέλος τὴ λέξι «εὐτυχία» διαφορετικὰ χρωματισμένη καὶ καθωρισμένη, ὅταν τὴν μεταχειρισθῆ σὲ κατάστασι ἐρηγόρρσεως; Δὲ θὰ ἐπιδιώκη τὴν εὐτυχία μὲ διάφορο τρόπο;»

ΝΙΤΣΕ

((Πέσαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ))

Α.

Τὸ Σκιόχωρο ἦταν ἓνα μικρὸ—μικρὸ χωριὸ τρυπωμένο κάτω ἀπὸ δένδρα μεγάλα καὶ δατὰ, ποῦ τὸ σκέπαζαν σὰν γὰρ τὸ προστατεύουν.

Ἐέχωρο καθὼς ἦταν, πολὺ μακρὰ ἀπὸ τὸ δημόσιο δρόμο, ἀπ' ὅπου τὸ χωρίζανε δρόχοι καὶ φάραγγες καὶ δάση, δὲν προκαλοῦσε κανένα διαδάτη καὶ ἦταν σὰν λητμονημένο τὸ μικρὸ χωριό.

Κανένας ξένος δὲν ἐπικίρνε μέρος σὶς χαρὲς του καὶ τὶς λύπες. Γι' αὐτὸ κ' ἐκεῖνο ζοῦσε μοναχό, ἐξαντλοῦσε τὴ δικὴ του ζωή.

Δίπλα του ήταν ένας δράχος. Ήταν ένας δράχος θεόρατος. Αὐτὸς φαινόταν ἀπὸ παντοῦ.

Κ' ἔτσι στεκόταν ὁλόρθος ὁ γίγαντας αὐτὸς κοντὰ στὸ μικρὸ χωριὸ—τὴν ἕνα γέρου πού κρατᾷ ἀπ' τὸ χέρι τ' ἀγγονάκι του. Κ' ἦταν τόσο πελώριος ὁ δράχος πὺ λίγες ὧρες μοναχά, τίς πρωινές ἄφινε τὸν ἥλιον νὰ φωτίη τὸ χωριὸ κ' ἔπειτα τὸ σκέπαζε.

Ἀπὸ τὴ κορυφή καὶ πρὸς τὸ ἀντίθετο μέρος τοῦ χωριοῦ, οἱ πλαγιές τοῦ δράχου ἦταν ντυμένες μὲ πανύψηλα καὶ πυκνὰ δένδρα, σὰν χαίτη πού σκεπάζει τὸν περήφανο λαϊμὸ τοῦ λεονταριοῦ. Ἐνα δάσος θαύτιο σκέπαζε τίς ἀπειρες γουθές του καὶ τοὺς λόγγους. Ἐνα ποταμάκι κατέβαινε γρήγορα γρήγορα κ' αὐτὸ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δένδρα γιὰ ν' ἀναπαυθῆ πολὺ μακρὰ κάτω στὴν πεδιάδα. Ἐνας δρόμος ἀνέβαινε μὲ ἀπίρους ἐλιγμούς ἐπὶ τὴν κορυφὴ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ αἰώνια δένδρα, δρόμος δύσκολος, πού γιὰ νὰ τὸν ἀνοίξῃ ὁ δράκος μὲ τὸ γιγάντιο ἀλέτρι του θὰ ἐκοπίαζεν φρικτά, γιὰτὶ νὰ, φαινόταν πῶς τὸ ἀλέτρι πήγαινε δεξιά κ' ἀριστερὰ μύριες φορές ὡς πού νὰ φτάσῃ ὁ δράκος στὴν κορυφή.

Ἐκεῖ ψηλὰ ἦταν τὸ παλάτι τῆς νεράιδας. Ποιὸς τὸ ξέρε, ποιὸς τὸ εἶδε; καὶ ὅμως τὸ λέγαν ὅλοι πῶς ἦταν ἐκεῖ τὸ παλάτι τῆς νεράιδας. Καὶ καλά, ἤξεραν πῶς ἦταν νεράιδα ἐκεῖνο τὸ πλάσμα πού κατοικοῦσε ἐκεῖ. Ἐδλεπαν πρῶτ' καὶ δράδου μὴ ἐξωτικὴ ὁμορφιά νὰ κατεδαίνῃ ἢ ν' ἀνεδαίνῃ καθάλλα σ' ἕνα κόκκινο ἄλογο—τὴν ἔδλεπν ἂν ἤμποροῦσαν νὰ ἴδουν τὴν ἀστραπή. Ἐτσι τὴ λέγαν, Διόκαλη, ὁμορφὴ σὰν τὸν ἥλιο ὁπὺ θαμπώνει κ' ὁπὺ μαγεύει, ὅταν ἐδγαίνει ἀπ' τὸ δουνό. Καὶ βέβαια γιὰ τοὺς χωρικοὺς αὐτὴ ἔπρεπε νὰ εἶναι μὴ νεράιδα— ἢ πκράξενη κοπέλλα πού κατοίκησε στὸ ἔρημο παλάτι— πού πὶός ξέρει ποιοὶ πόλοι τὴν ἔδωξαν ἐκεῖ.

Λύκοι ἐγύριζαν πεντασμένοι τίς κατωφέρειες τοῦ δράχου. Στὰ σπλάγγνα του εἶχε τρύπες καὶ δγαίναν ἀπὸ κεί φωτιές πού περκοῦσαν καὶ στρίγγλες πού οὐρλιαζαν σὰ σκυλιὰ.

Στὰ χαλασμένα σπίτια τοῦ χωριοῦ κατοικοῦσαν στοιχεῖα καὶ κουκουδάγεις. Τὴ νύχτα ὁ δράχος ἦταν γεμάτος μαύρες πυκνές σκιές πού περπατοῦσαν. Γὰ φρόδια του ἦταν διαρκῶς ταραγμένα ἀπὸ κουφὸς ἀέρηδες. Ὁ κόσμος τοῦ δράχου ζοῦσε στὴν ψυχὴ τῶν χωρικῶν.....

Ἐνα δράδου σ' ἕνα ἀπὸ τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ γεννήθηκε ἕνα ἀγοράκι.

Ὡς πού νὰ τὸ βαπτίσουν κανέναν δὲν τὸ εἶδε. Γιατὶ οἱ πόρ-

τες ἀνοιγόκλειαν μὲ γρηγοράδα— μὴν τύχη καὶ γλυστροῦσε μέσα καὶ τὸ φιλοῦσε καμμιὰ νεράιδα.

Ὅταν βαπτίστηκε τὸ εἶδε ὁ κόσμος μόνο. Καὶ ἦταν οὐράνια ὁμορφο—καὶ ὅλοι καλοτύχιζαν τὴ μητέρα. Μὰ ἐκεῖνη γύρισε γρήγορα στὸ σπίτι καὶ κοιτάζοντας τὸ ἀπελπιστικὰ ἄρχισε νὰ κλαίη.

«Σὰν ἀγγελουδι ὁμορφο», γιὰτὶ τὰν τόσο ὁμορφο τὸ παιδί τη; μπάς καὶ τὸ φίλησε καμμιὰ νεράιδα;

Καὶ κρύος ἔδρος τῆς περιχύθηκε ὑποψιάζοντας πῶς μιὰ στιγμῆς προχτὲς εἶχε ξεχάσει τὴν πόρτα ἀνοιχτὴ καὶ τὸ παιδί—τὸ Βάσο τῆς—μονάχο.

B.

Ὁ Βάσος ἔλειπε χρόνια στὴ ξενιτειὰ. Σήμερὰ γύρισε στὸ χωριό. Ήταν εἴκοσι τριῶ χρονῶ παιδί.

Ἐπειτα ἀπὸ τόσα χρόνια τὸν ἔγλεπε ἢ μάννα του κ' ὁ θεὸς του κ' αὐτὸς μπῆκε στὸ σπίτι του σκυφτός, μ' ἕνα ξερὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη.

Ἡ μάννα του τὸν ἀγκάλιασε κ' ἔκλαψε ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς, γιὰτὶ τὸν ἔδλεπε ὁμορφον καὶ μεγάλον. Δὲν ἀποσποῦσε τὰ βλέμματά τῆς ἀπ' αὐτὸν καὶ ἦταν πιά νὰ τρελλαθῆ.

Ὁ κύρ Ἀργύρης—ὁ θεὸς του—σκεφτόταν πῶς ὅλα θὰ πᾶν καλὰ τώρα πού ὁ Βάσος, ὁ ἀνεψιὸς του—περισσότερο τὸν θεῶς ροῦσε παιδί του, γιὰτὶ σ' αὐτὸν χρεωστοῦσε, ἔλεγε, ὅτι ἐμαθγράμματα τόσα χρόνια τώρα στὴν πολιτεία τὴ μεγάλη (ὁ κύρ Ἀργύρης ἀγαποῦσε ἐγωῖστικά τὴν πράξι του κ' ἔλεγε πῶς αὐτὸς ἔκανε τοῦ Βάσου μεγαλύτερο καλὸ ἀπὸ τὴ μητέρα του πού τὸν γέννησε)— ἔ λοιπόν ὅλα θὰ πᾶν καλὰ τώρα, ἀφ' οὔ ὁ ἀνεψιὸς του ἦτανε πιά σὲ θέσι νὰ τὰ βγάλῃ πέρα μὲ ὅλες τίς δυσκολίες πού αὐτὸς σὰν ἀγράμματος δὲν ἤμποροῦσε νὰ πο' εμῆση.

Ἦρθε τὸ «σπλάγνο» του ἀπόψε.

Ἐπῆγε καὶ ἀγόρασε καινούργια λάμπα καὶ τὴν ἀναψε μόνος του ψάλλοντας «φῶς ἰλαρόσσον.....» Τελείως εὐχάριστιμὸς, διότι ἐπέτυχέ νὰ πῆ «τὸ φῶς τὸ ἱσρόν μᾶς ἦρθε ἀπόψε»— ὑπονοοῦσε μ' αὐτὸ τὸν Βάσο καὶ τὴν λάμπα—περισυνέλεγε τὴν ἐπιδοκιμασία μὲ τοὺς κανθούς τῶν κόκκινων ἀπὸ τὸ κρασί ματιῶν του.

Ποιὸς τὸν κρατοῦσε; Ἦρθε ἀπόψε ὁ Βάσος ὁ ἀνεψιὸς σου—ὁ ἀνεψιὸς του, τὸ παιδί του, ὁ τριόττος, τὸ ζωντόβολο, τὸ παλιό-

πκιδο — νά, όπως ήθελε τόν έλεγε. Αὐτός τόν έστειλε, αὐτός τόν έφερε.

Αὐτός εἶχε γηράσει. Θά έδινε πιά ἀπό τώρα τὰ λεφτά του στό Βάσο, θά τραβοῦσε στήν μπάντα καί θά τόν έδλεπε πῶς θά πήγαινε μπροστά στίς δουλειές — οὐ, ήξερε γράμματα εκείνος — Σάν νά εἶχε πεθάνει ὁ κύρ Ἀργύρης γιά τόν κόσμο, θά ζούσε μονάχα ἡ ψυχή του γιά νά βλέπῃ τήν έξακολούθησι τοῦ έαυτοῦ του στό κόσμο ἀπό τὸ Βάσο.

Αὐτὰ τὰ εἶχε σκεφθῆ πρὶν ἀπὸ μιὰ έβδομάδα ὁ κύρ Ἀργύρης καί εἰδοποίησε τόν ἀνεψιό του καί νά τοῖ! ἀψύψε!

«Φῶς ἰλαρόν ἀγίας δόξης» έπανελάμβανε, γεμάτος χαρὰ ὁ κύρ Ἀργύρης.

Ἦρθε κόσμος καί κοσμική γιά νά δοῦν τὸ ξενοτεμένο ἀγόρι, σάν νά έδλεπαν στήν ὁμορφιά του τή μελαγχολικὴ τὸν ἀγνωστο εκείνο κόσμο τῆς «πολιτείας» πὸ τούς φαινόταν ἔτσι θέλγητρο καί μυστήριο.

Ἦρθαν οἱ θεῖς κι' οἱ θειοὶ καί οἱ κουμπήροι, ὅλο τὸ συγγενολόγι καί ξένοι ἀκόμα καί παιδιὰ πὸ εἶχαν ἀκούσει κατὶ ἀόριστο. Ὅλους αὐτούς τούς υπεδέχτησαν οἱ σπιτικοὶ μὲ ἀκτινόβολη χαρὰ. Καί γενικά, μέσα στό θόρυβο τῆς ὑποδοχῆς, μονάχα ὁ Βάσος σιωποῦτεν καί τούτο έδινε μιὰ έξαιρετικὴ σοδαρότητα στήν έξαίσια, στήν ἀπολλώνια παράστασί του.

Ὁ Βάσος ήτανε ξένος στή διασκέδασι. Στενοχωρήθηκε μὲ τὸ θόρυβο καί τὰ βιολιὰ καί τὰ συγγενολόγια — μὲ ὄσους τὸν έδλεπαν — δὲν ήταν θέαμα αὐτός. Μιὰ στιγμὴ γυρίζει καί λέει τοῦ θείου του.

«Ἢ μ' έφερεις ἐδῶ;»

Ἐκεῖνος δὲν ἀκουσε καλά κι' ἀποκρίθηκε.

— Βλέπεις πῶς σέ ἀγαποῦν ὅλοι;

Στὸ τέλος καλονύχτισε τὸν κόσμο κι' ἀποσύρθηκε. Ὅλοι εῦρηκαν πῶς έπρεπε νά τὸ κίνη καί πρωτύτερα μάλιστα — βέβαια ήτανε κουρασμένοι ἀπὸ τὸ δρόμο.

— «Κορόϊδο» Βαχττα, δὲ σοῦ φαίνεται; ψιθύρισε στ' αὐτὴ μιὰ ἀπὸ τῆς φιλαινάδες σὲ μιὰ ἄλλη.

— Βρὲ κατεργαράκο, ἐφώναξε παραπονετικὰ ὁ κύρ Ἀργύρης, οὔτε καληνύχτα δὲ λὲς τοῦ θειοῦ σου;

— Εἶπα καληνύχτα σ' ὅλους, ἀποκρίθηκε ὁ Βάσος προχωρώντας — χωρὶς νά γυρίσῃ νά τὸν ἰδῆ.

Ὁ γέρος τὰ ἔχασε. Κ' έκούνησε τὸ κεφάλι πικρὰ καί έμουρμούρισε.

— Μὰ ἔτσι λοιπὸν εἶναι οἱ ἄνθρωποι στήν πολιτεία;

Τίς ἄλλες μέρες ὁ θεός του τοῦ ἀνέπτυσε τὰ σχέδιά του κι' αὐτός μόλις τὸν ἀκουγε καί φαινόταν ἀφηρημένος.

Αἰσθανόταν πληξί μὲ ὅλους αὐτούς, γιατί κανένας δὲν τοῦ ἴδνε εκείνο πὸ περιμένα. Ἡ μητέρα καί οἱ συγγενεῖς μὲ τὰ έξαντλητικά τους χάρδια τοῦ φάνηκαν ἀνούσιοι. Ὅλα εκείνα τὰ ψιψιρίσματα ήταν ἀτελείωτα γι' αὐτόν. Ὅλοι τοῦ φαίνονταν ἀνόητοι πὸ μπουροῦσαν νά κυκλοφοροῦν στό μυαλό τους τέτοιες ἰδέες πὸ τίς λένε οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Καί ήταν περισσότερο ξένος τὸ σπῖτι τοῦ ἀπὸ ὅλους τούς ξένους.

Τὴν ἄλλη μέρα θέλησε νά κἀμῃ μιὰ δόλτα στό χωριό. Σὲ δέκα λεπτὰ γύρισε ἀπηλπισμένος. Σπίτια, γουρούνια, κόττες, βράκες, τί κἀνεις, πῶς εἶται, θαυμασμός γιά τὴν εὐτυχία τῶν σπιτικῶν του καί γιά τὴν ὁμορφιά του. Κανένας δὲν τὸν έρωτοῦσε τί σκέπτεται. Πουθενὰ δὲν εῦρισκε τὸ χαρούμενο τόνο γιά τὴν καρδιά του. Δεύτερη φορὰ δὲν ξανάκαμε δόλτα καί κλείστηκε στό σπῖτι.

Τὶ σπῖτι καί τί χωριό! Ὅταν καθισμένος στό παράθυρο ήθελε νά ἰδῆ πέρα μακρὰ — ζητώντας τὸ ἄπειρο γιά ν' ἀφήσῃ τὴν ψυχὴ του νά ταξειδέψῃ ἐλεύθερη — αὐτός, ὁ βράχος, ὁ πελώριος βράχος, ήτανε πάντα μπροστά του. Στὸ δωμάτιό του πάντα σκιά, στό δρόμο μοναξιά.

Μιὰ μέρα ρώτησε.

— Μητέρα πὸ ναι ὁ ἥλιος σας;

Ὁ ἥλιος, ἐξῶ, εἶναι στό χωράφι μας, μέσα στό σπῖτι μας ὁ ἥλιος εἶται σὺ, ἀπήντησεν εκείνη,

Ἐμεινε δυταρεστημένος ἀπ' αὐτὴ τὴ λυρικὴ διάχυσι τῆς μητέρας του, γιατί αἰσθανόταν πῶς δὲν ήταν παρά σκοτεινία στή σκέψι του, καί πῶς καμμιὰ χαρὰ, κανένα ἥλιο δὲν εἶχε μέσα του.

Καί διαρκῶς κυριαρχοῦσε στό πνευμά του μιὰ σκιά. Ὅλοι τὸν έδλεπαν ἔτσι ἀπομονωμένον καί ἀμίλητον.

— Παιδί μου ἔτσι ήσουν καί στήν πολιτεία; ἐτόλμησε μιὰ μέρα ἡ μητέρα του.

— Ὅχι, ἀπήντησεν εκείνος ξερά, δὲν ήμποροῦσαν εἶμαι ἔτσι στήν πολιτεία.

Καί διαρκῶς κυριαρχοῦσε στό πνευμά του μιὰ σκιά. Ἦταν ἀμίλητος καί γύρευε τὴ μοναξιά.

Φρίκη αὐτὸ τὸ χωριὸ τὸ κλεισμένο, τὸ ἄψυχο χωριό.....

Ἡ μητέρα του παρετήρησε πρώτη αὐτὴν τὴν τύχη τοῦ γιουῦ της γιὰ τὴ μοναξιά· μὰ δὲν ἤθελε ἀκόμα νὰ πιστέψῃ παρὰ πὼς ἦταν πολὺ υπερήφανος καὶ δὲν μπορούσε βέβαια νὰ κάθεται μὲ τοὺς ἀγραμμάτους νὰ συζητῇ γιὰ καλαμπόκια καὶ γιὰ τροφή τῶν γουρουνιῶν.

Τόσες μέρες τώρα καθόταν στὸ σπίτι. Κ' ἔβλεπε τὸ ἴδιο σπίτι ἀπέναντι, τὰ ἴδια σπίτια πίσω ἀπ' αὐτὸ καὶ πίσω κι' ἀπάνω ἀπ' ὅλα τὸ βράχο.

Τὸ σπίτι ἀπὸ τότες τοῦ φάνηκε τόσο πληχτικό. — Νόμιζε πὼς κατὶ τοῦ πλάκωνε τὸ κεφάλι διαρκῶς. — Ἀποφάσισε νὰ βγαίνη ἔξω μακριὰ ἀπ' τὸ χωριό, στὸ δάσος τὸ ἔρημο! Ἐκεῖ ὁ θράχος δὲν ἔριχνε τὴ σκιά του. Τὸ πρωτὶ μὲ τὴν ἀνατολή τοῦ ἡλίου, τὸ θράδυ μὲ τὴ δύτι του θρισκόνταν πάντα ἔξω.

Ἡ μάνα του τρομαγμένη ἀπὸ τὸ νέο συνήθειο τοῦ γιουῦ της δὲ μίλαγε· μονάχα συλλογιζόταν τί ἤμπορούσε νὰ πάθῃ τὸ ἄμορφο παιδί της ἐκεῖ πού τόσες νεράιδες καὶ στρίγγλες γυρνοῦσαν.

Ὁ Βάσος ἐπέστρεφε πάντα ἀμίλητος. Ἡ μάνα του τὸ βάλε μαρᾶζι καὶ στεναχωριόταν φοδερὰ.....

Γ.

Ἐνα θράδυ καθὼς περνοῦσε ὁ Βάσος ἀπὸ τὴ μεγάλη θρύτι στὴν πλατεῖα τοῦ χωριου, εἶδε κ' ἔβγαине ἀπὸ τὸ κοντινὸ σπίτι ἕνα κορίτσι

Ἦταν γεμάτο, ροδοκόκκινο κορίτσι, μὲ ἀφελέστατη θωριά. Κρατῶντας τὴ στύμνα ψηλὰ στὸν ὄμο πλητίκατε στὴ θρύτι.

Ὁ Βάσος ἐπροχώρησε κοντά.

— Καλησπέρα κοπέλα ἄμορφη, τῆς εἶπε.

Ἐκεῖνη ἀνοῖξε τὰ μάτια ἐκπληκτικὴ καὶ κοντοστάθηκε. Ἐγίνε κατακόκκινη ἀπὸ ντροπὴ καὶ δὲν ἀπήγγεψε.

Ὁ Βάσος τὴν ἐκοίταξε σιωπηλός.

Ἡ κόρη τοῦ ἔπε ἐπὶ ἔλους στρεφομένη·

— Τὶ θέλεις κ' ἔρχεσαι κοντὰ μου;

— Θέλω νὰ δροσιτῶ ἀποκριθῆκε ἐκείνος.

— Διψᾷ;

— Ναί.

— Τότε σοῦ δίνω νὰ πιῆς. Καὶ τοῦ ἔτεινε τὸ κανάτι της.

— Μὰ δὲ θὰ ξεδιψᾶσω ἀπ' αὐτό, εἶπεν ὁ Βάσος.

— Ἄν θέλῃς πιὸ πολὺ βάλε τὸ στόμα σου στὴ θρύτι.

— Δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ θρύτι γιὰ τὴ δίψα μου, ἐπέμεινε ὁ Βάσος.

— Μπορεῖ νὰ γίνῃ αὐτὸ ποτέ;

— Ὅταν ἡ κόρη εἶναι ὠραία.....

Σιωπὴ, νέος διάλογος.

— Ἡ στύμνα γέμιτε, σ' ἀφίνω νὰ φλυαρῆς. Καληνύχτα.

— Καληνύχτα. Σ' εὐχαριστῶ γιὰτὶ μοῦ ἔδωκες νὰ πιῶ.

— Νὰ πιῆς; ἐγώ;

— Ναί· τὴ δροσιὰ της λαλιᾶς σου.

— Εἶται ἀυιάδης, εἶπε ἡ κόρη — καὶ τὸν ἐκοίταξε γλυκά.

— Ἐπειτα τί; μπορεῖ νὰ φαντάζεται κανεὶς..... Κ' ἔκαμε μιὰ χειρονομία εὐθυμῆ.

— Φύγε λοιπὸν, ἐπανελάθε.

Καὶ ἡ ἴδια ἔμεινε.

— Μὲ διώχνεις; ἐρώτησεν ὁ Βάσος μὲ φωνὴ παιχνιδιάρικη καὶ πλησιάζοντας ὀλίγο.

Ἡ κόρη κοίταξε ἀνήσυχα στὰ παράθυρα τοῦ σπιτιοῦ της.

— Μὰ δὲν καταλαδαίνεις λοιπὸν πὼς πρέπει νὰ φύγω; εἶπε χαμογελῶντας.

Ἀποχωρίστηκαν.

Ὁ Βάσος δὲν ἐπῆγε στὸ δάσος. Γύρισε στὸ σπίτι του.

Κλείστηκε στὸ δωμάτιό του, ἀνοῖξε τὸ παράθυρο. Δὲν ἦταν ἀπέναντι πιά τὰ ἴδια σπίτια κι' ὁ θράχος ἀπάνω σὲ ὅλα; Δὲν ἤμπορούσε νὰ τὸ πῆ αὐτό, γιὰτὶ δὲν ἔβλεπε τίποτε.....

Ἄλλο πράγμα! τὸ δωμάτιο ἦταν ζωντανό! Ἀκόμα παραπάνω μαγεμένο. Στὴ σιγαλιὰ της νύχτας ἀκουγε μιὰ φωνή, γλυκεῖα φωνούλα κοριτσιοῦ νὰ φλυαρῆ καὶ ἡ φλυαρία τοῦ γέμιζε ὅλη τὴν ἄδεια ὡς τώρα ψυχὴ του, ὅπως τὸ τραγοῦδι τοῦ πούλλιοῦ γεμίζει τὴ μοναξιά της πρωτὰς μὲ χάρι καὶ μὲ δροσιὰ.

Πρώτη φορὰ ἔνα πούλλι τραγοῦδοῦσε στὴ δουδὴ ἔρημιά της ψυχῆς του.

Εἶναι μετάνυχτα κι' ὁ Βάσος δὲν κοιμᾶται ἀκόμα, Γλυκοχαράγματα εἶναι κ' ἀκόμα κλεισμένο στὸ παράθυρο ρεμβάζει. Τὸ μελαχροινὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ζωντανεύει γύρω του τίς σκιές, τίς κάνει νὰ σειοῦνται νὰ κρυφοκοιτάζουν σὰν ἄνθρωποι, νὰ ψυ-

θιρίζουν μυστικές όμιλίες. Ποιός τού μιλεί; ακούει μιὰ φωνή «καληνύχτα» έπειτα — είχε γλυκοχαράξει — ένας πέπλος σκεπίζει τὰ μάτια του.

Είχε ξυπνήσει.

Στό βάθος τού δωματίου κοντά στή πόρτα στεκόταν κάποιος. Είχε μάτια γουρλωμένα, ύφος ήλίθιο. Έκοίταζε ολοΐτια.

—Τι θέλεις; τόν έρώτησε ό Βάσος ξαφνιασμένος από τήν άπροσδόκητη επίσκεψη.

—Είμαι ό παιδικός σου φίλος; ό Νίκος — τού Κοντοστάλη. Θά με θυμάται βέβαια γιατί κάποτε σέ γλύτωσα τού σέ κυνηγοΐτε μιὰ σκιά πίσω από τόν κήπο. Τότες πολύ φοδόσυνα τίς σκιές, άπήντησε εκείνος.

—Πολύ άσχημος ό πρόλογός σου.

—Περίμενε ν' ακούσης τόν επίλογο.

Μικροί όταν είμεθα σ' ευχαριστούτε πολύ νά ακούης νά σου λέω παραμύθια. Από τότε εξενιτεΐθηκες τόσα χρόνια. Έμαθες γράμματα πολλά.

Έγώ έμεινα με τὰ παραμύθια μου.

Σταμάτησε.

—Και έπειτα; είπεν ό Βάσος άδιέφορος.

Μεταξύ τών δύο νέων τίποτε κοινό δέν υπήρχε πιά, όπως άλλοτε στα μικρά τους χρόνια.

—Και γιατί μιλάς έτσι ταραγμένα, σαν άνθρωπος που δέ θέλει νά πη αύτι που λέει; Έξηκολούθησε ό Βάσος

—Δέν ξέρω κ' έγώ τι νά πώ. Μά συγνώμη μ' άφησες δρθιον άς καθήσω.

Λοιπόν, όπωσδήποτε θέλω τó καλό σου, θέλω νά σέ γλυτώσω από ένα διάσανο που υποφέρει ή ψυχή σου κρυφά. Έέρεις πως τὰ παραμύθια σκορπίζουν τους πόνους τής ψυχής. Πόσες φορές μ' άκουγες έκστατικά άλλοτε και έλεγες «γιατί νά μη είματτε έτσι κ' έμείς σήμερα;»

—Μέ ταραΐζεις με τὰ λόγια σου. Μίλα, καλύτερα, χωρίς τους άνυπόφορους έλιγμούς σου, διέκοψε ό Βάσος.

—Έτσι. Άγαπώντας τὰ παραμύθια, έξηκολούθησε εκείνος έζησες, φαίνεται, ως τώρα τόσο πολύ με τὰ πρόσωπά τους, τόν κόσμο τους, ωςτε πήρες στή ζωή σου, στις κινήσεις σου, στή στάσι σου, ένα τέτοιο τόνο και χρώμα που αν διηγηθής κανείς κάτι για σένα νά διηγηται παραμύθι.

Στάθηκε. Κοίταξε τó Βάσο ολοΐτια και έπειτα:

—Άμφιβάλλεις; έπρόσθεσε.

Ο Βάσος σιωπούσε και φαινόταν δυθισμένος.

—Τό βράδυ, έξηκολούθησε ό ξένος, δέ θά ακούσης στα σπίτια πικά αυτό τó παραμύθι:

«Σ' ένα χωριό ζή ένας νιός πανώριος. Κάθε χαραυγή κ' ήλιο- βασίλεμα γυρνάει στους τόπους τους σκιερούς, στο δάσος. Κ' εκεί είναι μιὰ νεράιδα και τόν φιλεί στο στόμα πρωί και βράδυ, κ' έπειτα φεύγει. Σαν μπαίνει τó χωριό είναι ό νιός σκυφτός κ' άμίλητος. Του έχει κάνει μάγια εκείνη.»

Ο Βάσος αναστέναξε θαθεία.

«Τό φίλημα τής νεράιδας τού παίρνει τó ανθρώπινο, τόν κάνει σαν τήν κερένια κουκλα, όμορφον χωρίς ψυχή. Έν έχει λαλιά για νά μιλήση, δέν έχει έχθρητες και φίλιες που κάνουν νά ζούν και νά θέλουν νά ζούν οι άνθρωποι. Αυτός τρέφεται και ζή με τó φιλι της. . . .»

Ο Βάσος αναστέναξε θαθύτερα.

«Στή δρύτι τού χωριού ένα βράδυ μιὰ νέα τόν έκοίταξε κ' αύτός ξεχνώντας τή νεράιδα έδαλε στο νοΐ του τήν κόρη τού ανθρώπου ν' αγαπήση.»

Ο Βάσος τόν διέκοψε:

—Μέ παρακολουθείς;

—Όχι έμένα. Παρακολουθώ εκείνη γιατί τήν αγαπώ, είπε ό ξένος με τόνον που έδειχνε λύττα παρά άγάπη.

—Είναι κ' άγάπη που δαγκώνει, είπε ό Βάσος ξερά.

Στό άκουσμα αυτό ό παράξενος άνθρωπος έγινε κίτρινος σαν τó φλωρί.

«Νεραϊδοφιλημένε, είπα. Δέν είναι ως αυτού μονάχα ή εκδίκησι τής νεράιδας. Δέν βλέπεις που γίνεται ολοένα πιο όμορφος; Πώς γίνεται λουλουδι, πως χάνεις τó ανθρώπινο; Αυτό είναι μιὰ καταδίκη. Καταδίκη! Δέ θ' αγαπηθής ποτέ σου έτσι. Θά είσαι ένα πράγμα φωτικό, παράξενα όμορφο, μιὰ μορφή. Θά αγαποΐνε πάντα τή μορφή σου, μα έμένα ποτέ κανείς δέ θά σέ αγαπήση. Νά ή αίώνια εκδίκησι τής νεράιδας, γιατί έτρεψες άλλοΐ τó νοΐ σου.» Κ' έπρόσθεσε.

—Είσαι ωραίος και αυτό θά είναι ό χαμός σου.

—Η Μάρω μ' αγαπά, λέγε δσα θέλεις σύ, άπήντησε ό Βάσος ταραγμένος.

—Η Μάρω αγαπά τήν όμορφιά σου, επανέλαθεν εκείνος μ' ένα

τόνο φωνῆς μοιραίου. Κ' ἔφυγε δέδαιος, ὅτι ἔσειτε τὰ θεμέλια μιᾶς ἀγάπης.....

Τὴν ἄλλη μέρα Κυριακὴ πρωτὶ μπαίνει ἡ μητέρα του στὸ δωμάτιό του, τὸν πλησιάζει δειλὰ καὶ τοῦ λέει.

—Βάσο τ' ἀπόγιομα θὰ ἔχουμε χορὸ στή πλατεία, μπροστὰ στὸ σπίτι τοῦ Γιαννίρη. Θὰ ἔναι ἐκεῖ κόσμος καὶ κοσμάκης. Θὰ εἶναι μιὰ ὁμορφὴ διασκέδασι. Θὰ χορέψουν καὶ τὰ κορίτσια. Καλὰ θὰ ἦταν νὰ ῥθῆς καὶ σύ, γιατί σέ παρεξηγοῦν, παιδί μου, ἔτσι. Λένε πῶς εἶσαι ἀκατάδεχτος. Ἔλα καὶ σὺ νὰ δείξῃς, νὰ χορέψῃς, νὰ ξεπεράσῃς ὅλους.....

—Θὰ ῥθῶ μητέρα, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἐσκέφθηκε ὀλίγο.

Ἡ χαρὰ τῆς μάνας ἦταν ἀμέτρητη καὶ ἔξεσπασε.

—Ὡστε θὰ ῥθῆς παιδί μου; θέλεις; θὰ ῥθῆς ἀλήθεια; ξέρεις, παιδάκι μου, νὰ μὲ συγχωρῆς, ὅμως μοῦ εἶχε περάσει μιὰ κακὴ ἰδέα μ' αὐτοὺς τοὺς περιπάτους σου πρωτὶ καὶ βράδυ στὸ ἄγριο δάσος.—Μὴ ξαναπηγαίνῃς ἐκεῖ παιδί μου..... Λοιπὸν θὰ ῥθῆς.

Καὶ ἡ καλὴ κυρὰ Φώτω ἐνθουσιασμένη πῆγε ν' ἀναγγεῖλῃ τὸ πρᾶγμα στὸν ἄντρα τῆς καὶ στήν κυρὰ Γιαννίραινά που τοὺς εἶχε προσκαλέσει.

—Ὅχι δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἔτσι, ἔλεγε μοναχὴ τῆς στὸ δρόμο. Πηγαίνει στὸ δάσος ἀπὸ στεναχώρια, αὐτὸ εἶναι. Τί θὰ μπορούσαν νὰ τοῦ κάνουν οἱ νεράιδες ποὺ τίς σβύνει μὲ μιὰ ματιὰ του; Ἄχ! καὶ νὰ τὸ ἔξερὰ πρωτότερα νὰ καλέσω ἐγὼ ἐφτά χοροὺς ὡς τώρα.....

Στὸ σούρουπο καὶ στὰ ξημερώματα, πάντα τὸν ἔδλεπαν νὰ βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, μόνος σκυφτός. Ὁ κόσμος δὲν ἤξερε τί νὰ πῇ πιά γι' αὐτὸ τὸ παιδί. Κανένας δὲν ἤξερε τί ἔχει τὸ ὁμορφὸ τ' ἀγρίμι.

—Κρίμα στὸ νιό, κρίμα στὸ παλληκάρι, ἔλεγαν οἱ γυναῖκες. Πάντα μονάχο. Μάτια λυγωμένο ἄν ἕνα ζῶ πληγωμένο. Νιό παιδί, στὸν ἄθό του, μὰ ὁ ἄθός ἔχει τὸ σαράκι ποὺ τὸν τρώγει.

—Κρίμα στο, ἔλεγαν τὰ κορίτσια. Δὲν ἔχει μάτια γιὰ νὰ ἰδῇ, στόμα γιὰ νὰ μιλήσῃ.

(Ἄκολουθεῖ.)

ΠΩΣ ΕΓΕΓΝΗΘΗΣΑΝ ΟΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ

Ὁ Σοπενχάουερ εἰς τὸ περισπούδαστον βιβλίον αὐτοῦ «Συγγραφεῖς καὶ Ἔφος» μὲ πλείστα ἐπιστημονικὰ ἐπιχειρήματα ἀποδεικνύει τὸ ἀδύνατον τῆς ἀποδόσεως πολλῶν ἐννοιῶν μιᾶς γλώσσης δι' ἀντιστοίχων λέξεων ἄλλης γλώσσης.

Καὶ ἀληθῶς προκειμένου περὶ ἀπειραριθμῶν λέξεων τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, εἰς οὐδεμίαν γλῶσσαν δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ἡ πραγματικὴ σημασία τοῦ θεσπέσιου **Κέφ**.

Μάτην ὁ γλωσσολόγος θὰ ἀναδιφήσῃ συγγραφεῖς καὶ λεξικά πρὸς ἀπόδοσιν τῆς μονοσυλλάβου ταύτης λέξεως εἰς οἰανδήποτε γλῶσσαν. Ἴσως νὰ εὔρη ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν λέξιν ὡς ἀντίστοιχον, ἀλλ' ἢ ἀκριβῆς ἐρμηνεία αὐτῆς θὰ ἀπέχῃ κατὰ παρασάγγας τῆς πραγματικῆς ἐρμηνείας τοῦ πρωτοτύπου.

Εἴτε διάθεσιν εἴτε εὐδιαθεσίαν, εἴτε ἀπόλαυσιν, εἴτε disposition, εἴτε humor εἴπη τις θὰ εἴπη καὶ τι παρεμφερὲς πρὸς τὸ **κέφ**, ἀλλ' οὐδέποτε αὐτὸ τοῦτο **Κέφ**. Μόνος ὁ Ἀνατολίτης γνωρίζει τὴν σημασίαν τοῦ μονολεπτικοῦ τούτου καὶ μόνος αὐτὸς ἐπομένως ἐκτιμᾷ καὶ ἀπολαμβάνει αὐτὸ κατ' ἀξίαν. Καὶ ἄρα γεμόνον τὸ **κέφ** ἔχει ὁ Ἀνατολίτης;

Μήπως δὲν εἶναι γνήσιον γνησιώτατον ἀνατολικὸν καὶ τὸ ἀθάνατον **Ραχάτ**; Οἱ μὲν λέγουσιν ἀπόλαυσις, οἱ δὲ ἀνάπαυσις. Οὐκ εἶναι οὔτε τὸ ἄλλο διατείνονται ἄλλοι. Καὶ ἕτεροι ἀμφοτέρω τὰ παραδέχονται ὡς ἀδιασπλάστως συνηθωμένα. Γὰρ δὲ συμπέρασμα ὅλων τούτων τῶν ἐρμηνειῶν εἶναι ὅτι οὐδεὶς παραδέχεται τὴν γνώμην τοῦ ἄλλου, ἀπλούστατα διότι αἱ ἄλλαι γλῶσσαι στεροῦνται λέξεως ἀντιστοίχου.

Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ κατανοηθῇ τὸ **κέφ** καὶ τὸ **ραχάτ** χωρὶς νὰ εἶναι ἀδιαρρήκτως συνδεδεμένον μὲ τὸ ἀμίμητον καὶ μακάριον **γιαβάχ**—**γιαβάχ**; Χωρὶς αὐτὸ ἡ ζωὴ τοῦ Ἀνατολίτου καταντᾷ ἀβίωτος. Μόλις δέχεται νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ μὲ τὸ ἰδικόν μας «σπευδὲ βραδέως». Ἀλλὰ μὴ νομίτῃ κανεὶς ὅτι ὁ Ἀνατολίτης μὲ τὸ **κέφ** τὸ **ραχάτ** καὶ τὸ **γιαβάχ**—**γιαβάχ** τὸ ὁποῖα ἀποτελοῦν, τοὺς πρωτίστους ὅρους τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὑπάρξεως αὐτοῦ παραμελεῖ καθ' ὅλοκληρίαν καὶ τὰ σοβαρὰ ἔργα. Ἀπ' ἐναντίας ἐπιδιώκει καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τούτων, ἀλλὰ δὲν βιάζεται οὐδὲ ἐννοεῖ νὰ κοπιᾷ ὑπερβολικὰ καὶ νὰ καταβάλλῃ φροντίδας καὶ προσπαθείας αἱ ὁποῖαι

καταπονοῦσι τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα. Δὲν ἀγαπᾷ τὰς ἐπισταμένας μελέτας καὶ τὰς συνεχεῖς ἀγρυπνίας πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων ἐπιτημονικῶν ἐπὶ θυσία τοῦ κῆφ, τοῦ ραχᾶ καὶ τοῦ γιαβάχ—γιαβάχ. Διὰ τούτων ἀκριδῶς καυχᾶται ὅτι μεταξὺ ὄλων τῶν λαῶν τῆς ὑψηλοῦ μόνος αὐτὸς κατώρθωσε νὰ αἰσθανθῆ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν διαρκῆ εὐδαιμονίαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Εὐχαρίστως ἀσχολεῖται εἰς μελέτας καὶ ἐνδιατρίβει εἰς πνευματικὰ ἀπολαύσεις αἱ ὅποιαί τέρπουσι τὸ πνεῦμα ἀλλ' ἄνευ κόπων. Ὅθεν ἀγαπᾷ καὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖται τοὺς πεπαιδευμένους καὶ σοφοὺς παρὰ τῶν ὁπίων πάντοτε ἐλπίζει νὰ καρπωθῆ κατ' ὠφέλιμον εἰς τὸν δῖον.

Ἐξηπλωμένοι ἐπὶ ἀναπαυτικωτάτου σοφᾶ καὶ ἡδυπαθῶς ροφῶν τὸν λυσιμέριμον ναργιλέ του, μετ' εὐμενείας καὶ διαρκοῦς προσηλώτως ἀκροᾶται τοῦ ἀφηγομένου, αὐξάνων οὕτω τὰς ἰδίας γνώσεις καὶ γινόμενος σοφώτερος ἑαυτοῦ μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ὀμηγύρεως ἀναχωρῶν ἐκ ταύτης ὡς ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος σοφὸς κατευχαριστημένος καὶ μὲ περισσοτέρας γνώσεις.

Ἀλλὰ διὰ νὰ καταστῆ ἡ ἀφήγησις εὐχάριστος καὶ εὐληπτος, πρέπει νὰ ἀπλοποιεῖται εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε νὰ μὴ κουράζῃ τὸν ἀκροατὴν, ὅσον σοβαρὸν καὶ ἂν εἶναι τὸ θέμα περὶ τοῦ ὁπίου γίνεται λόγος.

Μὴ ζητεῖτε ἀπὸ τὸν Ἀνατολίτην ὄρους ἐπιστημονικοὺς δυσνοήτους καὶ πολυσυλλάβους μὲ ἐννοίας πολυπλόκους. Οὕτε ν' ἀκούσῃ θέλει περὶ αὐτῶν ἀλλ' οὐδὲ καὶ νὰ ἀντιληφθῆ περὶ αὐτῶν σκέπτεται. Τὰ τοιαῦτα εἶναι πολὺ ἐπίπονα πράγματα καὶ τοὺς πόρους ὁ Ἀνατολίτης πολὺ ἐπιμελῶς τοὺς ἀποφεύγει.

Ἐπειδὴ ὁμως δεόντως ἐκτιμᾷ καὶ τὰς πνευματικὰς ἡδονὰς τῆς ψυχῆς καὶ ἄφ' οὗ αὐτὸς διὰ τὸν ἑνα ἢ διὰ τὸν ἄλλον λόγον δὲν θέλει νὰ ὑψωθῆ εἰς τὰ δυσθεώρητα καὶ δυσαρρόσιτα ὕψη τῶν φιλοσοφικῶν ἀληθειῶν, ἐπεδίωξε καὶ ἐπέτυχεν ἀληθῶς νὰ καταδιδάσῃ αὐτὸς εἰς τὸ χαμηλὸν ἐπίπεδον τῆς εὐχεροῦς ἀντιλήψεως αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν ἐπενοήθησαν τὰ ἐκτενέστατα καὶ πλήρη ἀσιατικῆς φαντασίας παραμύθια τῆς Χαλιμᾶς, τὰ ποικίλα καὶ ἀτελεύτητα ἀνέκδο α, ἐκ τῶν ὁπίων τὰ πλεῖστα ἀποδίδουσιν εἰς τὸν διάσημον Νασρεδδὶν Χότζαν καὶ αἱ ἀμίμητοι παροιμίαι αἱ ὅποιαί ἀπεκρυσταλλώθησαν εἰς θαυμασίας εἰκόνας τοῦ καθ' ἡμέραν δίου.

Ἡ τοιαύτη μετατροπὴ προήλθεν ἴσως καὶ ἀπὸ τὸ θεοκρατικὸν καὶ ἀπολυταρχικὸν πολίτευμα. Ἡ ρητορικὴ εἶνε ἀγνωστον καὶ ἐπικίνδυνον μάλιστα πρᾶγμα εἰς τὰς ἀπολυταρχικὰς πολιτείας. Οὐδέποτε ἐπιστημονικῶς ἐκαλλιεργήθη εἰς αὐτάς, αἱ δὲ μεγάλαι πο-

λιτικά καὶ ἱστορικά ἀλήθεια ἦτο ἀδύνατον ἐλευθέρως νὰ διατυπῶνται ἐνώπιον τῶν ἀλαζόνων καὶ ἀγερώχων ἀκροατῶν. Ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἤθελε νὰ ἐκφράσῃ πρὸς μεγιστὰνα ἢ ἀρχοντα ἀλήθειάν τινα κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῆ τὰς ἀρμοζούσας λέξεις, διότι ἐκινδύνευε νὰ ἐπισύρῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν δυσἀρέσκειαν καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ ἀκροωμένου αὐτόν. Τὴν γυμνότητα τῆς ἀληθείας μὲ πολὺ μεγάλην περισκεψιν ὄφειλε νὰ περικαλύψῃ διὰ πυκνοῦ πέπλου ψεύδους καὶ ἀλληγορίας, νὰ προκαλέσῃ ἰλαρότητα καὶ νὰ κατορθώτῃ τὸ μεῖδιμα ἐπὶ τῶν παχέων χειλέων τοῦ δυνάστου διὰ τῶν ἀνωδύνων μεταφορῶν καὶ μετωνυμιῶν, ὅποτε ἡ ἐπιτυχία εἶναι ἀδιαφιλονίκητος.

Οὗτοι εἶναι οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους οἱ μῦθοι εὗρον πρόσφορον πρὸς καλλιέργειαν καὶ ἀνάπτυξιν ἑδαφὸς ἐν Ἀνατολῇ.
Σαμ. Γαβριηλίδης

—

Ἀπὸ ὄλων τὸν κόσμον

Ο ΜΟΥΣΟΥΛΙΝΙ

Ὁ Μουσελῖνι, ὅστις ὡς ἀρχηγὸς τοῦ φασισμοῦ διευθύνει σήμερον τὰς τύχας τῆς Ἰταλίας, ἤρχισε τὸ στάδιον αὐτοῦ ὡς συντάκτης τοῦ *Avanti*, τοῦ κυριωτάτου ὄργανου τῶν Ἰταλῶν σοσιαλιστῶν. Εἰκοσαετῆς ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ εἰς Ἑλβετίαν ἕνεκα τῶν διαρκῶν ἐξεγέρσεων τοῦ λαοῦ ἐναντίον τοῦ Κράτους. Πτωχὸς καὶ ἄνευ μέσων μετέβη πρὸς τὴν διέξωσιν τῶν ὁπίων ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν Ἑλβετῶν ὡς ἀλήτης. Ἀφεθεὶς ἐλεύθερος τῆ ἐπεμβάσει τῶν ἐμοῦδεατῶν κατώρθωσε νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λαζάνης καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ μέσα τῆς ζωῆς διὰ τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῆς γενναιοδωρίας τῶν πολιτικῶν τούτων φίλων. Μεταξὺ τῶν συντρόφων ἦτο γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «ὁ ἀπένταρος ἄνθρωπος». Τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεώς του κατώρθωσε διὰ πολλῶν μόχθων. Τὴν ἡμέραν ἐργάζετο παρά τινι κρεπωλῆι, τὸ δὲ ἑσπέρας παρέδιδεν μαθήματα Ἰταλικῆς γλώσσης πρὸς ἕν φράγκον τὴν ὥραν. Τέλος ὁμως ἀπηλλάθη τῆς Ἑλβετίας ὡς σοσιαλιστικὸς ἐπαναστάτης, ὅστις ἔγραψε πύρινα ἄρθρα ἐν τῷ ἰταλικῷ καὶ ἑλβετικῷ τύπῳ. Τὴν ἰδίαν τύχην εἶχε καὶ ἐν Αὐστρίᾳ, ὅπου κατέφυγεν. Ταῦτα συνέβαινον μέχρι τοῦ 1911.

Ἡ γενικὴ ἀμνηστία ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ δὴ εἰς τὸ Μιλᾶνον καὶ πάλιν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνέλαβεν ἐκ νέου ὑπηρεσίαν εἰς τὸ *Avanti* ὡς συνδιευθυντής. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα

της σφαιροειδούς, ήν ο έτερος των διευθυντών, ο φίλος του Serrati, υπεστήριζεν, έγινεν άφορμή να αποχωρήση και να αρχίση κατ' αὐτοῦ δεινόν πόλεμον. Τότε ίδρυσε τήν έφημερίδα Popolo d' Italia, διά της οποίας ανέλαβε τόν κατά τοῦ σοσιαλισμοῦ άγώνα. Έκλεγείς βουλευτής ένεποίησε καταπληκτικήν έντύπωσιν διά της δυνάμεως και της θαύτητος των λόγων του, ούχι δε όλιγώτερον διά της όλης αὐτοῦ έμμανίσεως. Διά των λόγων του τούτων ώδήγησε τήν Ιταλίαν εἰς τόν πόλεμον. Καταταγείς εἰς τόν στρατόν έπολέμησε γενναίως και έπληρώθη θαρρείς. Μετά ταῦτα έπέδθη εἰς τήν κατά της φλυαρίας πολεμικήν, ήτις έστέρει τὸ κοινοβούλιον της θαρύτητος αὐτοῦ και άφηρει άπ' αὐτοῦ τόν σοβαρόν χαρακτήρα του, κατά τοῦ σοσιαλιστικοῦ δογματισμοῦ, όστις έπέφερε τήν άρτηριοσκληρώσιν εἰς τὰς φλέβας τοῦ δημοσίου βίου, κατά των διαρκών γενικῶν άπεργιῶν, αίτινες καταστρέφουσι τήν βιομηχανίαν, κατά της άρνήσεως της πατρίδος και κατά τοῦ φιλειρηνισμοῦ.

Ἡ έκκλησίς του πρὸς τοὺς νέους της Ιταλίας, όπως αναλάβουσι μετ' αὐτοῦ τόν άγώνα, συνήθροισε περι αὐτόν μυριάδας μαχητῶν. Καί ο άγων ήρχισε, συντρίψας τόν σοσιαλισμόν εκ των ένδον. Τότε ο Μουσουλίσι έπέστρεψε μίαν άκόμη φοράν εἰς τὸ Μιλῶνον, πάλιν εἰς τὸ Avanti. Τήν φοράν όμως αὐτήν όπως ώς έχθρός του δώση τήν τελευταίαν μάχην. Ἡ έκβασις της μάχης ταύτης ήτο ή καταστροφή της μεγάλης σοσιαλιστικῆς έφημερίδος.

 ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
 «ΕΛΛΑΣ»,
 ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
 Σκοπὸν τήν καλύτεραν έμπορικὴν και πνευματικὴν γνωριμίαν
 των δύο λαῶν
 εκδιδόμενον εν Ἀμβούργῳ
 Διευθυντής ο καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου E. Ziebarth
 Ἄρθρα και πραγματείαί ελληνικαί και γερμανικαί
 Συνδρομή ετησία δρ. 25

ΣΚΟΥΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡ.

Δικηγόρος, Νομικός Σύμβουλος της Έθν. Τραπεζης της Ελλάδος, Τέως Ἀντισταγ- γελεύς. (Στὸ Χατζή Ὀσμάν 3).

ΚΩΝΣΤ. ΠΑΖΟΛΙΔΗ

Χρυσοχρυσίον ὀδὸς Βενιζέλου. Πάντα τὰ εἶδη κοσμημάτων και κατασκευὴ ἐπὶ παραγγελία Ἀργυρᾶ και ἐκ λευκοῦ μεταλλοῦ ἐπιτραπέ- ζια εἶδη ὡς και ἐκκλησιαστικά.

Μ. ΜΕΛΑΣ

Δικηγόρος, πρῶν Πρωτοδικῆς. Συνοικία Φράγκων (ὀδὸς Βίκτ. Οὐγκώ 10)—Θεσ/νίκη

Δ. ΧΟΒΑΓΚΙΜΙΑΝ & ΣΙΑ

Ὀλυμπ. Διαμαντῆ 8 Θεσσαλονίκη. Ὑλικά δι' οἰκοδομὰς, τοιμέντα, σιδηροδοκαί, ὑλο- πίνακες, καρφοβελόναι, ζιγκος, Λαμαρίναι, μαῦραι, γαλθανίζε, αὐλακωταί, Γάστραι, πτυάρια, κουβάδες.

ΚΩΝΣΤ. Α. ΔΕΒΕΝΤΖΗ

Ἰδιωτικὸν Ταμειακοποιεῖον. Ὀδὸς Φράγκων 13—Θεσσαλονίκη. Ταμειακὸς Βιργινίας, Γαλ- λίας, Καρῶτα διάφορα Ρωσσίας, Ταμπάκος ὑγιεινὸς, ἐπιτρέπει τήν έρασιν, τονώνει τήν άκοήν κτλ.

ΔΗΜΗΤΡ. Γ. ΔΙΓΚΑ

Δικηγορικὸν Γραφεῖον. Ὀδὸς Φράγκων 34 (Πασᾶ Ὀριεντάλ).

ΠΑΝ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

Δικηγορικὸν Γραφεῖον. Ὀδὸς Φράγκων (Πασᾶ Ὀριεντάλ).

Δ. ΣΕΡΕΦΑΣ

17 Σαλαμίνος—Θεσσαλονίκη, εἰσαγωγή ά- κατεργάστων δερμάτων, έριῶν και καπνοῦ εἰς φύλλα.

Δ. ΣΕΡΕΦΑΣ & ΣΙΑ

Ὀδὸς Αἰγύπτου 30 Θεσσαλονίκη, εἰσαγωγή έξαγωγή, αντιπροσωπεῖαι προμήθειαι.

ΒΑΣΙΑ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Ὀδὸς Ἐγνατίας 115. Τὸ άρχαιότερον ὑπο- δηματοποιεῖον Θεσσαλονίκης. Στερεότης, Καρψότης, Φθόνεια διακρίνουσι τὸ κατάστημα

Α. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Δικηγόρος. Ὀδὸς Φράγκων 28, Θεσ/νίκη

Ι. Α. ΤΣΙΑΡΑΣ & ΣΙΑ

Ὀδὸς Βερροίας 8, Θεσσαλονίκη, έμποροί ά- ποικιακῶν, εἰσαγωγεῖς έξαγωγεῖς, αντιπρό- σωποι διάφορων οἰκῶν Δυτικῆς Μακεδονίας.

ΖΗΣΗΣ ΒΕΡΟΥ

Ὀδὸς Αἰγύπτου 36, Θεσσαλονίκη. Ἀποικια- κά, εἰσαγωγή, έξαγωγή, αντιπροσωπεῖαι, προμήθειαι.

ΓΕΩΡΓ. ΤΖΗΡΙΔΗΣ

Ἰατρός. (Μαιευτῆρ Γυναικολόγος), Δι- δάκτωρ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου (Γερμανίας). Δέχεται εν τῇ οἰκίᾳ του ὀδὸς Κόρδιγτων 4. Καθ' εκάστην 2—5 μ. μ. Ἀριθ. Τηλεφ. 169.